

1951

η φύση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 119

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ / ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007

ΦΥΣΗ ♦ ΓΝΩΣΗ ♦ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

η φύση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 119
ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ/ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210-3224944, 210-3314563, FAX: 210-3225285
E-mail: hspn@hol.gr - Ιστοθέση: www.eepf.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Μαρία Ρουσσουμουστακάκη**

Αντιπρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**

Γεν. Γραμματέας: **Λεωνίδας Κόλλας**

Αναπλ. Γεν. Γραμματέας: **Γεωργία Φέρμελη**

Ταμίας: **Ελένη Τσούτση**

Έφορος Εκδηλώσεων: **Ντόναλντ Μάθιους**

Μέλη: **Μάκης Απέργης, Τίμος Χαραλαμπόπουλος,**

Γιώργος Χατζπαντωνίου, Γιάννης Χατζηνικολαΐδης

Επίτιμος πρόεδρος: **Γιώργος Σφήκας**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Πέτρου, Μάκης Απέργης, Μαρτίνος Γκαϊτίλιχ,

Λεωνίδας Κόλλας, Ντόναλντ Μάθιους,

Μαρία Ρουσσουμουστακάκη, Γεωργία Φέρμελη

Εκδότης - Υπεύθυνος ύλης

Νίκος Πέτρου, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Τα ενυπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν τις απόψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Επιμέλεια έκδοσης

Νίκος Πέτρου

Σελιδοποίηση - επιμέλεια εκτύπωσης

Άρης Βιδάλης

Τυπογραφείο: **ΦΩΤΟΛΙΟ & TYPICON A.E.**

Τιμή Τεύχους 3 ΕΥΡΩ

Στα μέλη διανέμεται δωρεάν.

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Ευχαριστούμε θερμά το **Ίδρυμα Μποδοσάκη** για την ευγενή χορηγία του προς την Εταιρία μας, που συμβάλλει στην έκδοση του περιοδικού «Η Φύση».

Κωδικός 4064

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μετά τις φωτιές...	N. Πέτρου,	3
Οι φωτιές μας καίνε	M. Ρουσσουμουστακάκη	5
Γατί τα καίμε	Γ. Σφήκας	9
Διατήρηση και προστασία της γεωλογικής μας κληρονομιάς	Γ. Φέρμελη	13
Η γοητεία της δακτυλίωσης των πουλιών	Γ. Χανδρινός	19
Πώς να ταΐσετε τα πουλιά	M. Γκαϊτίλιχ	23
Τα τρομερά παιδιά της οδού Κυδαθηναίων 9	A. Δημητρόπουλος	28
Πώς να ταΐσετε τα πουλιά	M. Γκαϊτίλιχ	23
Νόμπελ Ειρήνης στον Αλ Γκορ και τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις κλιματικές αλλαγές	M. Γκαϊτίλιχ	30
Αποτελέσματα του διαγωνισμού φωτογραφίας		31
Μια καταστροφή - μια υπόσχεση	Γ. Αμοργιανιώτης	38
Ο Παν και οι φωτιές	A. Κουμετάκη	41
Βιβλιοπαρουσίαση		43
Σκανδαλώδης λαθροθηρία στη Λέσβο	Ξ. Κάππας	44
Και όμως δεν αποτελεί σενάριο ταινίας	Κ. Βιδάκης	45
Αχελώου συνέχεια	Θ. Νάντσου	46
Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (ξανα)καταδικάζει την Ελλάδα για το περιβάλλον	Ξ. Κάππας	47
Είδετε ένα δελφίни ή άλλο κητώδες, ζωντανό ή νεκρό		47
Νέα της ελληνικής χλωρίδας	Γ. Σφήκας	48
Προς τα μέλη της ΕΕΠΦ	Σ. Καινούργιου	49
«Γαλάζιες Σημείες»	Δ. Παπαδοπούλου	52
«Μαθαίνω για τα Δάση»	Σ. Καινούργιου	55
«Οικολογικά Σχολεία»	N. Στεφανόπουλος	53
«Πράσινες Γωνιές»	Ε. Σούμα	54
«Νέοι Δημοσιογράφοι»	M.I. Κουτσουδάκη	56
«Φύση χωρίς σκουπίδια»	A. Βαβούρη	53
Ομιλίες	Λ. Κόλλας	58
Εκδρομές	M. Απέργης, Λ. Κόλλας, M. Γκαϊτίλιχ, Τ. Χριστουλάκη	59
Πρόγραμμα Εκδρομών - Ομιλιών		62
Εγγραφές μελών - Δωρεές		63

Εξώφυλλο: *Biarum davisii marmarisense* στη Σύμη (φωτ. Μαρτίνος Γκαϊτίλιχ).

Μετά τις φωτιές...

Το σχόλιό μου στο προηγούμενο τεύχος, που αναφερόταν έμμεσα και στα θέματα διαχείρισης και προστασίας των δασών στη χώρα μας, γράφτηκε όταν, ακόμα μωδιασμένοι, μετρούσαμε τις πληγές της Πάρνηθας.

Κανείς τότε δεν μπορούσε να διανοηθεί καν το ολοκαύτωμα που θα ακολουθούσε.

Οι φωτιές του Αυγούστου, που κόστισαν και τη ζωή δεκάδων ανθρώπων, έφεραν στην επιφάνεια με τον σκληρότερο τρόπο τη διαχρονική αδιαφορία των κυβερνήσεων αυτής της χώρας για την προστασία των δασών και του φυσικού της πλούτου, τα σωρευμένα προβλήματα και τις ελλείψεις δεκαετιών στον τομέα της δασοπροστασίας και δασοφυλάξεως, τον κατακερματισμό αρμοδιοτήτων, τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα υπηρεσιών, την έλλειψη συντονισμού και την αδυναμία ουσιαστικής και αποτελεσματικής αντιμετώπισης κρίσεων.

Ο απολογισμός είναι συγκλονιστικός. Σύμφωνα με στοιχεία του WWF Ελλάς και του ΑΠΘ σε Πελοπόννησο και Εύβοια κήκαν περίπου 2.000.000 στρέμματα, από τα οποία πάνω από τα μισά ήταν δάση και φυσικές εκτάσεις. Σε αυτά βέβαια πρέπει να προσθέσουμε τις εκτάσεις που κήκαν στο Πήλιο, το Γράμμο, τη Φλώρινα, την Κόνιτσα και αλλού, οι οποίες «εξεχάστηκαν» μπροστά στα χειρότερα.

Στα καμένα της Πελοποννήσου περιλαμβάνονται και μεγάλα τμήματα περιοχών του δικτύου Natura 2000. Στο φαράγγι του Βουραϊκού κήκαν 6.362 στρέμματα (29,2% της περιοχής), στο Οροπέδιο Φολόης 29.943 στρέμματα (30,7%), στον Ταΰγετο 86.542 στρέμματα (16,3%), στο δάσος Καϊάφα 7.577 στρέμματα (22,5%), στα Όρη Μπαρμπάς, Κλωκός και το φαράγγι Σελινούντα 30.476 στρέμματα (50,4%).

Στο διάστημα που πέρασε πολλά γράφτηκαν και ακόμα περισσότερα ειπώθηκαν για τα αίτια των δασικών πυρκαγιών και τα πιθανά κίνητρα των εμπρηστών, ενώ υπάρχουν πολλές απόψεις (δείτε τα θέματα στις σελίδες 5 και 9). Εκείνο όμως που δεν πρέπει να ξεχνάμε είναι η εξάρτηση συμφερόντων πολιτών και πολιτικών που επί δεκαετίες εμποδίζει την οριστική διευθέτηση κρίσιμων για την προστασία των δασών θεμάτων (κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση ιδιοκτησιακού καθεστώτος οικοδομικών συνεταιρισμών κ.α.), που συντηρεί τα νομοθετικά κενά και τις ασάφειες και εν τέλει οπλίζει τα χέρια των εμπρηστών.

Τα πρώτα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων εστιάζονται φυσικά στη στήριξη των τοπικών κοινωνιών, την αποκατάσταση των κατεστραμμένων υποδομών και την ενίσχυση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής.

Σε όσα αφορά τα οικοσυστήματα, η εμπειρία πολλών ετών δείχνει ότι τα περίφημα «επανορθωτικά μέτρα» συνήθως εξαντλούνται με την κατασκευή αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων και κάποιες αναδασώσεις – συνήθως αμφίβολης αποτελεσματικότητας, ακόμα και με ξενικά είδη – ενώ στη συνέχεια, καθώς η καταστροφή «εξεθωριάζει» με το πέρασμα του χρόνου, τα πράγματα αφήνονται στην τύχη τους.

Και εκεί βρίσκεται το πρόβλημα.

Η Φύση πάντα ανακάμπτει – αν αφεθεί ανεπόχλητη!

Η πανίδα γενικά εποικίζει τα καμένα από τις παρακείμενες περιοχές σε σύντομο χρόνο, με εξαίρεση ίσως κάποια σπάνια είδη, όπως οι ενδημικές σαύρες του Ταΰγετου και του Πάρνωνα και τα τσακάλια, των οποίων οι μικροί ή αποκομμένοι πληθυσμοί δεν έχουν τη δυναμική να επανέλθουν. Για τέτοια είδη χρειάζεται μελέτη και εφαρμογή ειδικών μέτρων.

Η ποώδης βλάστηση αναπτύσσεται γρήγορα και πολλά δένδρα και θάμνοι βλαστάνουν σχεδόν αμέσως μετά τη φωτιά. Ήδη στην Πάρνηθα οι κουμαριές έχουν όλες φρέσκα βλαστάρια και οι βελανιδιές μπορεί να φτάσουν μισό μέτρο ύψος μέσα σε ένα μήνα. Τα δάση, βέβαια, θα χρειαστούν πολλά χρόνια ή και δεκαετίες για να αποκατασταθούν πλήρως, με την προϋπόθεση ότι δεν θα εμποδιστεί η αναγέννηση.

Γ' αυτό πρωταρχική σημασία έχουν ο περιορισμός της βόσκησης και η απόλυτη προστασία των θυλάκων που δεν έχουν καεί και των όμορων στα καμένα φυσικών εκτάσεων.

Η βόσκηση μπορεί να καθυστερήσει ή να εμποδίσει τελείως την αναγέννηση και θα πρέπει να απαγορευτεί για μήνες στις χορτολιβαδικές εκτάσεις αλλά και για χρόνια στους θαμνώνες και τα δάση. Θα ήταν σκόπιμο να μην αποκατασταθεί άμεσα, αλλά σταδιακά, το ζωικό κεφάλαιο στις περιοχές ώστε να μειωθεί η πίεση (με ανάλογη οικονομική ενίσχυση των κτηνοτρόφων), να περιοριστεί η κτηνοτροφία στις άκαυτες περιοχές με ταυτόχρονη βελτίωση της βοσκοικανότητας και χορήγηση δωρεάν ζωοτροφών και, στην πορεία, η βόσκηση να επιτραπεί ελεγχόμενα σε περιοχές που κρίνεται ότι η βλάστηση έχει αποκατασταθεί επαρκώς. Περιοχές ιδιαίτερης σημασίας θα πρέπει ίσως

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί, τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για την φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

Φωτ. Α. Βιδάλης

να περιφραχτούν για να προστατευτούν αποτελεσματικά.

Στις τεράστιες, καμένες εκτάσεις οι «νησίδες» βλάστησης που δεν έχουν καεί, ακόμα και μεμονωμένα δένδρα, είναι συχνά το μοναδικό καταφύγιο για τα μικρά ζώα και ενδεχομένως το μοναδικό απόθεμα γενετικού υλικού, η μοναδική πηγή νέων σπόρων. Τέτοιοι θύλακοι πολλές φορές καταστρέφονται στη βιασύνη κατασκευής των αντιπλημμυρικών έργων – που ενίοτε δεν είναι επιβεβλημένη, μια και σε περιοχές με ήπιες κλίσεις (μέχρι και 30-40%), τουλάχιστον για τον πρώτο χρόνο, η κώμη των πεσμένων δένδρων μαζί με τις ρίζες συγκρατούν αποτελεσματικά το χώμα και είναι καλύτερο να μην απομακρυνθούν. Θα πρέπει επίσης να διασφαλιστεί ότι σε περίπτωση αναδασώσεων δεν θα φυτευτούν ξένα προς την περιοχή ή ξενικά είδη.

Τέλος θα πρέπει να αποκλειστεί κάθε περίπτωση αλλαγής των χρήσεων γης στα καμένα δάση. Αυτονόητο, θα πείτε, και θεσμικά κατοχυρωμένο. Και όμως, όλα αυτά τα χρόνια μετά από κάθε φωτιά εμφανίζονται «δικεδικητές», χαμένοι τίτλοι ιδιοκτησίας, παραχωρητήρια από Τουρκοκρατίας και άλλα τέτοια, τα καμένα μετονομάζονται («αγροτικές εκτάσεις» ή «βοσκοτόποι» συνήθως) και τα αυθαίρετα νομιμοποιούνται. Τέτοιες πιέσεις ήδη παρουσιάζονται στις πυκνοκατοικημένες, αλλά και πρόσφορες για τουριστική ανάπτυξη περιοχές της Πελοποννήσου.

Τώρα πια, όταν οι πρώτες, άμεσα απαραίτητες ενέργειες έχουν ήδη γίνει, ένα μεγάλο πρόβλημα είναι ο σχεδιασμός, μετά από μελέτη και ανάλυση των συνθηκών, σωστών μεσο- και μακροπρόθεσμων επανορθωτικών μέτρων που θα στοχεύουν σε ουσιαστική αποκατάσταση των ειδών και των οικοσυστημάτων και δεν θα έχουν κυρίως «επικοινωνιακό» χαρακτήρα.

Ένα δεύτερο, και σημαντικότερο ίσως, πρόβλημα είναι η εφαρμογή και τήρηση, ιδιαίτερα σε βάθος χρόνου, των νόμων και των διατάξεων που ήδη υπάρχουν, αλλά και των ειδικών για αυτές τις περιοχές ρυθμίσεων – και οι πρώτες ενδείξεις δεν είναι ενθαρρυντικές. Για παράδειγμα το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έστειλε άμεσα στις Διευθύνσεις Δασών των Περιφερειών απόφαση για την απαγόρευση του κυνηγιού στα καμένα και περιμετρικά, σε απόσταση που κρίνεται τοπικά απαραίτητο (ακόμα και σε όλη τη περιοχή ευθύνης τους αν χρειαστεί) για την προστασία της πανίδας που έχει βρει εκεί καταφύγιο. Οι Δασικές Υπηρεσίες δεν πήραν καμία σχετική απόφαση, με εξαίρεση μόνο μία ή δύο περιοχές.

Επίσης, μετά τις φωτιές, η Κτηματική Εταιρία του Δημοσίου παραχώρησε στο δήμο της Ζαχάρως το δικαίωμα εκμετάλλευσης σχεδόν του συνόλου της παραλιακής ζώνης του (το μεγαλύτερο μέρος της οποίας είναι περιοχή Natura 2000) για τουριστική αξιοποίηση... «Σύμπτωση...» λένε οι συμβαλλόμενοι, και διαβεβαιώνουν ότι ήταν κάτι που είχε ζητηθεί από καιρό και ότι η ανάπτυξη θα είναι ήπια και θα σεβαστεί το περιβάλλον. Ταυτόχρονα όμως ακούγονται και πολλά για μεγάλα τουριστικά συγκροτήματα και γήπεδα γκολφ, ενώ το μνημόνιο ο συνεργασίας μεταξύ δήμου και ΚΕΔ αφήνει ανοιχτό το δρόμο για τη νομιμοποίηση των υπαρχόντων αυθαιρέτων, αλλά και για τροποποίηση του απαγορευτικού καθεστώτος της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου. Επιπλέον απόφαση του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (31/8/2007) απαλλάσσει τους μελλοντικούς επενδυτές στις πυρόπληκτες περιοχές από την ανάγκη προσκόμισης μελέτης περιβαλλοντικών όρων!

Οι εκτιμήσεις για την μελλοντική εξέλιξη της περιοχής δικές σας...

Η αποκατάσταση των δασών και των φυσικών εκτάσεων που χάθηκαν το περασμένο καλοκαίρι δεν είναι καθόλου βέβαιη, με τα σημερινά δεδομένα στη χώρα μας.

Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι απαιτείται επιτέλους ενεργοποίηση όλων των πολιτών που ενδιαφέρονται για το περιβάλλον και συστηματικές, συντονισμένες ενέργειες και πιέσεις από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις σε όλες τις κατευθύνσεις και για όσο χρόνο χρειαστεί.

Τα βαθύτερα αίτια και τα κακώς κείμενα στον τομέα της δασοπροστασίας δεν πρόκειται να διορθωθούν μαγικά μέσα σε λίγο χρόνο, παρά τις οποιοσδήποτε μεγαλόστομες εξαγγελίες. Κι αν οι κλιματικές συνθήκες παραμείνουν ίδιες τα επόμενα χρόνια ο φετινός Αύγουστος μπορεί να είναι μόνο η αρχή... ■

Νίκος Πέτρου

Οι φωτιές μας καίνε

της Μαρίας Ρουσομουστακάκη

Το καλοκαίρι του 2007 σημαδεύτηκε από τραγικές για τον τόπο μας ώρες, με δεκάδες ζωές απάνθρωπα χαμένες από τις φωτιές, με εκατομμύρια στρέμματα δασικής και καλλιεργημένης γης καμμένα, και μέσα σε αυτά κόποι, όνειρα, μέλλον, πολλών συνανθρώπων μας να έχουν γίνει στάχτη, με το περιβάλλον της χώρας μας να υποβαθμίζεται σημαντικά για τα επόμενα χρόνια.

67 συνάνθρωποί μας έχασαν τη ζωή τους. Ο θάνατός τους επηρεάζει πολύ περισσότερους. Εικόνες απόγνωσης και φρίκης, έχουν τυπωθεί στη μνήμη μας.

Κάηκαν επίσης περίπου 2.700.000 στρέμματα δασικής, χορτολιβαδικής και καλλιεργημένης έκτασης, σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα στοιχεία. Με ότι αυτά περιείχαν και σήμαιναν (ζώα, φυτά, ηθικές, χρηστικές, ονομαστικές αξίες, παρελθόν, μέλλον, κ.ά.). Τα αποτυπώματα των λαθών, παραλείψεων, αδυναμιών, και τελικά της απώλειας, σημαδεύουν το χάρτη της Ελλάδας.

Φωτ. Μ. Ρουσοπουλοπούλου

Η φωτιά στα Μεσογειακά δασικά οικοσυστήματα

Η φωτιά είναι ένας φυσικός παράγοντας, στοιχείο απαραίτητο για την αναγέννηση και τη λειτουργία των περισσότερων φυσικών, κυρίως των δασικών, οικοσυστημάτων στην περιοχή της Μεσογείου.

Στα Μεσογειακά δασικά οικοσυστήματα, λόγω των κλιματικών συνθηκών, ο ρυθμός που παράγεται η βιομάζα (δηλαδή τα κλαδιά, τα φύλλα, τα χόρτα, κ.λ.π.) καθώς αναπτύσσεται μέσω της φωτοσύνθεσης, είναι μεγαλύτερος από αυτόν της κατανάλωσης μέσω των οργανισμών που ζουν εκεί, και της διάσπασης της νεκρής ύλης μέσω της δράσης των μικροοργανισμών. Το πλεόνασμα που δημιουργείται πρέπει να απομακρύνεται (π.χ. με ελεγχόμενη βόσκηση ή ξύλευση). Σε αντίθετη περίπτωση, το μόνο φυσικό μέσον για να επιτραφούν τα υλικά στο έδαφος από το οποίο και αντλήθηκαν, και να αναγεννηθεί το οικοσύστημα, είναι η φωτιά.

Τα Μεσογειακά οικοσυστήματα έχουν εξελιχθεί σε άμεση σχέση με τη φωτιά.

Φωτ. Μ. Ρουσοπουλοπούλου

Σε σχέση με το φυτικό κεφάλαιο, τα φυτά έχουν αναπτύξει ειδικές «στρατηγικές» που εξασφαλίζουν την επιβίωσή τους σε περίπτωση φωτιάς. Ως προς τις αποκρίσεις τους, μπορεί να διακριθούν σε δυο κατηγορίες: α) αυτά που αναβλαστάνουν μετά τη φωτιά, σχηματίζουν δηλαδή νέους βλαστούς από υπόγειους οφθαλμούς και νέα φύλλα πάνω από το καμένο τμήμα τους, όπως το πουρνάρι, η άρκευθος, ο σχίνος, η κουμαριά, και β) αυτά που παρουσιάζουν αυξημένη φυρωτικότητα, με καλύτερους εκπροσώπους πολλά είδη των οικογενειών Λαδανιές (Cistaceae) και Ψυχανθή (Leguminosae).

Τα μακί (αείφυλλα σκληρόφυλλα) αναγεννώνται διαφορετικά από τα φρύγανα. Τα αείφυλλα σκληρόφυλλα αναγεννώνται σχεδόν αμέσως μετά τη φωτιά και συνήθως ανεξάρτητα από εποχή, ενώ τα φρύγανα περιμένουν τις πρώτες βροχές.

Τα ψυχανθή κατακλύζουν τις καμμένες περιοχές. Ως αποτέλεσμα εμφανίζεται μια «έκρηξη» αναγέννησης μετά τη φωτιά. Η ευχάριστη αυτή εικόνα αποτελεί πρόκληση για τους βοσκούς, που από άγνοια των μακροπρόθεσμων συνεπειών ή και με βάση το πρόσκαιρο κέρδος, αφήνουν τα κοπάδια τους να βοσκήσουν τη νεαρή βλάστηση, στερώντας ουσιαστικά την περιοχή από το πλεονέκτημα της φυσικής αναγέννησης. Έτσι η βόσκηση παίζει κυρίαρχο ρόλο στην ανάπτυξη των αναβλαστημάτων. Αν βοσκηθούν στα πρώτα στάδια της αναγέννησης τότε αναστέλλεται η φυσική πορεία της ανάκαμψης του οικοσυστήματος.

Τα μεσογειακά κωνοφόρα δεν αναβλαστάνουν. Η αναγέννηση βασίζεται στη φύτευση των σπερμάτων μετά τη φωτιά. Λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο χρόνο που απαιτείται (περισσότερο από 10 χρόνια) για να φθάσουν τα φυτά αυτά σε φάση παραγωγής σπερμάτων στους κώνους, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι μια νέα φωτιά μπορεί να καταστρέψει εντελώς το σύστημα.

Όμως στην ουσία, δεν έχουμε απώλεια φυτικών μεσογειακών ειδών, λόγω φωτιάς. Χρειάζονται απλά προστασία για να ανακάμψει το σύστημα μετά τη φωτιά. Προστασία χρειάζονται ειδικά τα ενδημικά, τα προστατευόμενα και τα απειλούμενα είδη. Αυτό που μειώνεται στο φυτικό κεφάλαιο είναι η βλάστηση και επομένως μειώνονται τα σχετικά οφέλη της.

Στο ζωικό κεφάλαιο τα πράγματα είναι διαφορετικά. Κατά τη διάρκεια της φωτιάς τα μικρά ζώα πανικοβάλλονται και απομακρύνονται γρήγορα. Εκείνα που πλήττονται σοβαρά είναι τα αργοκίνητα όπως π.χ. οι χελώνες. Μεγαλύτερα, όπως π.χ. τα ελάφια απομακρύνονται πιο ήρεμα. Τα πουλιά γενικά δε φοβούνται τη φωτιά. Στην πραγματικότητα κινδυνεύουν πολύ περισσότερο μετά τη φωτιά από τους κυνηγούς, καθώς δεν μπορούν

Φωτ. Μ. Ρουσομουστακάκη

η απώλεια της φυσικής ισορροπίας και η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.

Η καμένη περιοχή χάνει το γόνιμο έδαφος της, την ικανότητα να συντηρήσει πλούσια βλάστηση, μειώνεται η βιοποικιλότητα και καταλήγει σε φρυγανότοπο, βραχύτοπο, στο τέλος δε σε μια υποβαθμισμένη περιοχή με γαϊδουράγκαθα και ασφόδελους.

Συνέπειες της φωτιάς ιδίως αυτής που επαναλαμβάνεται σε χρόνο μικρότερο από τον χρόνο αναγέννησης του συστήματος, είναι:

1. Καταστροφή της βλάστησης και άμεση ή έμμεση απώλεια των ωφελειών της.

Για παράδειγμα:

- Μειώνεται η παραγωγή οξυγόνου, αυξάνεται η θερμοκρασία, αυξάνονται οι αέριοι ρύποι.
- Μειώνεται η συγκράτηση του εδάφους και αυξάνεται η διάβρωση. Στο μεσογειακό περιβάλλον και ιδιαίτερα στο ελληνικό, με τις έντονες κλίσεις του εδάφους και τις έντονες βροχοπτώσεις, λαοποπλημύρες και κατολισθήσεις αποτελούν άμεση συνέπεια.
- Μειώνεται ή και χάνεται η αισθητική αξία της περιοχής.
- Καταστρέφονται υποδομές όπως π.χ. ηλεκτρικό, οδικό, τηλεπικοινωνιακό δίκτυο.
- Χάνονται προϊόντα του δάσους, όπως η ξυλεία.
- Καταστρέφονται περιουσίες όπως π.χ. κατοικίες, αγροί, ζωικό κεφάλαιο.

να προστατευθούν μέσα στις φυλλωσιές ή συγκεντρώνονται στις όμορες με τις καμένες περιοχές όπου αποτελούν εύκολη λεία. Οι πληθυσμοί των εδαφικών ασπόνδυλων μειώνονται λόγω φωτιάς όμως σύντομα επανακάμπουν. Πρόβλημα λόγω φωτιάς αντιμετωπίζουν τα ενδημικά, προστατευόμενα ή απειλούμενα είδη με τους μικρούς πληθυσμούς. Μετακίνηση πληθυσμών, αναδιάταξη κοινωνιών, απορρύθμιση της ισορροπίας των τροφικών πλεγμάτων έπονται της φωτιάς.

Επομένως, περιοδική εμφάνιση της φωτιάς με μεσολάβηση ικανού διαστήματος ανάμεσα σε δυο διαδοχικές φωτιές, αποτελεί φυσικό παράγοντα αναγέννησης των Μεσογειακών οικοσυστημάτων. Όμως αν το φαινόμενο της φυσικής φωτιάς ή της από αμέλεια ή εσκεμμένης αλλά μη ελεγχόμενης πρόκλησης φωτιάς, επαναληφθεί σε μικρό χρονικό διάστημα, τότε το αποτέλεσμα είναι

Φωτ. Ν. Πέτρου

Φωτ. Μ. Ρουσοπουλουτσάκη

2. Η καταστροφή οικοθέσεων και η απώλεια της βιοποικιλότητας.

- Χάνονται, πιθανώς για πάντα, απειλούμενα είδη, και είδη που απαιτούν ειδικές συνθήκες ή πολλά χρόνια για να φτάσουν σε ώριμο στάδιο.
- Απώλεια ισορροπίας του οικοσυστήματος.

3. Επίδραση στη ζωή των πολιτών:

- Άμεσες και έμμεσες απώλειες (ζωής, πόρων, αξιών).
- Ανασφάλεια, αλλαγή μοντέλων ζωής, μετακίνηση ατόμων, οικογενειών, πληθυσμών.

Γιατί φτάσαμε στις καταστροφές του καλοκαιριού του 2007;

Δεν είναι εύκολο να δοθούν τεκμηριωμένες απαντήσεις στα σύνθετα ερωτήματα και τα προβλήματα που προκύπτουν από τα γεγονότα. Υπάρχουν αυτοί που προκάλεσαν, αυτοί που δεν απέτρεψαν. Αυτοί που δεν πήραν τα μέτρα που έπρεπε για να οχυρώσουν τη φυσική κληρονομιά μας και να αποτρέψουν την τραγωδία που έπληξε αθώους συνανθρώπους μας. ■

Τι προτείνει η ΕΕΦΦ:

- ▶ Ίδρυση Υπουργείου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος χωριστά από το Υπουργείο Δημοσίων Έργων.
- ▶ Άμεση απόσυρση της πρότασης – πρόθεσης αναθεώρησης του άρθρου 24.
- ▶ Ολοκλήρωση Εθνικού Κτηματολογίου.
- ▶ Χωροταξικό σχεδιασμό και καθορισμό χρήσεων γης.
- ▶ Σύσταση Εθνικού Δασολογίου. Δημοσίευση δασικών χαρτών.
- ▶ Καθορισμό αρμοδιοτήτων Δασικής Υπηρεσίας και Πυροσβεστικής. Αναβάθμιση, ενίσχυση της Γενικής Γραμματείας Δασών. Αναβάθμιση, ενίσχυση Δασαρχείων. Πρόσληψη απαραίτητου προσωπικού. Εκσυγχρονισμό, εμπλουτισμό πυροσβεστικών μέσων. Εκπαίδευση σε νέες μεθόδους αντιμετώπισης της φωτιάς.
- ▶ Εκσυγχρονισμό, ανανέωση, συντήρηση των δικτύων της ΔΕΗ, υπογειοποίηση δικτύου όπου χρειάζεται.
- ▶ Αυστηρή τιμωρία των εμπρηστών.
- ▶ Εντατικοποίηση ελέγχων καταπάτησης και οικοπεδοποίησης δασικών εκτάσεων.
- ▶ Απόλυτη προστασία των καμένων δασικών περιοχών.
- ▶ Προστασία από πλημμύρες, ανάκτηση της γονιμότητας των καμένων εδαφών, περιορισμό της διάβρωσης και της ερημοποίησης. Αντιδιαβρωτικά, αντιπλημμυρικά έργα.
- ▶ Άμεση ενεργοποίηση και λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.
- ▶ Δέσμευση και προστασία του υπάρχοντος πράσινου στις αστικές και περιφερειακές περιοχές. Αύξηση του πράσινου όπου είναι δυνατόν.
- ▶ Διαχείριση περιστατικών δασών.
- ▶ Δημιουργία και διαχείριση περιστατικών ζωνών προστασίας και πυρασφάλειας.
- ▶ Απαγόρευση του κυνηγιού στις καμένες εκτάσεις και στις όμορες τους περιοχές.
- ▶ Περιορισμό των αέριων ρύπων και των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, αύξηση της συμμετοχής των εναλλακτικών μορφών ενέργειας, ως αντιστάθμισμα στο χαμένο πράσινο.
- ▶ Ελεγχόμενη κτηνοτροφία.
- ▶ Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ευαισθητοποίηση του Έλληνα πολίτη ώστε να αναγνωρίζει την αξία του περιβάλλοντος και επομένως να το σέβεται. Ενθάρρυνση του εθελοντισμού και των ΜΚΟ στην κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Γιατί τα καίμε

του Γιώργου Σφήκα*

Φωτ. Α. Βιδάλης

Κάθε καλοκαίρι εκατοντάδες δασικές πυρκαγιές εκδηλώνονται σ' όλη τη χώρα, κατακαίοντας μεγάλες εκτάσεις με δάση αλλά συχνά και με καλλιέργειες. Οι πυρκαγιές αυτές, εκτός από τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, επιδρούν δυσμενώς και στην Εθνική οικονομία λόγω των τεραστίων χρηματικών ποσών που απαιτούνται κάθε χρόνο για την κατάσβεσή τους, αλλά και λόγω των καταστροφών που επιφέρουν, τόσο σε δασικά όσο και σε αγροτικά οικοσυστήματα, των αποξημώσεων και των έργων αποκατάστασης που απαιτούνται μετά τη φωτιά. Το φετινό καλοκαίρι οι δασικές πυρκαγιές ξεπέρασαν κάθε όριο. Τεράστιες εκτάσεις κήκαν και στοίχισαν τη ζωή πολλών ανθρώπων, σε σημείο που να μιλάμε πλέον για εθνική συμφορά.

Σύμφωνα με παλιότερα στοιχεία των Δασικών υπηρεσιών οι δασικές πυρκαγιές οφείλονται κατά το ένα τρίτο σε φυσικά αίτια, κατά το ένα τρίτο σε εμπρησμούς και κατά το ένα τρίτο σε άγνωστες, ανεξακριβώτες αιτίες. Κατά τη γνώμη μου τα στοιχεία αυτά δεν είναι και τόσο αξιόπιστα. Προσωπικά πιστεύω ότι οι δασικές πυρκαγιές οφείλονται τουλάχιστον κατά 70% σε σκόπιμους εμπρησμούς και κατά 20% σε αμέλεια ενώ ένα 10% μόνο (ίσως και λιγότερο) μπορεί να αποδοθεί σε φυσικά αίτια (κεραυνούς κλπ.).

Αν θέλουμε τώρα να δούμε το πορτραίτο ενός εμπρηστή δασών, η εντύπωση που έχει καλλιεργηθεί στην κοινή γνώμη είναι ότι πρόκειται για άτομα με ανώμαλο ψυχισμό, για κάποιους παλα-

βούς, όπως λέει ο λαός. Η πραγματικότητα είναι ότι οι περισσότεροι από τους εμπρηστές των δασών μας τα έχουν τετρακόσια, και ότι καίνε τα δάση για καθαρά οικονομικούς λόγους.

Αν οι υπεύθυνοι κρατικοί φορείς αποφάσιζαν να ψάξουν σε βάθος τα αίτια των δασικών πυρκαγιών θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μου, να ψάξουν τους εμπρηστές ανάμεσα στις εξής κοινωνικές ομάδες:

1. Κτηνοτρόφοι και ιδίως οι εκτρέφοντες κατσίκες. Αποτελεί παράδοση μεταξύ των κτηνοτρόφων, από τον καιρό της Τουρκοκρατίας ακόμη, να καίνε τα δάση για να δημιουργούν νέα λιβάδια και βοσκοτόπια για τα επόμενα χρόνια, αφού είναι γνωστό ότι κάτω από το δάσος δεν φυτρώνει χορτάρι και οι καμένοι θάμνοι (πουνάρια, κουμαριές κλπ.) βγάζουν μετά τη φωτιά ωραία, τρυφερά βλαστάρια, κατάλληλα για φάγωμα από τις κατσίκες. Για τους κτηνοτρόφους τα δάση, και ιδίως τα δάση κωνοφόρων, είναι κάτι άχρηστο, που πρέπει να φύγει από τη μέση για να «ανοίξει ο τόπος» και να βοσκηθεί. Αυτό βέβαια το γνωρίζουν πολύ καλά οι βοσκολόγοι του Υπ. Γεωργίας. Και όμως, όχι μόνο δεν κάνουν κάτι για να σταματήσει η αιγοβοσκή αλλά ενισχύουν με κάθε τρόπο και μέσο τη λεγόμενη «κοπαδιάρικη» κτηνοτροφία, δηλαδή τον πλέον ληστρικό τρόπο εκμετάλλευσης της δασικής γης, με τα κοπάδια των κατοικών να βόσκουν όλον τον χρόνο στο ίδιο μέρος, καταστρέφοντας τη βλάστηση.

2. Κυκλώματα εμπορίας της καψάλας. Άλλοι πιθανοί ύποπτοι για τους εμπρησμούς είναι όσοι ασχολούνται με την κοπή και εμπορία της καψάλας. Καθώς η μόδα του να έχουμε όλοι ένα τζάκι στο σπίτι μας εξαπλώνεται όλο και περισσότερο,

* Ο Γιώργος Σφήκας είναι επίτιμος Πρόεδρος της Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, ερευνητής της Ελληνικής Χλωρίδας, ζωγράφος και συγγραφέας

Φωτ. Γ. Σπάρκος

έχουν δημιουργηθεί και οι αντίστοιχες «μάντρες» που πουλάνε καυσόξυλα. Αυτές οι μάντρες προμηθεύονται, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, τα προς πώληση καυσόξυλα από τα καμένα πευκοδάση. Τους τα προμηθεύουν επαγγελματίες που με μια άδεια από τα κατά τόπους δασαρχεία, ή και χωρίς άδεια, κόβουν τα καψαλιασμένα από τη φωτιά πεύκα και άλλα δένδρα και τα μεταπωλούν ως καυσόξυλα. Είναι λοιπόν λογικό πως όταν η εκμετάλλευση μιας καψάλας τελειώσει πρέπει να δημιουργηθεί μια νέα, για να μην μείνει το κύκλωμα χωρίς δουλειά.

3. Ιδιοκτήτες δασωθέντων αγρών. Αν τα δάση μας παρουσιάζουν αύξηση σε σχέση με το 1940 αυτό το γεγονός οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εγκατάλειψη των ορεινών χωριών και της ορεινής γεωργίας, οπότε οι πρώην αγροί δασώθηκαν, μερικές φορές σε τέτοιο βαθμό που δεν διακρίνονται καν τα όρια μεταξύ των ιδιοκτησιών. Οι ιδιοκτήτες αυτών των αγρών δεν δύνανται πλέον να αξιοποιήσουν με οποιονδήποτε τρόπο τις ιδιοκτησίες τους. Δεν μπορούν να αποψιλώσουν και να ξανακαλλιεργήσουν το κτήμα τους (αν ήθελαν), ούτε να χτίσουν κάποιο σπιτάκι για να πηγαίνουν το καλοκαίρι. Επομένως, η μόνη ίσως λύση που μένει γι' αυτούς είναι να βάλουν μια φωτιά, να κάψουν

το δάσος και μετά, με προσφυγές στη δικαιοσύνη, με αντιδίκους «μαϊμούδες» και χρησιμοποιώντας ψευδομάρτυρες να καταφέρουν να αποχαρκτηρίσουν το κτήμα τους.

4. Ιδιοκτήτες οικοπέδων και συνεταιρισμοί μέσα σε δάση. Πολλοί συμπολίτες μας παρασύρθηκαν και αγόρασαν από κάποιον συνεταιρισμό ένα οικοπέδο μέσα σε κάποιο δάσος, με την υπόσχεση ότι θα γίνει προσπάθεια να αποχαρκτηρισθεί η έκταση από δασική και θα μπορέσουν να χτίσουν. Όμως ο δικός τους συνεταιρισμός δεν είχε τα μέσα που είχαν κάποιοι άλλοι και έχουν περάσει σαράντα χρόνια και πλέον χωρίς να γίνεται τίποτα. Ορισμένοι από αυτούς, συνήθως οι πιο θρασείες, χτίζουν αυθαίρετα. Άλλοι πάλι καταφεύγουν στη λύση του εμπρησμού και τις αποψίλωσης, ώστε μετά από μερικά χρόνια να καταρθώσουν να πετύχουν δικαστική απόφαση, ότι το δικό τους οικοπέδο δεν ήταν ποτέ δάσος και να χτίσουν «νόμιμα».

Όπως βλέπουμε λοιπόν, μια μεγάλη μερίδα νεοελλήνων έχει οικονομικούς λόγους να καίει τη δάση, ή ωφελείται άμεσα ή έμμεσα, από τους εμπρησμούς των δασών. Επομένως, για να σταματήσει το κακό, πρέπει το κράτος να λάβει μέτρα και να προχωρήσει σε ρυθμίσεις τέτοιες που θα αφαιρέσουν τα κίνητρα από τους πιθανούς μελλοντικούς εμπρηστές.

Τα μέτρα αυτά είναι τα εξής:

1. Κοπαδιάρικη κτηνοτροφία

Πρόκειται για μια πραγματική πληγή για το φυσικό περιβάλλον της πατρίδας μας. Σ' αυτήν οφείλεται η αποψίλωση άλλοτε καταπράσινων νησιών μας, όπως η Θάσος και η Ρόδος και φυσικά πολλών άλλων περιοχών της χώρας μας. Και όμως, μέχρι σήμερα το κράτος όχι μόνο δεν παίρνει μέτρα για τον περιορισμό της κτηνοτροφίας αυτής της μορφής, αλλά και την ενισχύει με όλα τα μέσα που διαθέτει. Αν κάποιος δηλώσει κτηνοτρόφος και παρουσιάσει ένα κοπάδι από γίδια, το τοπικό δασαρχείο υποχρεούται να του παραχωρήσει δωρεάν δημόσια δασική γη, για να εγκαταστήσει τη στάνη του. Μπορεί ακόμη να κτίσει κτήρια για την εξυπηρέτηση των δραστηριοτήτων του, χωρίς άδεια από την Πολεοδομία. Παράλληλα δικαιούται και επιδότηση ανά κεφαλή ζώου, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να παρουσιάζει κάποια ελάχιστη παραγωγή προϊόντων.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου υπάρχει ακόμη η κοπαδιάρικη αιγοτροφία. Στην Κύπρο έχει εκλείψει αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και στη Βουλγαρία από τη δεκαετία του 1950, όταν οι Βούλγαροι, για να απαλλαγούν από τις κατσίκες τους, τις πούλησαν σε μας.

Για να λυθεί το πρόβλημα της ελεύθερης βο-

σκής των κατοικών πρέπει το κράτος να λάβει τα εξής μέτρα :

- α. Να σταματήσει να επιδοτεί την κοπαδιάρικη αιγοτροφία.
- β. Να ενισχύσει την προβατοτροφία, που δεν είναι τόσο καταστροφική για τη βλάστηση.
- γ. Να ενισχύσει την σταυλισμένη και ημισταυλισμένη κτηνοτροφία.
- δ. Να χρησιμοποιήσει τους πρώην αιγοβοσκούς σε έργα αποκατάστασης των δασικών οικοσυστημάτων, αναδασώσεις, διευθετήσεις χειμάρρων κλπ. δίνοντάς τους έναν καλό μισθό, έτσι ώστε από εχθρούς της φύσης να τους κάνει φίλους της. Μπορεί επίσης να τους χρησιμοποιήσει ως φύλακες των Εθνικών Πάρκων ή ως δασοφύλακες, διότι αυτοί, καλύτερα από κάθε άλλον, γνωρίζουν τα βουνά και τα δάση της χώρας μας, τους λαθροθήρες και τους κάθε λογής καταστροφείς της φύσης.

Αυτές οι ιδέες δεν είναι πρωτότυπες, γιατί έχουν εφαρμοσθεί σε πολλά δάση και Εθνικά Πάρκα της Υδρογείου.

2. Το εμπόριο της καψάλας

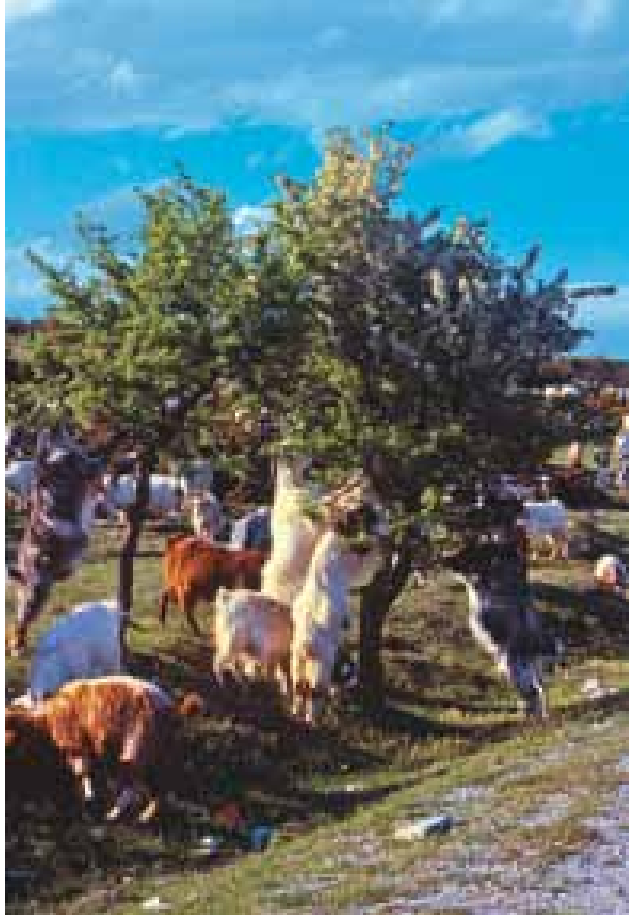
Το εμπόριο της καψάλας δεν είναι κάτι καινούργιο. Υπάρχουν αναφορές, ακόμη κι από τις αρχές του 19ου αιώνα, ότι οι κάτοικοι των χωριών που βρίσκονταν κοντά σε πευκοδάση έβαζαν επίτηδες φωτιά για να εμπορευθούν έπειτα την καψάλα ως καυσόξυλα. Συχνά μάλιστα η καψάλα αποδίδει και χρήσιμη ξυλεία, όταν τα δέντρα που καφαλίζονται από τη φωτιά είναι μεγάλα.

Για να χτυπηθούν τα κυκλώματα εμπορίας της καψάλας πρέπει αυτή να κόβεται από τα τοπικά δασαρχεία με αυτεπιστασία και το προϊόν να πωλείται απ' ευθείας στους ξυλεμπόρους, χωρίς τη μεσολάβηση μεσαζόντων.

3. Δασωθέντες αγροί

Σε όλα σχεδόν τα ορεινά χωριά της χώρας μας οι εγκαταλειμμένοι ορεινοί αγροί έχουν σήμερα δασωθεί. Ανάλογα με την περιοχή έχουν γεμίσει αλλού με έλατα κι αλλού με κυπαρίσσια, με πεύκα ή πουρνάρια. Σύμφωνα με τη δασική νομοθεσία αυτοί οι αγροί θεωρούνται πλέον δάση και είναι αδύνατο στους ιδιοκτήτες τους να τους αξιοποιήσουν με οποιονδήποτε άλλον τρόπο. Ιδιοκτήτες μπορεί να είναι ιδιώτες, μοναστήρια ή ακόμη και η τοπική ορεινή κοινότητα.

Για την περίπτωση των δασωθέντων αγρών

Φωτ. Γ. Σφήκας

υπάρχουν δύο λύσεις. Η μία λύση είναι να αποφασίσει το κράτος να απαλλοτριώσει υπέρ του δημοσίου τα δάση αυτά, δίνοντας μια λογική αποζημίωση στους ιδιοκτήτες τους. Η άλλη λύση είναι να δοθεί η δυνατότητα στους ιδιοκτήτες να χτίζουν σε ένα μικρό ποσοστό της έκτασης (π.χ. 10%), με την υποχρέωση όμως ότι θα διατηρήσουν το υπόλοιπο δάσος και όσα δένδρα θα κόψουν για να χτίσουν τόσα δένδρα να φυτέψουν στα διάκενα της υπόλοιπης έκτασης. Από καθαρά οικονομική άποψη η δεύτερη λύση είναι φυσικά προτιμότερη, γιατί θα δώσει ζωή στις φθίνουσες ορεινές κοινότητες και θα βοηθήσει τον ορεινό τουρισμό.

4. Οικοδομικοί συνεταιρισμοί μέσα σε δάση

Γι' αυτούς τους συνεταιρισμούς πρέπει να βρεθεί μια λύση που να μην θίγει οικονομικά τους ιδιοκτήτες των οικοπέδων. Μια λύση, για παράδειγμα, θα ήταν να απαλλοτριωθούν οι εκτάσεις αυτές

Φωτ. Ν. Τέτρου

από το κράτος, δίνοντας στους ιδιοκτήτες μια ικανοποιητική αποζημίωση. Μια άλλη λύση θα ήταν να τους επιτραπεί να χτίζουν ένα μικρό ποσοστό 10-15% του οικοπέδου, με την υποχρέωση να διατηρήσουν το υπόλοιπο ως φυσικό δάσος.

Παίρνοντας το κράτος τα παραπάνω μέτρα πιστεύω ότι θα χτυπούσε το κακό στη ρίζα του και θα αφαιρούσε τα κίνητρα από τους υποψήφιους εμπρηστές. Για να εφαρμοστούν όμως αυτά τα μέτρα προϋποτίθεται γενική αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των δασικών υπηρεσιών, οι οποίες έχουν υποστεί συνεχή υποβάθμιση και αποψίλωση κατά

τις τελευταίες δεκαετίες.

Γενικά μέτρα που θα έπρεπε να πάρει το κράτος προς αυτή την κατεύθυνση περιλαμβάνουν:

1. Αναβάθμιση και ενίσχυση της Γενικής Γραμματείας Δασών.
2. Αναβάθμιση και ενίσχυση των Δασαρχείων.
3. Ίδρυση τοπικών δασικών φυτωρίων.
4. Ενίσχυση της παραγωγής χρήσιμης ξυλείας.
5. Θεσμοθέτηση καθεστώτος διαχείρισης για τα περιαιστικά δάση.
6. Έκδοση των δασικών χαρτών.
7. Σύνταξη Εθνικού δασολογίου. ■

Φωτ. Α. Βιδάλης

Διατήρηση και προστασία της γεωλογικής μας κληρονομιάς

κείμενο και φωτογραφίες της Γεωργίας Φέρμελν

Η ιδέα για τη διατήρηση και την προστασία της Γεωλογικής Κληρονομιάς είναι παλιά. Ήδη, από το 1887 στη Μεγάλη Βρετανία, και από τις αρχές του 20ου αιώνα σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, έγιναν οι πρώτες ενέργειες για την προστασία του γεωπεριβάλλοντος.

Στην αρχή, οι προσπάθειες αυτές αποτελούσαν πρωτοβουλία μεμονωμένων ατόμων αλλά σιγά-σιγά αποτέλεσαν μέρος της ευρύτερης πολιτικής για τη διατήρηση της φύσης και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Βέβαια, η γεωδιατήρηση δεν είναι τόσο διαδεδομένη όσο η βιοδιατήρηση. Ίσως διότι είναι πιο δύσκολο να γίνει αντιληπτή και κατανοητή η ανάγκη για την προστασία του γεωπεριβάλλοντος, αφού δεν είναι τόσο εύκολο να γίνει αντιληπτό ότι

τα πετρώματα και τα ορυκτά που υπάρχουν στη Γη κινδυνεύουν με καταστροφή ή εξαφάνιση όπως τα φυτά και τα ζώα.

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν αναπτύξει συστηματικά προγράμματα για να προσδιορίσουν, περιγράψουν και προστατεύσουν σημαντικές γεωλογικές θέσεις που βρίσκονται μέσα στην επικράτειά τους. Αυτά τα προγράμματα είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας, όσον αφορά την ίδια την επιστήμη της γεωλογίας αλλά και τη γεωμορφολογία της χώρας γενικότερα. Όμως έχουν και κάποια κοινά χαρακτηριστικά που επιδιώκουν να ενσωματώσουν έναν αριθμό κριτηρίων στους εθνικούς καταλόγους και κατόπιν να τα προστατεύσουν μέσα από το χαρακτηρισμό τους ως εθνικά πάρκα, αποθέματα (ρεζέρ-

Γεώτοπος Sirènes στην περιοχή Castellane (Réserve Géologique de Haute-Provence, Γαλλία).
Η κατασκευή από κρύσταλλο και μέταλλο προστατεύει τα απολιθώματα του γεώτοπου από τη διάβρωση.

Η επιστημονική έρευνα συνεχίζεται στο γεώτοπο της Sirènes.

βες), σημαντικές θέσεις, κ.λπ.

Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα χωρών που έχουν αναπτύξει προγράμματα προστασίας της γεωλογικής κληρονομιάς όπως για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο, στο οποίο υπάρχει μια εξαιρετική οργάνωση για τη γεωλογική κληρονομιά και έχουν καταγραφεί περισσότερες από 3.000 θέσεις οι οποίες προστατεύονται από το Wildlife and Countryside Act (1981).

Στη Γαλλία, επίσης, είναι αναπτυγμένη η ιδέα της γεωδιατήρησης. Εξαιρετικό παράδειγμα αποτελεί η γεωλογική ρεζέρβα της Haute-Provence (Réserve Géologique de Haute-Provence) – το μεγαλύτερο ανοικτό μουσείο της Ευρώπης με πολυάριθμες πλούσιες απολιθωματοφόρες θέσεις και συναρπαστικούς σχηματισμούς πετρωμάτων.

Στη Réserve Géologique de Haute-Provence υπάρχει συνολική διαχείριση της περιοχής με προβολή των γεωλογικών θέσεων με ένα επιστημονικό, εκπαιδευτικό και μοναδικά καλάίσθητο τρόπο. Η ρεζέρβα καλύπτει μία περιοχή 190.000 εκταρίων των νοτίων Άλπεων και περιλαμβάνει 47 κοινότητες. Η περιοχή εκτείνεται βόρεια από την Digne les Bains έως δυτικά στο Grand canyon του Verdon. Περιλαμβάνει πολλές θέσεις με την κατάλληλη σήμανση και πολλά καλοσχεδιασμένα μονοπάτια, όπου μπορεί να επισκεφθεί κάποιος τις θέσεις από πολλές διαδρομές. Κάθε μέρα περίπου 9.000 μαθητές επισκέπτονται τη ρεζέρβα και διδάσκονται την έννοια και την ανάγκη διατήρησης της γεωλογικής κληρονομιάς.

Η Ισπανία έχει αναπτύξει πολλές πρωτοβουλίες για την καταγραφή γεωτόπων και τη δημιουργία γεωπάρκων όπως του Maestrazgo.

Στην Ελλάδα, η πρώτη προσπάθεια για τη δημιουργία ενός καταλόγου γεωτόπων έγινε το 1982 από το ΙΓΜΕ. Η προσπάθεια αυτή δυστυχώς διακόπη μέχρι το 1995, όταν δημιουργήθηκε μία ομάδα εργασίας με σκοπό τη διάδοση της ιδέας γεωδιατήρησης και της συστηματικής καταγραφής των γεωτόπων.

Το 1997 ξεκίνησε το έργο GRECEL (Geological heritage: Research in environmental Education and Cooperation in European Level) στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

Το έργο GRECEL (1997-2000) αναπτύχθηκε από το ενδιαφέρον να βελτιωθεί η συνειδητοποίηση για τη διατήρηση της πλούσιας γεωλογικής κληρονομιάς της Ευρώπης μέσω της εκπαίδευσης. Στόχος του ήταν η ανάπτυξη ενός πλαισίου ευρωπαϊκών διαστάσεων για τη διδασκαλία θεμάτων της γεωδιατήρησης, με τη δημιουργία ενός δικτύου μέσω του οποίου μπορούν να διαδοθούν η σχετική πληροφορία και η κατάλληλη πρακτική.

Στο GRECEL συμμετείχαν πολλοί φορείς όπως: Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Συντονιστικός Φορέας), 1ο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τομέας Ιστορικής Γεωλογίας & Παλαιοντολογίας), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, UNESCO/Διεύθυνση Γεωεπιστημών, Université Pantheon - Sorbonne (Paris I), Centre de Géologie - Réserve Naturelle Géologique de Haute-Provence, English Nature, Ministry of Environment and Physical Planning-Nature Protection, Museum Natura Docet, KNAG, The Royal Dutch Geographical Society, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, The Open University,

Άποψη από το Γεωπάρκο Maestrazgo (Ισπανία) και η επεξηγηματική πινακίδα για το κοινό.

Χαρακτηριστικές γεωλογικές θέσεις (γεώτοποι) και ενημερωτικές/επεξηγηματικές πινακίδες για το κοινό [Γεωπάрко Maestrazgo, Ισπανία].

University of Zaragoza.

Μέσα από το έργο GRECEL πραγματοποιήθηκαν ευρωπαϊκά σεμινάρια για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών στα οποία η γεωλογική κληρονομιά αποτελούσε το εκπαιδευτικό εργαλείο για την κατανόηση του ενιαίου και της πολυπλοκότητας του περιβάλλοντος.

Παράλληλα αναπτύχθηκε το πρόγραμμα των Γεωπαρκών. Υπάρχουν δύο προγράμματα σχετικά με τα Γεωπάρακα: το πρόγραμμα Geoparks της Unesco και το πρόγραμμα European Geoparks άλλων φορέων (όπως γεωλογικές ρεζέρβες, τοπική αυτοδιοίκηση κ.λπ.). Τα προγράμματα αυτά προσπαθούν να συνδέσουν τα γεωλογικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά σε τοπική κλίμακα με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Είναι φανερό ότι, μέρα με τη μέρα, αυξάνεται το ενδιαφέρον των γεωεπιστημόνων για την προώθηση της ιδέας της γεωλογικής κληρονομιάς με σταθερό και συστηματικό τρόπο. Η ανάγκη αυτή θα πρέπει να γίνει κατανοητή και από το ευρύτερο κοινό, προκειμένου να είναι επιτυχής και αποτελεσματική.

Όμως, παρά τις μέχρι σήμερα προσπάθειες, ένα μεγάλο μέρος από τη γεωλογική μας κληρο-

Γεώτοπος με ικνοσπολίθωμα δεινόσαυρου (Ισπανία)

νομιά έχει χαθεί. Δηλαδή έχουν χαθεί θέσεις (γεώτοποι) οι οποίοι αντιπροσωπεύουν ένα μέρος από την ιστορία του πλανήτη μας.

Αυτό συμβαίνει περισσότερο σε περιοχές όπου έχουμε πιο έντονη την ανθρώπινη παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον, δηλαδή στις αστικές και ημιαστικές περιοχές και τα τουριστικά κέντρα. Σε αυτές τις περιοχές είναι και πιο επείγουσα η προσπάθεια για διατήρηση και προστασία.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι κάθε θέση είναι ένα μοναδικό αρχείο όπου καταγράφονται πληροφορίες που αφορούν το γεωλογικό παρελθόν. Κάθε γεώτοπος αποτελεί ένα μοναδικό βιβλίο στο οποίο είναι καταγεγραμμένη η γεωλογική ιστορία της περιοχής. Στο βιβλίο αυτό, το οποίο μπορούν να διαβάσουν μόνο όσοι γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο είναι κωδικοποιημένη η πληροφορία, περιέχονται πληροφορίες για τις οικολογικές συνθήκες, το κλίμα και τις μεταβολές του, την πανίδα και τη χλωρίδα που έχει εξαφανιστεί, τα εδάφη, την τεκτονική και σεισμική δραστηριότητα της περιοχής που βρίσκεται, και αφορά το παρελθόν της γης.

Σ' αυτό το βιβλίο δεν υπάρχουν και ούτε γίνονται αντίγραφα. Εάν ένα στοιχείο του καταστραφεί μερικά ή ολικά τότε η απώλεια αυτή είναι παντοτινή.

Είναι επομένως επιτακτική ανάγκη οι γεώτοποι να καταγραφούν με συστηματικό τρόπο και να προστατευθούν μέσα από την κατάλληλη νομοθεσία. Η αξία των γεωτόπων και η σημασία της προστασίας τους μπορεί να καταδειχθεί μέσα από μία σειρά επιχειρημάτων που αναφέρονται στη συμβολή της γεωδιατήρησης στην επιστήμη, την κληρονομιά, την εκπαίδευση, την αναψυχή, την οικονο-

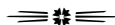
Επιμορφωτικά σεμινάρια για την προστασία της Γεωλογικής μας Κληρονομιάς με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών από την Ευρώπη (Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Grecel)

Εκπαιδευτικό υλικό (Ευρωπαϊκό πρόγραμμα GRECEL)

μία, την οικολογία και τον πολιτισμό.

Είναι επομένως απαραίτητη και ουσιώδης για τη βιωσιμότητά του περιβάλλοντος η προώθηση της ιδέας της Διατήρησης της Γεωλογικής μας Κληρονομιάς καθώς και η ενσωμάτωσή της στις γενικότερες στρατηγικές διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος. ■

Ο **γεώτοπος**, είναι μία γεωλογική θέση που αντιπροσωπεύει μια πολύ σημαντική στιγμή στην ιστορία της Γης.

Οι **γεώτοποι** αντιπροσωπεύουν θέσεις «κλειδιά» της σύνθετης κληρονομιάς της Γης και αποτελούν σπουδαίους μάρτυρες της μακράς εξέλιξής της. Το σύνολο των γεωτόπων αποτελεί τη Γεωλογική Κληρονομιά.

Ως **Γεωποικιλότητα** ορίζεται η ποικιλία των γεωλογικών σχηματισμών, μορφών ή διαδικασιών που αντικατοπτρίζουν τα περιβάλλοντα και τις συνθήκες δημιουργίας τους σε διάφορες γεωλογικές ηλικίες. Είναι δηλαδή, με άλλα λόγια, η ποικιλία του υποβάθρου,

των αποθέσεων, των μορφών και των γεωλογικών φαινομένων και διαδικασιών που συνθέτουν τα τοπία.

Η **διατήρηση της Γεωλογικής Κληρονομιάς** έχει ως αντικείμενο τη διατήρηση του τμήματος των πόρων που αντιπροσωπεύουν τη φυσική και πολιτιστική μας κληρονομιά, συμπεριλαμβανομένης της αντίληψης για τη γεωλογική και γεωμορφολογική κληρονομιά και την πνευματική και αισθητική απόκριση για τις φυσικές αξίες.

Σύμφωνα με την ΟΥΝΕΣΚΟ **γεωπάрко** είναι: «Μία περιοχή με πολύ καλά ορισμένα όρια η οποία έχει μια αρκετά μεγάλη επιφάνεια ώστε να προσφέρει τοπική οικονομική ανάπτυξη. Το γεωπάрко περιλαμβάνει έναν αριθμό θέσεων γεωλογικής κληρονομιάς ειδικού επιστημονικού ενδιαφέροντος, σπανιότητας και κάλλους, μπορεί να μην είναι αποκλειστικά γεωλογικής σημασίας αλλά επίσης αρχαιολογικής, οικολογικής, ιστορικής ή πολιτιστικής αξίας».

Γεώτοπος από την Τήνο (περιοχή Βωθάξ)

Η γοντεία της δακτυλίωσης των πουλιών

του Γιώργου Χανδρινού

(φωτογραφίες Γιώργος Χανδρινός, Ελληνικό Κέντρο Δακτυλίωσης)

Τι είναι η δακτυλίωση

Η πρώτη προσπάθεια να σηματοδοτούν, με κάποιο τρόπο, πουλιά για να διαπιστωθεί που πάνε όταν φεύγουν από μια περιοχή, έγινε πριν από 120 περίπου χρόνια. Η πατρότητα της αποδίδεται σε κάποιον Mortensen, ένα Δανό δάσκαλο, που στα 1890 κατάφερε να προσδέσει στα πόδια μερικών Ψαρονιών (*Sturnus vulgaris*) αριθμημένες ταμπελίτσες, ελπίζοντας ότι οι γείτονές του κυνηγοί θα εύρισκαν κάποιο από αυτά. Η ιδέα αυτή απεδείχθη πολύ σημαντική και λίγα χρόνια μετά (1903) ο Ορνιθολογικός Σταθμός του Rossitten, στις Γερμανικές ακτές της Βαλτικής, άρχισε το συστηματικό πλέον μαρκάρισμα πουλιών με μεταλλικά δακτυλίδια. Έκτοτε, η μέθοδος αυτή εξαπλώθηκε σε όλη σχεδόν την Ευρώπη, καθιερώθηκε, και, στη διάρκεια των δεκαετιών που ακολούθησαν, τελειοποιήθηκε.

Η μέθοδος της δακτυλίωσης είναι πολύ απλή: πιάνοντας ένα πουλί και τοποθετώντας του ένα μεταλλικό δακτυλίδι με εγχάρακτα έναν ειδικό κωδικό αριθμό και μια, επίσης, κωδικοποιημένη διεύθυνση, μπορούμε εύκολα (αν το πουλί ξαναπιαστεί ζωντανό, σκοτωθεί, βρεθεί νεκρό κ.λπ.) να ιχνηλατήσουμε τη μεταναστευτική του πορεία, τον τελικό του προορισμό, την απόσταση που διάνυσε στο ταξίδι του, το χρόνο που χρειάστηκε κ.α.

Παλαιότερα τα δακτυλίδια ήταν από αλουμίνιο, σήμερα όμως κατασκευάζονται από κατάλληλα κράματα μετάλλων (για να είναι πιο ανθεκτικά και ανοξειδωτα), είναι δε πολύ ελαφριά και δεν προξενούν κανένα απολύτως πρόβλημα στο πουλί. Τις τελευταίες δεκαετίες είναι πολύ διαδεδομένη και η δακτυλίωση με πρόσθετο δακτυλίδι από έγχρωμο πλαστικό υλικό (με ή χωρίς ειδικό εγχάρακτο κωδικό), έτσι ώστε να παρατηρείται εύκολα από απόσταση. Με την εξέλιξη, τέλος, της τεχνολογίας, καθιερώθηκε και η τοποθέτηση σε πουλιά, ειδικών, ελαφρών πομπών είτε για τηλεμετρική είτε για δορυφορική παρακολούθηση. Παρά το κόστος της, αυτή η τελευταία μέθοδος μας έχει δώσει καταπληκτικά αποτελέσματα, επειδή επιτρέπει την λεπτομερέστατη καταγραφή των

μετακινήσεων του πουλιού με μεγάλη χρονική και γεωγραφική ακρίβεια.

Για τη σύλληψη των πουλιών χρησιμοποιούνται πολλές μέθοδοι και τρόποι που δεν μπορούν να αναλυθούν εδώ. Η κλασικότερη μέθοδος (για τα μικρόσωμα κυρίως είδη) είναι η χρησιμοποίηση ειδικών, πολύ ελαφρών διχτύων, που τοποθετούνται σε κατάλληλα σημεία, έτσι ώστε να είναι δυσδιάκριτα από τα πουλιά. Τα πουλιά παγιδεύονται στο δίχτυ, χωρίς κανένα απολύτως κίνδυνο για τη σωματική τους ακεραιότητα, και, αφού ζυγιστούν, μετρηθούν ορισμένα σωματικά τους χαρακτηριστικά (μήκος φτερούγας, ταρσός, μήκος ράμφους κ.α.) και ταυτοποιηθεί το φύλο και

Στήνοντας τα δίχτυα στο Δέλτα του Έβρου

* Ο Γιώργος Χανδρινός είναι Γ. Γραμματέας του Ελληνικού Κέντρου Δακτυλίωσης Πουλιών

Δρεπανοσκαϊθδρα πιασμένη στο δίκτυο

η ηλικία τους, δακτυλιώνονται και απελευθερώνονται γρήγορα. Η όλη διαδικασία γίνεται σε λίγα λεπτά, χωρίς το παραμικρό πρόβλημα για το πουλί. Πολύ διαδεδομένη είναι επίσης και η δακτυλίωση νεοσσών, είτε στη φωλιά (αρπακτικά ή άλλα μεγαλόσωμα πουλιά), είτε στις αποικίες τους (γλάροι, παρυδάτια κ.α.).

Όλα τα παραπάνω απαιτούν, βεβαίως, ειδική εκπαίδευση, συστηματική και πολύχρονη δουλειά, καλή οργάνωση σε εθνικό επίπεδο και διακρατικό/διεθνή συντονισμό. Δεν χρειάζεται να είναι κάποιος βιολόγος, орνιθολόγος ή να αποκτήσει ανώτερη μόρφωση για να γίνει δακτυλιωτής πουλιών. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία ανά τον κόσμο, οι δακτυλιωτές είναι εθελοντές, απλοί άνθρωποι που αγαπούν πολύ αυτό που κάνουν και για το οποίο, βεβαίως, έχουν κάνει ειδική εκπαίδευση και έχουν εφοδιαστεί με την απαραίτητη άδεια από την αρμόδια αρχή. Επί πλέον, σε κάθε

Περνώντας το δακτυλίδι σ' ένα νανογλήφαρο

χώρα, υπάρχει ένας μόνον πιστοποιημένος φορέας για τις δακτυλιώσεις, έτσι ώστε να μην προκαλείται σύγχυση ή άλλα προβλήματα στην όλη διαδικασία. Οι φορείς αυτοί, που συνήθως αποκαλούνται «Κέντρα Δακτυλίωσης», μπορεί να είναι για παράδειγμα ένα Πανεπιστήμιο, ένα ερευνητικό ινστιτούτο ορνιθολογίας, ένας ορνιθολογικός σταθμός ή ένας ειδικός για τον σκοπό αυτό φορέας. Ο φορέας αυτός έχει την πλήρη ευθύνη για όλο το φάσμα της διεξαγωγής των δακτυλιώσεων στην χώρα του (στρατολόγηση και εκπαίδευση των υποψηφίων δακτυλιωτών, διανομή των δακτυλιδιών, καταχώρηση των δεδομένων δακτυλίωσης και επανεύρεσης, συντονισμός με άλλα κέντρα κ.α.)

Οι δακτυλιώσεις πουλιών στην Ελλάδα

Οι δακτυλιώσεις πουλιών στην χώρα μας ξεκίνησαν με μεγάλη καθυστέρηση, σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σχεδόν 100 χρόνια μετά από την εποχή του Mortensen. Παρά το ότι, ήδη από την δεκαετία του '70, Γερμανοί ορνιθολόγοι (με την συνεργασία της ΕΕΠΦ) είχαν δακτυλίσει στην Ελλάδα πολλούς Πελαργούς *Ciconia ciconia*, με δακτυλίδια του Γερμανικού Ινστιτούτου RADOLFZELL, μέχρι τις αρχές τις δεκαετίας του '80, μόνον η Ελλάδα και η Αλβανία δεν διέθεταν δικό τους κέντρο δακτυλίωσης. Τελικά το «Ελληνικό Πρόγραμμα Δακτυλίωσης Πουλιών» ξεκίνησε, με τη βοήθεια Κοινοτικής χρηματοδότησης, το 1985, ως δραστηριότητα της «Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας» (είχε ιδρυθεί το 1982). Το 1989 ιδρύθηκε το «Ελληνικό Κέντρο Δακτυλίωσης Πουλιών – ΕΚΔΠ» που λειτουργεί πλέον ως ανεξάρτητη οργάνωση και είναι ο επίσημος φορέας των δακτυλιώσεων στην Ελλάδα. Τα «ελληνικά» δακτυλίδια φέρουν εγχάρακτη (με λατινικούς χαρακτήρες) την διεύθυνση του Ζωολογικού Μουσείου Πανεπιστημίου Αθηνών («Zool. Museum Athens Univ») και ειδικό (μοναδικό για κάθε πουλί) αριθμό με έξι ή επτά ψηφία και γράμματα.

Τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, το ΕΚΔΠ, στελέχωναν ελάχιστοι δακτυλιωτές, με πενιχρά οικονομικά ή άλλα μέσα. Είναι ενδεικτικό ότι μέχρι το 1993 ο ετήσιος αριθμός των πουλιών που δακτυλιώναμε εδώ δεν ξεπερνούσε τις 3.000 και ήταν, κυρίως, νεοσσοί γλάρων και γλαρονιών στους υγρότοπους της βόρειας Ελλάδας. Έκτοτε, η κατάσταση βελτιώθηκε σημαντικά, φτάνοντας τα 10.000 πουλιά ετησίως και τα 18.727 το 2003. Αυτό οφείλεται στην εκπαίδευση νέων δακτυλιωτών, στη βελτίωση (μικρή πάντως) των οικονομικών ή στη βοήθεια από ξένους δακτυλιωτές στα πλαίσια προγραμμάτων συνεργασίας. Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε την πολύτιμη βοήθεια ομάδας Βέλγων δακτυλιωτών, με επικεφαλής τον ορνιθολόγο Didier Vangeluwe (του «Βασιλικού Iv-

Ο Didier Vangeluwe «ξεψαρίζει» έναν μικροτσικνιά. Σε κάθε σακούλα βρίσκεται κι ένα πουλί που θα δακτυλιωθεί.

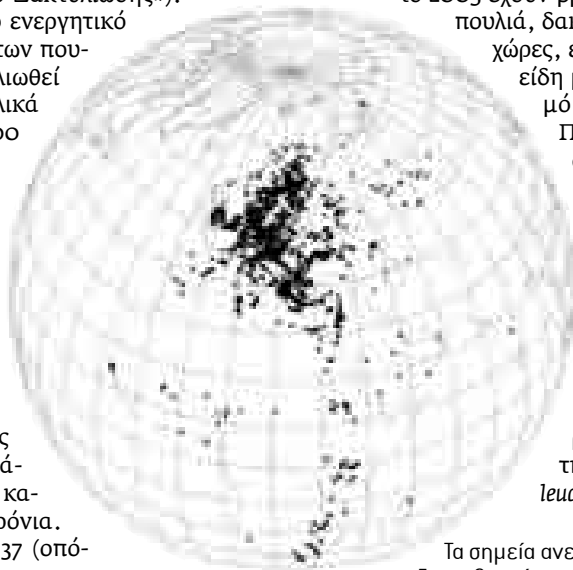
στιπούτου Φυσικής Ιστορίας», στο οποίο υπάγεται το «Βελγικό Κέντρο Δακτυλίωσης»).

Η ομάδα αυτή έχει στο ενεργητικό της το 50%-90% όλων των πουλιών που έχουν δακτυλιωθεί στο Δέλτα Έβρου (συνολικά περισσότερα από 60.000 πουλιά).

Από το 1985 μέχρι και το 2005, έχουν δακτυλιωθεί στην Ελλάδα 121.649 πουλιά, από 267 είδη. Τα πιο πολυάριθμα από αυτά είναι διάφορα είδη των γενών *Acrocephalus* και *Sylvia*, χελιδόνια, Κιτρινοσουσουράδες *Motacilla flava*, παρυδάτια του γένους *Calidris*, καθώς και γλάροι και γλαρόνια. Παράλληλα, από το 1937 (οπό-

τε και καταγράφεται η πρώτη επανεύρεση) μέχρι το 2005 έχουν βρεθεί στην Ελλάδα 3.014 πουλιά, δακτυλιωμένα είτε σε άλλες

χώρες, είτε εδώ (380 πουλιά). Τα είδη με τον μεγαλύτερο αριθμό επανευρέσεων είναι ο Πελαργός (227 άτομα), ο Μαυροκέφαλος Γλάρος *Larus melanocephalus* (194 άτομα) και ο Αετομάχος *Lanius collurio* (144 άτομα). Αντίστοιχα, από τα πουλιά με ελληνικό δακτυλίδι, οι περισσότερες επανευρέσεις προέρχονται, επίσης, από τον Μαυροκέφαλο Γλάρο (71), τη Χουλιανομούττα *Platalia leucorodia* (23) και την Καλα-

Τα σημεία ανεύρεσης πουλιών δακτυλιωμένων στην Ελλάδα.

Διάφορα δακτυλίδια

Απειλευθέρωση μετά τις μετρήσεις και τη δακτυλίωση.

μποταμίδα *Acrocephalus scirpaceus* (23).

Όλοι, λίγο-πολύ, γνωρίζουμε ότι συχνά τα μεταναστευτικά πουλιά καλύπτουν πολύ μεγάλες αποστάσεις από τους χώρους αναπαραγωγής ως τις περιοχές διαχείμασής τους. Από τα μέχρι τώρα στοιχεία της βάσης δεδομένων του ΕΚΔΠ, το ρεκόρ απόστασης κατέχουν οι Πελαργοί. Πρωταθλητές είναι δύο από αυτούς, που είχαν δακτυλιωθεί στις φωλιές τους κάπου κοντά στη Θεσσαλονίκη και βρέθηκαν στην Νότια Αφρική, δηλαδή σε απόσταση 7884 και 7863 χλμ αντίστοιχα. Άλλοι μακρινοί ταξιδευτές είναι ένας Μαυροπετρίτης *Falco eleosporae* που

βρέθηκε από την Κρήτη στη Μαδαγασκάρη, (απόσταση 6.200χλμ), μία

Δρεπανοσκαλίδρα *Calidris ferruginea* από το Δέλτα του Έβρου στη Σενεγάλη (4.975 χλμ) και μία Ασπρομέτωπη Χήνα *Anser albifrons* από το Ταϊμυρ της Ρωσίας στην Καβάλα (4.850χλμ.).

Η πιο συγκινητική όμως επανεύρεση ήταν η περίπτωση ενός Μαυρογλάρου *Chlidonias niger*, στο οποίο ο φίλος Didier πέρασε το δακτυλίδι Βοο2037 στη λιμνοθάλασσα Δράνα του Έβρου, στις 21/4/2000. Φανταστείτε την έκπληξη και τη χαρά του, όταν, λίγους μήνες μετά (29/10/2000), έπιασε ο ίδιος το ίδιο πουλί στο βάλτο La Somone της Σενεγάλης, σε απόσταση δηλαδή 5.069 χλμ από τον Έβρο.

Η μετανάστευση των πουλιών εξακολουθεί να είναι ένα γοητευτικό φαινόμενο όχι μόνον για τον πολύ κόσμο, αλλά ακόμα και για τους орνιθολόγους. Η συστηματική δακτυλίωση εκατοντάδων εκατομμυρίων πουλιών μέχρι σήμερα, μας έχει βοηθήσει να κατανοήσουμε πολλά από τα μυστήρια των διαδρομών που καλύπτουν οι φτερωτοί ταξιδιώτες. Ταυτόχρονα, προσφέρει χαρά και απαχόληση σε χιλιάδες δακτυλιωτές ή επιστήμονες ορνιθολόγους, αλλά, συγκεντρώνοντας πολύτιμα επιστημονικά δεδομένα για τα πουλιά, βοηθάει σημαντικά και στις προσπάθειες για την ουσιαστική προστασία όλων εκείνων των ειδών που απειλούνται, των οποίων, δυστυχώς, ο αριθμός αυξάνεται συνεχώς, σε παγκόσμιο επίπεδο. ■

Ένας νεαρός μαυροθαίμης *Saxicola torquata* στο χέρι.

Η μελέτη της πτερόρροιας (απόπτωση των φτερών) προσφέρει σημαντικά δεδομένα για τη βιολογία των ειδών.

Πώς να ταΐσετε τα πουλιά

του Μαρτίνου Γκαίλιχ

Στο άρθρο που ακολουθεί, δίνονται οδηγίες σε όσους θα ήθελαν να προσφέρουν τροφή στα άγρια πουλιά που ζουν κοντά μας, στους κήπους, στις αυλές και στα μπαλκόνια μας. Ωστόσο, πριν απαντήσουμε στο ερώτημα του τίτλου του άρθρου αυτού, ας εξηγήσουμε πρώτα γιατί θα ήταν σκόπιμο να παρέχουμε συμπληρωματική τροφή στα πουλιά τώρα που πλησιάζει ο χειμώνας.

Αρχικά, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι κατά τους χειμερινούς μήνες οι φυσικές πηγές τροφής για τα πουλιά είναι περιορισμένες και η αναζήτησή τους, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών και της μικρής διάρκειας της ημέρας, είναι δυσκολότερη.

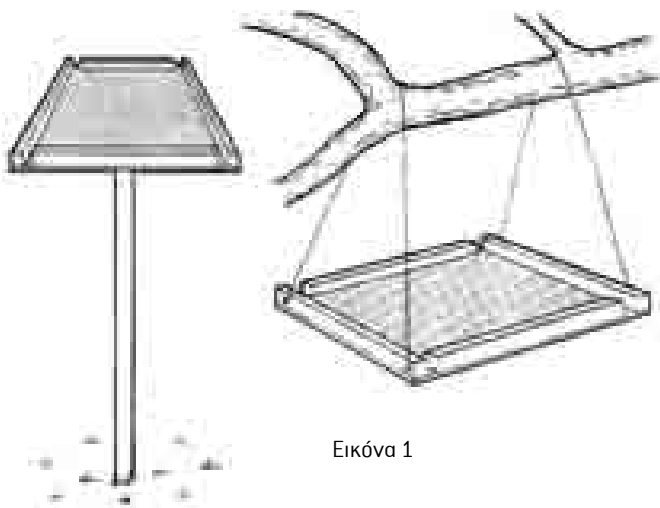
Επιπλέον, οι πληθυσμοί πολλών πουλιών έχουν μειωθεί σημαντικά. Αυτό ισχύει ακόμα και για ορισμένα συνηθισμένα αποροφάγα είδη και οφείλεται κυρίως στην καταστροφή των βιοτόπων τους καθώς και στην εγκατάλειψη των παραδοσιακών καλλιεργητικών πρακτικών. Με την παροχή συμπληρωματικής τροφής βοηθούμε τα πουλιά να επιβιώσουν κατά τις δύσκολες εποχές του χρόνου, συμβάλλοντας έτσι στην πληθυσμιακή ανάκαμψή τους.

Επίσης, με την ενθάρρυνση της παρουσίας των πουλιών στον κήπο ή στην βεράντα μας, ελέγχονται οι πληθυσμοί πολλών εντόμων τα οποία, αν

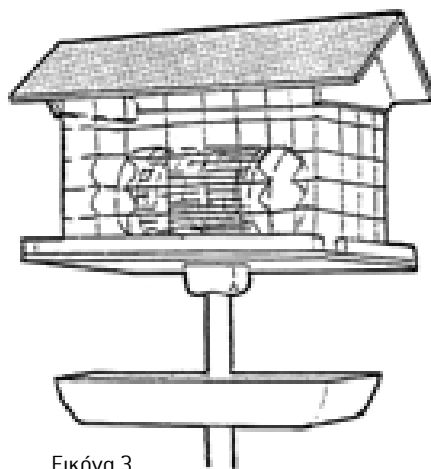
υπερπληθυνθούν, θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρόβλημα για τα φυτά που καλλιεργούμε. Υπάρχει βεβαίως ακόμα ένα «ανθρωποκεντρικό» επιχείρημα: η παρατήρηση των πουλιών και του φυσικού κόσμου γενικότερα, προσφέρει πολλές στιγμές ευχαρίστησης. Η ανταπόκριση των άγριων πουλιών στις δικές μας φροντίδες, μπορεί να μας δώσει μεγάλη ικανοποίηση.

Έχουμε λοιπόν πολλούς λόγους για να προσφέρουμε συμπληρωματική τροφή στα πουλιά και ο καλύτερος τρόπος για να τα ταΐσουμε, είναι σε μια ταΐστρα όπως αυτές στην εικόνα 1. Μία τέτοια ταΐστρα για τα πουλιά είναι μία απλή ξύλινη κατασκευή, η οποία θα πρέπει να τοποθετείται σε ασφαλές σημείο, σε μέρος απρόσιτο στις γάτες. Πρέπει να είναι φτιαγμένη από φυσική ξυλεία (άβαφη και μη εμποτισμένη), ή από κόντρα πλακέ θαλάσσης.

Η ταΐστρα μπορεί να τοποθετηθεί πάνω σε πάσαλο (ύψους περίπου 150 εκατοστών), ή να κρεμαστεί από ένα κλαδί. Σε κάθε περίπτωση, καλό θα ήταν να αποτρέψουμε την πρόσβαση σε γάτες ή αρουραίους, παίρνοντας κάποια συμπληρωματικά μέτρα προφύλαξης. Για παράδειγμα, ένα φράγμα από συρματόπλεγμα, αγκαθωτά κλαδιά ή λαμαρίνα, κατάλληλα στερεωμένο περιμετρικά γύρω από τον πάσαλο, (όπως στην εικόνα 2) παρεμποδίζει

Εικόνα 1

Εικόνα 3

αυτούς τους απρόσκλητους επισκέπτες.

Επίσης, αν διαπιστώσετε ότι κάποια μεγάλα πουλιά (περιστέρια, κουρούνες κ.α.) εκποπίζουν τα μικρότερα ή καταναλώνουν όλη την παρεχόμενη τροφή, μπορείτε να φτιάξετε μια ταΐστρα με διχτυωτό συρμάτινο πλέγμα διατομής 5 εκατοστών, όπως αυτή στην εικόνα 3.

Εκτός από τις ξύλινες, μπορεί να βρει κανείς στο εμπόριο και πολλές άλλες ταΐστρες φτιαγμένες από διάφορα υλικά, οι οποίες μεγιστοποιούν τις δυνατότητες ταΐσματος. Εάν κάποιος θέλει να αγοράσει τέτοιες έτοιμες ταΐστρες, μπορεί να τις προμηθευθεί επικοινωνώντας με εξειδικευμένες εταιρείες του εξωτερικού, καθώς και απευθυνόμενος σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες στο διαδί-

κτυο (στα γραφεία μας διατίθεται κατάλογος με διευθύνσεις). Πρόσφατα μάλιστα, κάποιες τέτοιες ταΐστρες άρχισαν να πωλούνται και στη χώρα μας, σε καταστήματα με είδη κηπουρικής, ή ακόμα και σε ορισμένα σούπερ μάρκετ.

Ωστόσο θα πρέπει οπωσδήποτε να αποφύγετε τις κατασκευές που συνδυάζουν ταΐστρα και φωλιά μαζί. Κι αυτό διότι η ταΐστρα που προσελκύει πολλά πουλιά από διάφορα είδη, δημιουργεί συνθήκες όχλησης και ανταγωνισμού στο κατώφλι της φωλιάς, με αποτέλεσμα την εγκατάλειψή της από τα φωλεάζοντα πουλιά.

Επειδή οι ταΐστρες λερώνονται πολύ από τα περιττώματα των πουλιών και τα υπολείμματα των τροφών, θα πρέπει να καθαρίζονται τακτικά με αραιό διάλυμα χλωρίνης (σε αναλογία περίπου 1 μέρος χλωρίνης προς 9 μέρη νερό).

Οι τροφές που μπορούμε να προσφέρουμε στα πουλιά, είναι πολλές: ψωμί, καρποί, σπόροι, σταφίδες κ.α. Φυσικά, τα είδη των πουλιών που θα προσελκύσουμε, καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την ποικιλία των πουλιών που ήδη υπάρχουν στην περιοχή μας. Στη συνέχεια του άρθρου αυτού αναφέρονται ορισμένες τροφές που μπορούμε να πα-

Εικόνα 2

ρέχουμε στα πουλιά. Ωστόσο, ο κατάλογος αυτός είναι μάλλον ενδεικτικός παρά εξαντλητικός.

Όσο μεγαλύτερη ποικιλία τροφών παρέχουμε, τόσο περισσότερα είδη πουλιών μπορούμε να προσελκύσουμε στην ταϊστρα μας. Μπορούμε μάλιστα να τα ταΐζουμε καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και όχι μόνο κατά τους χειμερινούς μήνες. Σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες που έγιναν σχετικά με το ζήτημα αυτό, αποδείχθηκε ότι η χορήγηση συμπληρωματικής τροφής στα πουλιά όλο το χρόνο, δεν επηρεάζει αρνητικά τη συμπεριφορά ή τους πληθυσμούς τους.

Αρκεί βέβαια να τηρούμε πάντα τους εξής κανόνες. Όλοι οι σπόροι και καρποί πρέπει οπωσδήποτε να είναι ανάλατοι και άψητοι. Οι ξηροί καρποί είναι προτιμότερο να δίνονται θρυμματισμένοι, ώστε να μην προκληθεί πνιγμός των νεοσσών που ενδεχομένως ταϊστούν με αυτούς από τους γονείς τους. Πρέπει να αποφεύγουμε τα πολύ αλμυρά τυριά, καθώς και τα τυριά τύπου ροκφόρ. Επίσης δεν πρέπει ποτέ να προσφέρουμε αφυδατωμένες τροφές (π.χ. αποξηραμένη καρύδα) που μπορεί να διογκωθούν μέσα στο στομάχι των πουλιών και να προκαλέσουν το θάνατό τους.

Να θυμάστε πάντως ότι η παροχή τροφής στα πουλιά είναι περισσότερο απαραίτητη τους μήνες που σπανίζουν οι φυσικές πηγές τροφής. Το ίδιο ισχύει και για το νερό που, ιδίως το καλοκαίρι και σε περιόδους παρατεταμένης ανομβρίας, είναι δυσεύρετο. Ένα ρηχό και φαρδύ σκεύος είναι το πλέον κατάλληλο, για να προσφέρουμε νερό στα πουλιά που επισκέπτονται τον κήπο ή το μπαλκόνι μας. Τα πλαστικά «πιατάκια» για τις γλάστρες είναι μία καλή επιλογή για το σκοπό αυτό. Θυμηθείτε ότι τα πουλιά χρειάζονται το νερό όχι μόνο για να πίνουν αλλά και για να καθαρίζουν το φτέρωμά τους. Γι' αυτό το βέλτιστο βάθος του νερού θα πρέπει να είναι γύρω στα 2-3 εκατοστά.

Τέλος, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε και τις ... φυσικές λύσεις. Να φυτεύουμε φυτά που παράγουν καρπούς και σπόρους που αρέσουν στα διάφορα είδη πουλιών. Να είστε βέβαιοι ότι τα πουλιά της γειτονιάς σας δεν θα τους αγνοήσουν.

Τροφή

Ψίχουλα και ψωμί

Η «κλασική» τροφή που συνηθίζουμε να προσφέρουμε στα πουλιά. Ωστόσο, αντίθετα με ότι γενικώς πιστεύεται, δεν είναι ιδιαίτερα θρεπτική τροφή. Σε κάθε περίπτωση πάντως, το ξερό ψωμί είναι καλύτερα να το δίνουμε αφού το μουλιάσουμε προηγούμενως για να μαλακώσει.

Αποφάγια και τροφικά υπολείμματα

Ανάλογα με το είδος, μπορούμε να τα προσφέ-

Φωτ. Ν. Πέτρου

Γαθαζοπαπαδίτσα σε συσκευασμένο μείγμα τροφής

ουμε ως τροφή για πολλά διαφορετικά είδη πουλιών. Μαγειρεμένα μακαρόνια, λίπος από το κρέας, βραστές πατάτες κλπ αποτελούν μερικές από τις καλύτερες επιλογές. Όμως, είναι προτιμότερο να αποφεύγουμε τα «ζουμερά» αποφάγια (με σάλτσες κλπ) καθώς λερώνουν τις ταϊστρες.

Τυρί

Καλύτερα να είναι τριμμένο ή κομμένο σε πολύ μικρά κομματάκια. Το τρώνε οι Κοκκινολαίμηδες, οι Παπαδίτσες, τα Κοτσύφια, και τα Ψαρόνια. Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι τυρί τρώνε και ο Θαμνοψάλτης, καθώς και ο Τρυποφράκτης. Καλύτερα είναι τα λιγότερο αλμυρά τυριά (τύπου έμμενταλ, γκούντα κ.λπ.).

Προσοχή: Μην δίνετε πολύ αλμυρά τυριά ούτε τυριά τύπου ροκφόρ.

Σιτάρι/κριθάρι

Εκτός από τα Περιστερία και τις Δεκαοχτούρες, είναι μάλλον λίγα τα άλλα είδη πουλιών που θα τραφούν από αυτούς τους σπόρους (συνή-

Πως να κρεμάσετε ένα ρόδι για τα πουλιά.

θως Σπουργίτια και Σπίνοι). Όσον αφορά στη βρώμη, τα πουλιά φαίνεται να την προτιμούν σε «νιφάδες».

Καλαμπόκι

Ελάχιστα πουλιά τρώνε το καλαμπόκι, συνήθως μόνο τα περιστέρια και μερικά υδρόβια πουλιά (πάπιες, κύκνοι κ.α.). Καλύτερα αποτελέσματα μπορούμε να έχουμε αν το δίνουμε θρυμματισμένο, οπότε και η ποικιλία των πουλιών που θα τραφούν από αυτό θα είναι μεγαλύτερη.

Ηλιόσποροι

Εξαιρετική τροφή για πολλά σποροφάγα είδη πουλιών. Προτιμείστε τους μικρότερους και «μαύρους» ηλιόσπορους. Οι ηλιόσποροι πρέπει πάντοτε να είναι ανάλατοι, όπως και όλοι οι ξηροί καρποί.

Λιναρόσποροι

Οι σπόροι του λιναριού (*Linum usitatissimum*) αρέσουν σε πολλά είδη πουλιών.

Κεχρί

Συνήθως, ως «κεχρί», αναφέρονται οι σπόροι των φυτών του γένους *Panicum* καθώς και εκείνοι του *Phalaris canariensis*. Μερικές φορές, ορισμένοι τους διακρίνουν σε λευκό και κόκκινο κεχρί. Αποτελούν την αγαπημένη τροφή πολλών πουλιών.

Σπόροι ελαιοκράμβης

Αν και είναι ευκολότερο να βρει κανείς τους σπόρους αυτούς σε μίγματα παρά ξεχωριστά, αξίζει τον κόπο να τους αναζητήσετε, καθώς τους προτιμούν πολλά πουλιά.

Κανναβούρι

Άριστη τροφή κυρίως για στρουθιόμορφα και πολλά άλλα πουλιά.

Σπόροι «νίζερ»

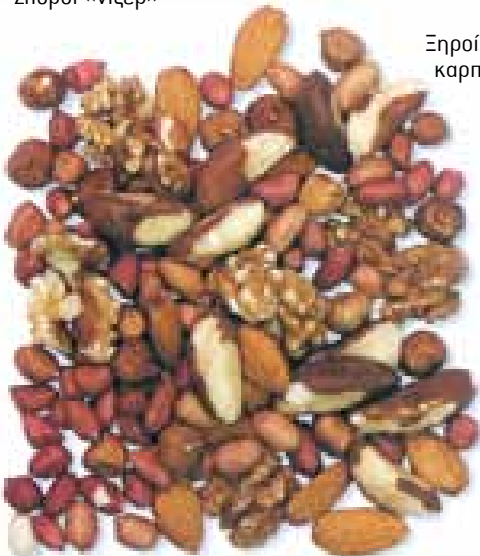
Πρόκειται για τους σπόρους του φυτού *Guizotia abyssinica*. Πάρα πολύ καλή τροφή για καρδερίνες, θαμνοψάλτες και πολλά άλλα «δύσκολα» πουλιά.

Σπόροι «νίζερ»

Λιναρόσποροι

Ξηροί
καρποί

Λούγαρο σε ηλιόσπορους (Φωτ. Ν. Πέτρου)

Ειδικά μίγματα τροφών για τα ωδικά πουλιά

Στο εμπόριο κυκλοφορούν διάφορα μίγματα τροφών για τα ωδικά πουλιά που διατηρούνται σε κλουβιά. Τα μίγματα αυτά περιέχουν πολλούς από τους σπόρους που προαναφέρθηκαν.

Ξηροί καρποί (καρύδια, φιστίκια κ.λπ.)

Πολύ θρεπτική τροφή που την προτιμούν πολλά πουλιά (για παράδειγμα όλες οι Παπαδίτσες, ο Κοκκινολαίμης, το Κοτούφι, καθώς και αρκετά άλλα –και σπανιότερα– είδη).

Προσοχή: Όλοι οι ξηροί καρποί πρέπει οπωσδήποτε να είναι ανάλατοι, άψητοι, αποφλοιωμένοι και θρυμματισμένοι.

Σταφίδες

Από τα ξερά φρούτα, οι σταφίδες είναι η προτίμηση των Κοτσυφιών. Οι σταφίδες (σουλτανίνες ή μαύρες) μπορούν να προσφερθούν όλο το χειμώνα. Είναι καλύτερα να τις αφήσουμε λίγες ώρες στο νερό να μουλιάσουν πριν τις δώσουμε στα πουλιά.

Φρούτα (μήλα, αχλάδια κ.λπ.)

Τα Κοτούφια, οι Τσίγλες και οι Σταφιδοτσιροβάκοι τρέφονται συχνά με πεσμένα φρούτα (μήλα κ.λπ.). Μια άλλη ιδέα που δοκίμασα με μεγάλη επιτυχία στο δικό μου μπαλκόνι, είναι τα ρόδια, τα οποία μπορούμε ανοίξουμε χαράζοντάς τα και να τα κρεμάσουμε με σύρμα από κάποιο κλαδί, μιμούμενοι την εικόνα μιας ροδιάς με ώριμους καρπούς. ■

Τα τρομερά παιδιά της οδού Κυδαθηναίων 9

του Αχιλλέα Δημητρόπουλου

Περάσαμε το κατώφλι της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης, στα ιστορικά γραφεία της οδού Κυδαθηναίων 9, το 1979. Ψάχναμε στέγη για τα ασυνήθιστα ενδιαφέροντά μας, κάπως αιρετικά για την εποχή εκείνη. Τα τρομερά παιδιά της οδού Κυδαθηναίων ήταν ο Τριαντάφυλλος Ακριώτης, ο Νικήτας Κωστόπουλος, ο Φώτης Περγαντής, ο Γιώργος Χανδρινός κι εγώ. Ο καθένας μας από διαφορετική πορεία και σκοπιά, διδρομή και καταβολές κατέληγε στο ίδιο, κοινό πάθος για τα πουλιά, στην ίδια τρέλα – και όντως σαν τρελούς μας αντιμετώπιζαν τότε στις «καθωσπρέπει» συναναστροφές, στις σχολές μας, ενίοτε και στην οικογένειά μας. Όλοι μας είχαμε την ίδια εμμονή, το ίδιο κουσούρι, και το πρόβλημά μας ήταν πως θα μπορούσαμε να ενσωματώσουμε το κουσούρι αυτό σε κάποια «κοινωνικά ανεκτή» δραστηριότητα, όταν οι συνομήλικοί μας διοχέτευαν αντίστοιχα πάθη στα αμφιθέατρα, στις καταλήψεις και στο πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο του πνεύματος της Μεταπολίτευσης.

Ο Βύρων Αντίπας μας υποδέχτηκε σαν οικοδεσπότης που του χτυπάνε την πόρτα μέσα στη νύχτα. Διέγνωνε ευφύστατα ότι θα μπορούσαμε να ενταχτούμε στο δυναμικό της Εταιρείας, παρά τις ετερόκλητες καταβολές μας και το ατίθασο της ηλι-

κίας μας. Για τον Βύρωνα Αντίπα, εξάλλου, ήμασταν ακριβώς αυτό που εννοούσε όταν μας έλεγε «καλά παιδιά». Πολύ συγκαταβατικοί για ρήξη, πολύ παθιασμένοι για αδράνεια. Και ο Βύρων Αντίπας, αν μη τι άλλο, ήταν πολέμιος της αδράνειας. Ήθελε δράση και γνώση, και τα τρομερά παιδιά της οδού Κυδαθηναίων εκτός από τρέλα διέθεταν, άλλος περισσότερο, άλλος λιγότερο, εξειδικευμένες ορνιθολογικές γνώσεις.

Στα γραφεία της ΕΕΙΦ συντελέστηκε μια ανακάλυψη – δεν ήμασταν μόνοι!

Υπήρχαν και άλλοι σαν εμάς. Από τις πρώτες κιόλας συναντήσεις της νεοσύστατης «Ορνιθολογικής Ομάδας» εμφανίστηκαν νέα πρόσωπα, διατεθειμένα να συνεισφέρουν με το δικό τους τρόπο. Ταυτόχρονα, ορισμένα από τα παλαιότερα μέλη της Εταιρείας όπως ο Ιωάννης Καλοπίσης και ο Χριστόφορος Βαλλιάνος προσέγγισαν την Ομάδα με διάθεση να βοηθήσουν.

Ο Χριστόφορος Βαλλιάνος, ο οποίος διέθετε προϊστορία συνεργασίας με το Γαλλικό *Fond d' Intervention pour les rapaces* των αδελφών Terrasse, έπαιξε συντονιστικό ρόλο σε όλα τα πρώτα στάδια μορφοποίησης της Ομάδας. Ο Χριστόφορος θα κατευθύνει τις πρώτες παρεμβάσεις, ύστερα από μαραθώνιες συζητήσεις στο σπίτι του στο Μετσ, και θα οργανώσει την πρώτη, αξέχαστη εξόρμηση της Ομάδας στο πεδίο, στο Μεσολόγγι στις 21 και 22 Δεκεμβρίου 1979.

Η εξόρμηση αυτή ήταν μια απόπειρα εκτίμησης και ανάδειξης των υγροτόπων της περιοχής, για την οποία δεν υπήρχαν στοιχεία εκτός από τον Simpson (1890) και τον ήδη «κλασικό» Reiser (1905). Μόνο ο Gooders (1970) έκανε αναφορά στο Μεσολόγγι στο βιβλίο του *Where to watch birds in Europe*, περιλαμβάνοντάς το μέσα στις 14 καλύτερες, από ορνιθολογικής πλευράς, περιοχές της χώρας, χωρίς φυσικά περισσότερα δεδομένα.

Σε εκείνη την επίσκεψη παρατηρήσαμε συνολικά 70 είδη πουλιών και δημοσιεύσαμε ένα σχετικό άρθρο στο περιοδικό της ΕΕΙΦ «Η Φύσις» (τεύχος 22/1980). Πιο σημαντική η παρουσία 37 Ροδοπελεκάνων (*Pelecanus onocrotalus*) και τουλάχιστον 10 όρνιων (*Gyps fulvus*) πάνω από το βουνό Κουτσιλάρης και σε συνεχή μετακίνηση από και προς το νησί Οξιά. Στους πρόποδες του Κουτσιλάρη η έρημη ακροθαλασσιά αποδείχτηκε πολύ αποδοτικό σημείο παρατήρησης αρπακτικών αφού εκεί είδα-

Μάιος 1990. Σταθμός δακτυλίωσης Μεσοθόγγι. Τριαντάφυλλος Ακριώτης, Γιώργος Κονδύλης, Φάνης Βορεινάκης, Γιώργος Χανδρινός, Φώτης Περγαντής

Φωτ. αρχείο Φ. Περγαντή

Μεσοοδόγγι 1979: Γιώργος Χανδρινός, Χριστόφορος Βαθιλιάνος, Αχιλλέας Δημητρόπουλος, Δημήτρης Πιτυλάκης και Τριαντάφυλλος Ακριώτης

με 4 Πετρίτες (*Falco peregrinus*), ένα Τσίφτη (*Milvus migrans*), ένα Χρυσοαετό (*Aquila chrysaetos*) και 3 Στικταετούς (*Aquila clanga*), όλους μαζεμένους σε πολύ περιορισμένη ακτίνα γύρω από το βουνό.

Οι παρεμβάσεις μας δεν περιορίστηκαν στην παρατήρηση πουλιών, αλλά στη διάρκεια επόμενων επισκέψεων στην περιοχή πήραν και συγκεκριμένη κοινωνική διάσταση, όταν έγιναν τοπικές κινητοποιήσεις εναντίον της εγκατάστασης πετροχημικού εργοστασίου στο δέλτα του Αχελώου.

Η δεκαετία του '80 γενικότερα, έδινε την εντύπωση ότι κάτι συνέβαινε προς το καλύτερο, κάτι άλλαζε, κι εμείς συμμετείχαμε σ' αυτό. Μικρές κατακτήσεις και μεγαλύτερες διαψεύσεις εναλλάσσονταν μέχρι να αποκτήσουν σταθερότητα τα πρώτα σχήματα προστασίας όπως διαμορφώνονταν στη Δαδιά και στο Δέλτα του Έβρου, στις Πιρέσπες ή στη Ζάκυνθο...

Παράλληλα, από τον απόηχο της κινητοποίησης και του ενδιαφέροντος, το οποίο στην Ευρώπη είχε ξεπεράσει κάθε προηγούμενο, έφταναν αρκετά μηνύματα που επηρέαζαν κάποια, μικρή έστω, μερίδα του πληθυσμού. Η στάση του κοινού άρχιζε, πολύ αργά, να μεταβάλλεται. Το κοινό της αγάπης μας προς τα πουλιά ενοχλούσε όλο και λιγότερο τους ανθρώπους

Στη διάρκεια της «φιλοξενίας» μας από την

ΕΕΠΦ βρεθήκαμε κοντά στα «μεγάλα ονόματα», τους πρωτοπόρους της προστασίας εκείνη την περίοδο, ανθρώπους που ανακάλυψαν «την άλλη Ελλάδα», κατά την προσφιλή δημοσιογραφική έκφραση της εποχής.

Ο Dr. Helmut Baumann, ο Dr. Alain Crivelli, ο καθηγητής Wilhelm Kühnet, ο Dr. Wolfgang Makatch, ο Dr. Günther Müller, ο Dr. Thomas Schultze-Westrum, ο Dr. Hartmut Walter και πολλοί άλλοι βετεράνοι της προστασίας της ελληνικής φύσης εξέφραζαν την ικανοποίησή τους επειδή κάθε φορά που επισκέπτονταν τη χώρα μας συναντούσαν όλο και περισσότερους Έλληνες συνομιλητές.

Από τότε έχουν περάσει 28 χρόνια. Η ανάγκη για προστασία της φύσης είναι πιο επίκαιρη από ποτέ και οι απειλές αμεσότερες.

Τα τρομερά παιδιά σκόρπισαν – ορισμένα κατέχουν θέσεις σε πανεπιστημιακές έδρες, σε σχετικές δημόσιες υπηρεσίες και σε μουσεία, άλλα επέλεξαν τις επιτόπιες δράσεις ενώ κάποια συνέγραψαν τις πρώτες βασικές εργασίες για τα πουλιά της Ελλάδας.

Καθένα όμως από αυτά, από διαφορετική σκοπιά και θέση –όπως και τότε– εξακολουθεί να έχει προτεραιότητα στη ζωή του την προστασία της φύσης. ■

Νόμπελ Ειρήνης στον Αλ Γκορ και τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις κλιματικές αλλαγές

του Μαρτίνου Γκαϊτλίκ

Ο πρώην αντιπρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Αλ Γκορ και η Διακυβερνητική Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές τιμήθηκαν με το Νόμπελ Ειρήνης του 2007, για τις προσπάθειές τους να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη για το φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της νορβηγικής Ακαδημίας, «η σθεναρή του αφοσίωση, που αντικατοπτρίζεται στην πολιτική του δραστηριότητα, τα βιβλία, τις διαλέξεις και τις ταινίες του, ενίσχυσε τον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής. Είναι ίσως το μοναδικό πολιτικό πρόσωπο που έκανε τόσο πολλά προς την κατεύθυνση μιας ευρύτερης κατανόησης των μέτρων που χρειάζεται να υιοθετηθούν, σε παγκόσμιο επίπεδο».

Όσον αφορά τη Διακυβερνητική Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές, η νορβηγική Ακαδημία επισημαίνει ότι το βραβείο Νόμπελ αφορά τις δύο δεκαετίες επιστημονικής συλλογικής, που είχαν ως αποτέλεσμα «μία ευρύτερη συναίνεση στην ενημέρωση για τη σχέση της παγκόσμιας υπερθέρμανσης και των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. Χιλιάδες επιστήμονες και

αξιωματούχοι από περισσότερες από 100 χώρες συνεργάστηκαν, προκειμένου να επιτύχουν μεγαλύτερη ακρίβεια στον προσδιορισμό του επιπέδου της υπερθέρμανσης».

Το βραβείο, που αποτελείται από ένα δίπλωμα, ένα χρυσό μετάλλιο και μια επιταγή 10 εκατομμυρίων σουηδικών κορωνών, απενεμήθη στο Όσλο στις 10 Δεκεμβρίου. Ο Αλ Γκορ δήλωσε ότι το δικό του ποσοστό των χρημάτων που συνοδεύουν το Βραβείο θα δοθούν στη «Συμμαχία για την Προστασία του Κλίματος», μια Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση που έχει ως στόχο να καταδείξει στην κοινή γνώμη στις ΗΠΑ και τον κόσμο τον καταπείγοντα χαρακτήρα που έχει η επίλυση της κρίσης του κλίματος.

Το 2007 ήταν σίγουρα η χρονιά του Αλ Γκορ, ο οποίος τιμήθηκε νωρίτερα φέτος και με το βραβείο Όσκαρ για το ντοκιμαντέρ του «Μία άβολη αλήθεια», που είχε ως θέμα τις καταστροφικές συνέπειες της υπερθέρμανσης του πλανήτη ως συνέπεια των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Ελπίζουμε οι δύο αυτές βραβεύσεις να συμβάλλουν ακόμα περισσότερο στη συνειδητοποίηση του πανανθρώπινου προβλήματος των κλιματικών αλλαγών, καθώς και στην επιτακτική ανάγκη της αντιμετώπισής τους. Ήδη πάντως στην Αμερική, η πλειοψηφία της κοινής γνώμης φαίνεται να αρχίζει να ευαισθητοποιείται: Σύμφωνα με έρευνα του Pew Research Center, τον περασμένο Ιούνιο, οι πολίτες των ΗΠΑ είναι πλέον πεπεισμένοι σε ποσοστό 77% ότι το κλίμα αλλάζει.

«Η ανησυχία των Αμερικανών για το περιβάλλον έχει μεγαλώσει και το μήνυμά του Αλ Γκορ άγγιξε πολύ κόσμο» λέει η Τζάνετ Λάρσεν, διευθύντρια ερευνών στο Earth Policy Institute. Είναι όμως μάλλον διχασμένοι για τις αιτίες της υπερθέρμανσης της Γης και για τις λύσεις που πρέπει να υιοθετηθούν, καθώς το 47% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι υπεύθυνος για τις κλιματικές αλλαγές είναι ο άνθρωπος, ενώ μόνο το 38% θεωρεί ως προτεραιότητα τη λήψη οιασδήποτε μέτρων.

Αποτελέσματα του διαγωνισμού φωτογραφίας

Αν και οι συμμετοχές στον διαγωνισμό που διοργανώσαμε μαζί με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία ήταν λιγότερες από όσες περιμέναμε (συνολικά 97 άτομα), η ποιότητα των φωτογραφιών ήταν εξαιρετική και η Κριτική Επιτροπή δυσκολεύτηκε πολύ. Τελικά καταλήξαμε στις 8 καλύτερες φωτογραφίες σε κάθε κατηγορία (7 για τα παιδιά), τις οποίες βεβαίωσαμε για να επιλέξουμε την πρώτη που κερδίζει και το βραβείο της κατηγορίας.

Συνολικά καλύτερη φωτογραφία αναδείχτηκε η «Αράχνη» του Γιώργου Βλάχου.

Η Εταιρία μας προσφέρει στον δεύτερο και στον τρίτο νικητή κάθε κατηγορίας συνδρομή ενός έτους ως έπαινο.

Τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

Η «Αράχνη» του Γιώργου Βλάχου

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 - ΠΟΥΛΙΑ, ΖΩΑ

- 1) Γιώργος Οικονόμου, «*Egretta garzetta* - Έβρος»
 - 2) Άρης Βιδάλης, «Αργυροστικινιάδες-Αμβρακικός»
 - 3) Ιωάννης Καρατζάς «Νερόκοτες»
 - 3) Άρης Βιδάλης «Καλαμοκανάδες»
- Δημήτρης Βαβύλης, «*Sturnus vulgaris* - Λ. Βόλβη»,
π. Πέτρος Κηπουρός, «*Merops apiaster*- Έβρος»,
Μάνος Κωνσταντινίδης, «*Larus ridibundus*»,
Μανώλης Παπαδομανωλάκης, «*Egretta garzetta* -Χανιά»

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 (ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ, MACRO)

- 1) Γιώργος Βλάχος «Αράχνη»
 - 2) Γιώργος Χατζηγαγελίδης «Βάτραχος»
 - 3) Μαρίνα Στεφανίδου «Κάπαρη»
- Ιωάννης Καρατζάς «Υμενόπετρο»,
Αναστασία Βασιλά «Τσούχτρα»,
Παύλος Ανδριόπουλος «*Omphalus* sp.»,
Βασίλης Γούσιος «CRICKET»,
Κυριάκος Μαντούβαλος «*Ophrus spruneri*»

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 (ΤΟΠΙΟ)

- 1) Ελευθέριος Παρτσαλής, «Φαλακρό»
 - 2) Γιώργος Χατζηγαγελίδης, «Θεά από την Πάρνηθα»
 - 3) Στέργιος Σαμαράς, «Αλιστράτη»
 - 3) Γιώργος Χατζηγαγελίδης, «Αλυκές Μεσολογγίου»
 - 3) Χρήστος Ανδρονής, «Μπάλος»
- Γιώργος Μπουζίκας, «Πανοραμική άποψη Φαλακρού»,
Γιώργος Οικονόμου, «Έβρος»,
Χρήστος Πανταζής, «Όρος Οξυα»

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 (ΠΑΙΔΙΑ)

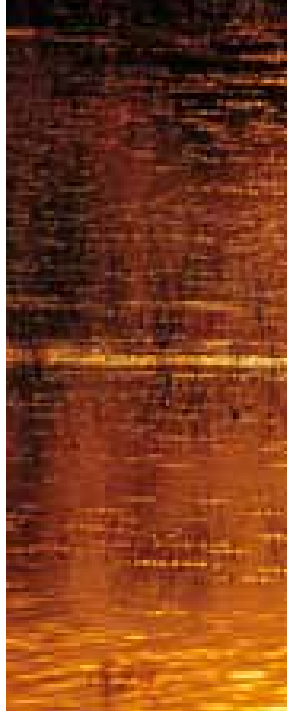
- 1) Ανδρέας Μπεριάτος, «*Agama stellio*»
 - 2) Άλβιν Χάρτενμπολ, «*Garrulus glandarius*»
 - 3) Γρηγόρης Μπαχάρης, «Φίδια στη φύση»
- Άλβιν Χάρτενμπολ, «*Sylvia atricapilla*»,
Δημήτρης Ασπρούλης, «Γλάροι»,
Γιώργος Παπούλιας, «Τοπίο»,
Γιώργος Παπούλιας, «Πεταλούδα σε μπουκαμβίλια».

Η βράβευση των νικητών έγινε την Κυριακή 9 Δεκεμβρίου στην αίθουσα της Ορνιθολογικής εταιρείας στο Πάρκο Αντώνη Τρίτση.

Μανώλης Παπαδομανωλάκης

Ιωάννης Καρατζάς

Δημήτρης Βαβύλης

Άρης Βιδάλης

Γιώργος Οικονόμου

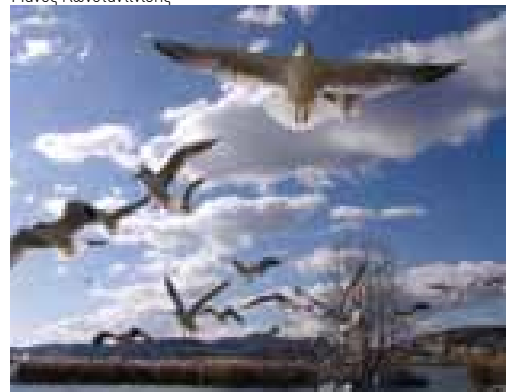

Άρης Βιδάλης

π. Πέτρος Κηπουρός

Μάνος Κωσαντινίδης

Γιώργος Χατζηραγγελίδης

Γιώργος Οικονόμου

Χρήστος Ανδρονής

Γιώργος Χατζηραγγελίδης

Στέργιος Σαμαράς

Ελευθέριος Παρτσαλής

Γιώργος Μπουζίκας

Χρήστος Πανταζής

Γιώργος Χατζηπαγελίδης

Βασίλης Γούσιος

Αναστασία Βασιλά

Μαρίνα Στεφανίδου

Κυριάκος Μαντούβαλος

Ιωάννης Καρατζάς

Παύλος Ανδριόπουλος

Γιώργος Παπούλιας

Άλβιν Χάρτενμπολ

Δημήτρης Ασπρούλης

Άλβιν Χάρτενμπολ

Ανδρέας Μπεριάτος

Γιώργος Παπούλιας

Γρηγόρης Μπακάρης

Μια καταστροφή - μια υπόσχεση

του Γιώργου Αμοργιανιώτη, Δασάρχη Πάρνηθας

Αυτές τις μέρες μετά τη μεγάλη καταστροφή της Πάρνηθας, πολλοί μίλησαν, ειδικοί, μη ειδικοί, ειδικοί επί παντός του επιστητού και οι δίκαια αγανακτισμένοι πολίτες, μίλησαν για όλα, γι' αυτό που χάθηκε, τι έφταιξε, ποιοι ευθύνονται, ποιες οι συνέπειες της καταστροφής και λιγότερο βέβαια για το τι κάνουμε τώρα.

Νομίζουμε ότι είναι καιρός να μιλήσουν και οι άνθρωποι που κατάφεραν μετά από πολύχρονο αγώνα με λίγα κάθε φορά μέσα και στήριξη, αθόρυβα, να φθάσουν τον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας σ' αυτό που ήταν πριν την καταστροφή του.

«Ο καλύτερα διαχειριζόμενος Εθνικός Δρυμός της χώρας» με τη σπάνια ομορφιά του, την πλήρη φυσική εξέλιξη των οικοσυστημάτων του, την πλουσιότητα χλωρίδα του –πάνω από 1100 είδη φυτών, πολλά από τα οποία σπάνια και ενδημικά– τη μοναδική πανίδα του με ελεύθερους πληθυσμούς ελαφιών, ζαρκαδιών και αίγαγρων και τα απaráμιλλη μορφιά φυσικά τοπία.

Αυτά δεν έγιναν ούτε τυχαία ούτε από μόνα τους. Δούλεψαν σκληρά και μεθοδικά επί σειρά ετών πλειάδα ΑΦΑΝΩΝ ανθρώπων, δημόσιων υπαλλήλων με μεράκι, με όραμα και αγωνιστική διάθεση αδιαφορώντας για το αν θα αμειφθούν, αφού πάντοτε σχεδόν οι πιστώσεις ήταν ελλιπείς. Με δύσκολες καιρικές συνθήκες, βρίσκονταν πάντοτε στο βουνό, να ταΐσουν τα ελάφια, να καταδιώξουν λαθροθήρες, να προλάβουν και να κατασβέσουν φωτιές και τόσα άλλα.

Δημιουργήθηκε παράδοση στο Δασαρχείο Πάρνηθας, οι παλιότεροι μετέδιδαν τη φλόγα στους νεότερους, την αγάπη για το βουνό και την αντίληψη να δώσει ο καθένας στον τομέα του χωρίς να περιμένει καμιά ανταμοιβή.

Έτσι με την κήρυξη της Πάρνηθας σε Εθνικό Δρυμό το 1961, παρά τα προβλήματά της –αφού στον πυρήνα του δρυμού λόγω ιδιοκτησιακών προβλημάτων δεν περιελήφθησαν σημαντικότερες από οικολογική άποψη εκτάσεις όπως το Τατόι, η Βόρεια Πάρνηθα κ.λπ.– έγινε εφικτό να μην οικοδομηθεί η Πάρνηθα όπως τα υπόλοιπα βουνά της Αττικής –Γεντέλη, Υμηττός, Αιγάλεω– με εξαίρεση βέβαια τους Θρακομακεδόνες, που ιδρύθηκαν πριν την κήρυξη του Εθνικού Δρυμού και την Ιποκράτειο Πολιτεία στην Ανατολική Πάρνηθα.

Έγινε τιτάνιος αγώνας να μην καεί ο Εθνικός Δρυμός και παρά τα πενιχρότατα μέσα που υπάρχουν, αυτό έγινε εφικτό με τη γνώση σπιθαμή προς σπιθαμή του βουνού και την αγάπη γι' αυτό που θεωρούσαν κομμάτι της ζωής τους.

Διανοίχτηκε πλήρες δίκτυο δρόμων - αντιπυρικών λωρίδων, κατασκευάστηκαν υδατοδεξαμενές, πυροφυλάκια και έγιναν εκτεταμένοι καθαρισμοί παρόδιας υποβλάστησης.

Από το 1959 που κρατούνται αναλυτικά στατιστικά στοιχεία μόνο δύο πυρκαγιές υπερέβησαν τα 10.000 στρ. ενώ ο μέσος όρος καμένων εκτάσεων στην Πάρνηθα δεν υπερέβαινε τα 250 στρ. και ήμασταν περήφανοι γι' αυτό.

Με σκληρό και δυστυχώς όχι αναίμακτο αγώνα αντιμετώπιστηκε η λαθροθηρία. Στον αγώνα αυτόν έπεσε δολοφονημένος από λαθροθήρες ο θηροφύλακας Βασίλειος Ζαχάκης 32 ετών το 1980. Η δολοφονία του όχι μόνο δεν πτόησε το προσωπικό, αλλά με περισσότερη μεθοδικότητα και επιμονή κλείνοντας καθημερινά τους δρόμους με σιδερένιες μπάρες, κάνοντας περιπολίες όλο το 24ωρο υποβάλλοντας μηνύσεις κ.λπ. καταφέραμε να αναπτυχθεί στην Πάρνηθα Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ του κόκκινου ελαφιού, που τον απολάμβαναν και τον καμάρωναν οι χιλιάδες επισκέπτες του βουνού. Παράλληλα εμπλουτίστηκε ο Δρυμός με ελεύθερα ζαρκάδια και αίγαγρους. Εντάχθηκε ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας στο δίκτυο NATURA 2000 της Ε.Ε. καθώς και στο δίκτυο σημαντικών περιοχών για την άγρια πτηνοπανίδα.

Συντάχθηκε από το Δασαρχείο Πάρνηθας το 1997 διαχειριστικό σχέδιο δεκαετούς διάρκειας για τον Εθνικό Δρυμό (8 τόμοι), που αξιολογήθηκε από τον ΕΚΒΥ ως το πληρέστερο σχέδιο διαχείρισης σε σχέση με τα αντίστοιχα των άλλων Εθνικών Δρυμών της χώρας.

Το σχέδιο αυτό εφαρμόστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό, έγιναν έρευνες, μελέτες και εκτελέστηκε πλήθος προγραμμάτων.

Με συνεχείς και μακροχρόνιες προσπάθειες από ειδικευμένους επιστήμονες, βιολόγους, υπαλλήλους του δασαρχείου, αναγνωρίστηκαν, ταξινομήθηκαν, φωτογραφήθηκαν και συλλέχθηκαν πάνω από 800 είδη της άγριας χλωρίδας, από τα 1100

Φωτ. Γ. Πολίτης

που υπάρχουν, μεταξύ των οποίων πολλά σπάνια και ενδημικά.

Εκδόθηκαν σχετικά βιβλία και ενημερωτικά φυλλάδια, έγιναν ημερίδες και μεγάλη προσπάθεια ευαισθητοποίησης του κοινού.

Καθημερινά ξεναγούσαμε σχολεία όλων των βαθμίδων στον Εθνικό Δρυμό και ήταν μεγάλη χαρά να βλέπεις τη λαχτάρα των μικρών παιδιών να γνωρίσουν την φύση και τις λειτουργίες της, ζώντας για λίγο σε άλλο κόσμο.

Τα τελευταία χρόνια και άλλοι φορείς όπως το WWF εκτελούσαν ανάλογα προγράμματα.

Κατασκευάζονταν στην Αγία Τριάδα Πάρνηθας κέντρο ενημέρωσης επισκεπτών που αναμένονταν να λειτουργήσει τον επόμενο χρόνο. Δυστυχώς κάηκε τώρα.

Έγιναν 15 χώροι αναφυχής στα ωραιότερα σημεία του δρυμού που τους απολάμβαναν πάνω από 500.000 επισκέπτες το χρόνο.

Συστάθηκε από το 2003 Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας που αν και βρίσκεται στην αρχή της λειτουργίας του θα βοηθούσε ουσιαστικά στην προστασία και ανάδειξη του Δρυμού.

Στη δραστηριότητα του Δασαρχείου προστέθηκαν και οι αντίστοιχες του ΕΟΣ Αθηνών και ιδιαίτερα του ΕΟΣ Αχαρνών.

Με την αναβάθμιση του ορειβατικού καταφυγίου στο Φλαμπούρι ο αείμνηστος Νώντας Νίκας,

εκτός από την ορειβατική εκπαίδευση και εμπειρία που προσέφερε σε πάρα πολλά νέα παιδιά, συνέβαλε ουσιαστικά στη σήμανση των μονοπατιών, στην έκδοση χαρτών, ενημερωτικών φυλλαδίων και βιβλίων που έκαναν γνωστή την Πάρνηθα στο ευρύτερο κοινό.

Το έργο του συνεχίζουν σήμερα οι ακούραστοι συνεργάτες του.

Όλα αυτά μέχρι την Πέμπτη 28/6/07.

Ένας αυλός που δεν λειτούργησε;

Ένα όχημα χωρίς νερό;

Ανεκπαίδευτο προσωπικό;

Κακή εκτίμηση της σημασίας της πυρκαϊγής;

Ένα απ' όλα αυτά, όλα μαζί δεν έχει σημασία.

Εισαγγελείς επελήφθησαν της υπόθεσης και θα κάνουν το έργο τους. Το κακό όμως έγινε. Κόποι, και προσπάθειες πολλών ανθρώπων και πολλών ετών για να γίνει ο Εθνικός Δρυμός αυτό που ήταν πήγαν χαμένοι.

Κανείς δεν μπορεί να πιστέψει αυτό που έγινε. Σε ένα απόγευμα χάθηκαν τα πάντα. Το αρχικό κλάμα έγινε οργή. Γιατί; Ήταν αναπόφευκτο; Προφανώς όχι.

Η Αθήνα έχασε τα πνευμόνια της και την ομορφιά του τοπίου της, τα παιδιά το όνειρό τους, και εμείς που τόσα χρόνια παλεύουμε κομμάτι από την ψυχή μας.

Οι επιπτώσεις τρομερές και άμεσες στο Δεκα-

νοπέδιο. Μεγάλη άνοδος θερμοκρασίας, πλημμυρικά φαινόμενα, λιγότερο οξυγόνο, περισσότεροι ρύποι στην ατμόσφαιρα. Το φυσικό περιβάλλον του βουνού; Οπισθοδρόμηση 20-30 χρόνων για πολλά οικοσυστήματα (αφορά εκτάσεις 16.000 στρ. με χαλέπιο πεύκη, αείφυλλα και πλατύφυλλα), ολοκληρωτική καταστροφή για 20.000 στρ. καμένου δάσους ελάτης και ακόμη 4.000 στρ. καμένου δάσους ελάτης όπου θα είναι εξαιρετικά δύσκολο ή ακόμη και αδύνατο να ξαναδούμε έλατα τόσο εμείς όσο και οι επόμενες γενιές.

Και τώρα τι κάνουμε; Βουβοί, μοιραίοι και άβουλοι θα υποταχθούμε στα τετελεσμένα;

Προφανώς όχι. Μας δίνουν δυνάμεις τα πάμπολλα μηνύματα εκατοντάδων πολιτών που μας ζητούν να τους γνωρίσουμε πώς μπορούν να βοηθήσουν και να συμμετάσχουν στην αναδημιουργία των δασών. Θα προσπαθήσουμε πριν τον επόμενο χειμώνα, εφαρμόζοντας τους κανόνες της επιστήμης να εκπονήσουμε τις αναγκαίες μελέτες και να ολοκληρώσουμε τα πρώτα αντιπλημμυρικά έργα (κορμοδέματα, κλαδοπλέγματα, μικρά φράγματα σε χείμαρρους) ώστε να συγκρατήσουμε το πολύτιμο χώμα στις πλαγιές του βουνού για να γίνει στη συνέχεια εφικτή και επιτυχημένη αναδάσωση. Ας μας εξασφαλίσει η πολιτεία τις απαραίτητες πιστώσεις για τα έργα αυτά.

Πριν περάσει ένας μήνας από την καταστρο-

φή, αποτυπώθηκε με ακρίβεια η καμένη έκταση των 36.338 στρ. και κηρύχθηκε ήδη αναδασωτέα χωρίς να γίνει καμία εξαίρεση.

Εγκαταστάθηκαν και εργάζονται πυρετωδώς οι δασικοί συνεταιρισμοί εργασίας με 260 μέλη κατασκευάζοντας κορμοδέματα, κλαδοπλέγματα, ξύλινα φράγματα κτλ. για να συγκρατήσουμε πολύτιμο για την αναδάσωση της Πάρνηθας χώμα και να αποτραπούν τα πλημμυρικά φαινόμενα στις Αχαρνές, στα Άνω Λιόσια και στον Ασπρόπυργο όπου καταλήγουν τα μεγάλα ρέματα της Πάρνηθας.

Η αναδάσωση των καμένων εκτάσεων λόγω του έντονου ανάγλυφου της Πάρνηθας, των φτωχών εδαφών και των σκληρών κλιματικών συνθηκών θα απαιτήσει μεγάλη και συνεχή προσπάθεια και χρόνο πολύ. Όπως μέχρι σήμερα έτσι και από δω και πέρα θα προστατεύσουμε την άγρια πανίδα που απέμεινε και θα ξαναζωντανέψει ο Εθνικός Δρυμός.

Για αυτό το τιτάνιο έργο δεν φθάνει μόνο η δική μας γενιά αλλά θα πρέπει να το συνεχίσουν αρκετές επόμενες γενιές.

Ευχαριστούμε τον κόσμο για τη συμπαράστασή του με την υπόσχεση να δώσουμε τον καλύτερο εαυτό μας για να ξαναγίνει ο Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας αυτό που ήταν. ■

Αναδημοσίευση από το περιοδικό «Κορφές» τεύχος 187, 9^{ος}-10^{ος} 2007

Ο Παν και οι φωτιές

της Αγγελικής Κουμετάκη

Λαχανιασμένος ανηφόριζε ο κήρυκας Φειδιππίδης, «ταχυδρόμος επιτηδειότατος», για να κομίσει στη Σπάρτη βιαστικό μήνυμα του Μιλτιάδη. Η αποστολή του ήταν εξαιρετικά σοβαρή: Έπρεπε να εξασφαλίσει τη συμπαράσταση των Λακεδαιμονίων σε μια στιγμή που η ανεξαρτησία της Ελλάδας κινδύνευε, καθώς το σαρωτικό στράτευμα του Δαρείου απειλούσε να την υποδουλώσει.

Περνώντας από το Παρθένιον όρος, εκεί, πάνω από την Τεγέα, ο κήρυκας ένωσε ξαφνικά τον αγέρα να δροσίζει και το δάσος να μοσκοβολά, περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Τα φύλλα των δέντρων βάλθηκαν να μουρμουρίζουν, κι ύστερα, απότομα, σίγησαν. Ο Φειδιππίδης κοντοστάθηκε, και κοίταξε γύρω του. Και τότε, οι θάμνοι παραμέρισαν και μπροστά του στάθηκε ορθός, στα κατοικίσια πόδια του ο θεός των δασών. Έλαμπαν τα μάτια του και κάτι σαν περιγελαστικό χαμόγελο χάραζε στις άκρες των χειλιών του. Κι ευθύς, τον άκουσε να τον καλεί με το ίδιο του το όνομα, και να τον διατάσσει να μηνύσει στους Αθηναίους τα παράπονά του: Πως δεν τον φρόντιζαν καθόλου, δεν το τιμούσαν ως θα όφειλαν, ότι ξεχνούσαν το πόσο συχνά τους είχε ευεργετήσει. Μολαταύτα, αυτός θα τους συμπαρασετέκταν και σε τούτη την κρίσιμη περίπτωση!

Φυσικά, ο Φειδιππίδης δεν παρέλειψε να διαβιβάσει στους Αθηναίους το μήνυμα του θεού, κι εκείνοι, μετά την περίφημη νίκη τους στο Μαραθώνα, έχτισαν κάτω από την Ακρόπολη το ναό που

τους ζήτησε ο Πάνας, και τον τίμησαν με θυσίες, αγώνες και λαμπαδηδρομίες.

Σήμερα μας ξαφνιάζει αυτή η ιστορία που μας διηγήθηκε ο Ηρόδοτος. Δεν θα περιμέναμε από τον ειρηνικό θεό των δασών μια τέτοια παρέμβαση που θα ταίριαζε περισσότερο στον Άρη. Ο Παν μας είναι περισσότερο γνωστός από γραφικές ιστορίες με χορούς στα ξέφωτα, έρωτες με τις νύμφες, τα ξαφνικά του γέλια που πανικοβάλλουν τους ανύποπτους περαστικούς. Παιδί του Ερμή και μιας νύμφης, που μόλις αντίκρισε το τερατώδες βρέφος της με τα κέρατα, τα τραγοπόδαρα και την ουρά, που πηδούσε δω και εκεί χασκογελώντας, τρόμαξε και τόβαλε στα πόδια, ενώ ο πατέρας του, ψυχραιμότερος, τον τύλιξε σε δέρμα λαγού και τον έφερε στον Όλυμπο, για να διασκεδάσει τους θεούς με τα καμώματά του. Όμως δεν έμελλε να μείνει εκεί για πολύ. Κάποια στιγμή τον βαρέθηκαν οι θεοί, αλλά κι ο ίδιος, διψώντας για μια πιο ελεύθερη ζωή, κατέβηκε στην Αρκαδία, όπου εγκαταστάθηκε στην καρδιά του πυκνού δάσους ανάμεσα στ' αγρίμια, στους βοσκούς και τα κοπάδια τους.

Υπάρχει ωστόσο και μια ακόμα ιστορική αναφορά στον Πάνα, για ένα γεγονός που συνέβη σε μιαν άλλη σημαδιακή φάση της ιστορίας του τόπου μας. Όπως αφηγείται ο Πλούταρχος, ο συμπολίτης του Επίθερης, ενόσω ταξίδευε με ένα καράβι στην Ιταλία, και περνώντας από τις Εχινάδες νήσους, παρατήρησε ότι έπεσε ο άνεμος εντελώς, και το καράβι αφέθηκε να το παίρνει το ρεύμα προς τους Παξούς. Και ξάφνου, ακούστηκε από πέρα μια μακρινή φωνή που απευθυνόταν στον καπετάνιο λέγοντας: «Όταν φτάσεις στο Παλώδες, να αναγγείλεις ότι ο μέγας Παν απέθανε». Υπάκουσε εκείνος, όταν πλησίαζαν στη στεριά, στράφηκε και επανέλαβε το μήνυμα, όπως του είχε ζητήσει η φωνή, και τότε, από την αντίπερα όχθη «ξεσηκώθηκε μεγάλος αναστεναγμός, όχι από ένα μα από πολλά στόματα μαζί, ανάμικτος με κραυγές απορίας».

Τί αλήθεια υπάρχει σ' αυτή εδώ την ιστορία: Πολλοί πιστεύουν πως ο Πάνας συνέχισε να ζει, ακόμα και μετά την απόσυρση των Ολύμπιων, κρυμμένος στα πυκνά ρουμάνια, στα απρόσιτα δάση της ιδιαίτερης πατρίδας του. Από εκεί έβλεπε τους αιώνες να περνούν, άκουγε τους ταπεινούς

βοσκούς να φυσούν τη φλογέρα τους, είδε τους κλέφτες του εικοσιένα να κρεμούν τα άρματά τους στα κλαδιά των πεύκων και τους αγρότες να μοχθούν στον καθημερινό αγώνα τους. Τον ξάφνιασαν κάποια νέα ήθη και τέλος η εισβολή του «πολιτισμού» τον ανάγκασε να τραβηχτεί όλο και πιο βαθιά στα λημέρια του.

Και έτσι πρέπει νάναι! Γιατί προχθές, ήρθε ο ίδιος, «αυτοπροσώπως», να με επισκεφθεί μέσα στον βαθύτερο ύπνο μου. Ταραχτήκα βλέποντάς τον, και σχεδόν δυσκολεύτηκα να τον αναγνωρίσω. Ήταν άλλωστε πολύ αλλαγμένος. Τα μαλλιά του μοιάζουν καφαλισμένα, κόκκινα τα μάτια του, το γενάκι του έτρεμε από συγκρατημένη οργή.

Εκείνος, βλέποντας την ταραχή μου χαμογέλασε.

- Όστε ξαφνιάστηκες, είπε. Πίστεψες και συ τον Πλούταρχο και τα παραμύθια του. Μα κάνετε όλοι λάθος. Ένας θεός σαν και μένα δεν χάνεται ποτέ.

- Πέρασα βέβαια πολύ δύσκολους καιρούς. Έζησα όλους αυτούς τους αιώνες παραγκωνισμένος, αφανής στα βάθη της ιδιαίτερης πατρίδας μου. Αποδέχτηκα τη λησμοσύνη, το γκρέμισμα των βωμών μου, την αδιαφορία των ανθρώπων. Με παρηγορούσε να παίζω τον αυλό μου και να παρακολουθώ τους χωρικούς της από μακριά, στην απλή ζωή τους, στη χαρά και στο μόχθο, στο καφενείο και στις θρησκευτικές γιορτές τους. Και πρέπει να σου πω –κι εδώ η φωνή του σα να ράγισε– πρέπει να σου πω πως τους αγαπάω όλους αυτούς, τους αγαπάω πολύ! Και για δεξ τι έγινε τώρα: Μια φωτιά, κι αφανίστηκαν όλα, στάχτη και πούλβερη γινήκαν. Τα υγρά δάση, η ζωντανή φύση, τα έντομα, τα ζώα, τα πουλά της αγαπημένης μου Αρκαδίας, όλα ρημάξανε, όλα μαύρισαν, μαύρισε κι η καρδιά μου. Πώς έγινε η καταστροφή; Ποιοι φταίνε; Ούτε κι εγώ ξέρω να σου πω. Όμως η ευθύνη πέφτει στις πλάτες ολονών. Και περισσότερο, βαρύνει την αγαπημένη μου Αθήνα, την ηγέτιδα που κάποτε υποστήριζα. Να της διαβιάσεις ότι σήμερα δεν ζητάω βωμούς και ιερά. Μα θέλω να ξαναδώ τον μεγάλο ναό μου, το Δάσος να ξαναβλασταίνει. Θέλω να ξανανιώσω γύρω μου τη ζωντανή φύση, τα έντομα, τα ζώα, τα πουλιά. Να δω τις αλεπούδες να ξεμυτίζουν στα δρομάκια, να ξανακούσω το βέλασμα των προβάτων. Να δω τους γεωργούς να σκύβουν ξανά πάνω από τη μητέρα μας τη γη. Και σου υπόσχομαι πως τότε είναι που θα σταθώ ξανά φίλος και προστάτης σας. Μα αν αφήσετε αυτόν τον ευλογημένο τόπο να ρημάξει, να ξέρετε πως η οργή μου θα είναι μεγάλη, πως θα σας κυνηγήσει αλύπητα, θα το μετανιώσετε! Να μη με λένε Πάνα, αν δεν σας τιμωρήσω σκληρά! ■

Τα μανιτάρια της Δ. Μακεδονίας

Από το Σύλλογο Μανιταρόφιλων Δυτικής Μακεδονίας κυκλοφόρησε πρόσφατα ένας πλήρης έγχρωμος οδηγός για τα μανιτάρια της περιοχής τους με τίτλο «1000 μανιτάρια της Δυτικής Μακεδονίας». Ο Οδηγός περιλαμβάνει φωτογραφίες και περιγραφές για χίλια είδη. Πρόκειται για μια γιγάντια προσπάθεια που μόνο κάποιοι άνθρωποι με πάθος θα μπορούσαν να φέρουν σε πέρας.

Οι φωτογραφίες πολύ καλές και τα κείμενα με τις περιγραφές κάτι παραπάνω από λεπτομερή. Υπεύθυνος για τη σύνταξη των βιβλίων και την επιμέλεια των κειμένων είναι ο Γιώργος Κωνσταντινίδης, επί πολλά χρόνια μέλος της εταιρίας μας. Οι περισσότερες φωτογραφίες του βιβλίου είναι επίσης του Γιώργου Κωνσταντινίδη, υπάρχουν όμως και αρκετές του Γιάννη Στυλίδη, του Αγοραστή Παπατσάνη, του Πάνου Διαμαντόπουλου, του Άγγελου Παπαδημητρίου και άλλων μελών του συλλόγου.

Το βιβλίο αυτό αποτελεί πολύτιμο βοήθημα για όσους ασχολούνται με τη μελέτη και φωτογράφιση των μανιταριών, όχι μόνο στη περιοχή της Δ. Μακεδονίας αλλά και σ' ολόκληρη την Ελλάδα, δεδομένου ότι τα περισσότερα από τα μανιτάρια που παρουσιάζει υπάρχουν και σε άλλες περιοχές της χώρας μας.

Ζητήστε το στη Διεύθυνση: Μανιταρόφιλοι Δυτικής Μακεδονίας, www.manitari.gr, e-mail: info@manitari.gr

Περικαλλείς κήποι στο Βυζάντιο

Από τις εκδόσεις Παπαδήμα κυκλοφόρησε το βιβλίο «Περικαλλείς κήποι στο Βυζάντιο» της Βούλας Λαμπροπούλου.

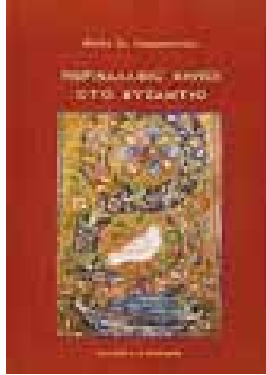
Στο βιβλίο περιλαμβάνονται κείμενα και παραστάσεις κήπων και φυτών από την Βυζαντινή περίοδο, που δείχνουν την αγάπη των ανθρώπων αυτής της περιόδου για τα λουλούδια και την αν-

θοκομία.

Μερικά χαρακτηριστικά κεφάλαια του βιβλίου είναι τα εξής:

«Η εικόνα και η ιδέα του κήπου και του παραδείσου», «Από τα Ηλύσια Πεδία στον χριστιανικό παράδεισο», «Θεόδωρος Υρτακηνός», «Θεόδωρος Μελιτηνιώτης», «Κασσιανού Βάσσου: περί γεωργίας εκλογαί», «Παροιμίες για κήπους», «Ειδήσεις των Βυζαντινών για τα φυτά και τους κήπους».

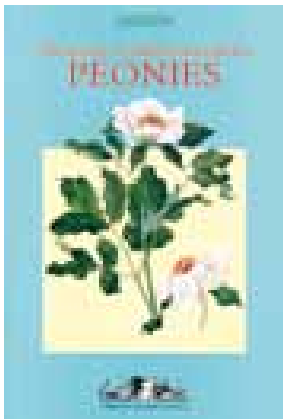
Το βιβλίο αυτό καλύπτει ένα κενό, για μια περίοδο που δεν μας είναι γνωστά πολλά πράγματα γύρω από το φυσικό περιβάλλον.

Ένα βιβλίο για τις Παιώνιες της Μεσογείου

Από τον εκδοτικό οίκο Umberto Allemandi της Ιταλίας κυκλοφόρησε το βιβλίο του Gian Lupo Osti "The book of the Mediterranean Peonies". Πρόκειται για μια πολυτελή έκδοση σχήματος 31Χ22 εκ., με σκληρό εξώφυλλο και 72 σελίδες, όπου παρουσιάζονται όλα τα είδη και υποείδη παιωνιών των χωρών γύρω από τη Μεσόγειο, συνολικά 23 taxa. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και τα 9 είδη και υποείδη της Ελληνικής χλωρίδας.

Στις πρώτες σελίδες του βιβλίου υπάρχουν αγγλικά κείμενα ενώ το κυρίως βιβλίο είναι γραμμένο στην ιταλική γλώσσα και συνοδεύεται από φωτογραφίες του συγγραφέα, καθώς και άλλων φωτογράφων, όπως ο Μάκης και η Μυρτώ Απέργη, ο Luigi Bortolotti, ο Walter Good, ο Eric Pasche, ο Melchior Sella και ο Dick van Hoey-Smith.

Ο συγγραφέας περιγράφει λεπτομερώς το κάθε taxon

και δίνει πλήρεις πληροφορίες για τη γεωγραφική εξάπλωσή του ή για πιθανούς πληθυσμούς με ενδιάμεσα χαρακτηριστικά.

Στο μέσον του βιβλίου υπάρχουν δώδεκα σελίδες από ειδικό χαρτί, στις οποίες απεικονίζονται διάφορα είδη παιωνιών της Μεσογείου, ζωγραφισμένα από γνωστούς βοτανικούς ζωγράφους που έχουν ασχοληθεί ειδικά με την απεικόνιση αυτού του γένους φυτών, όπως η Νίκη Γουλανδρή, ο Luca Palermo και η Marina Virdis.

Γ. Σφήκας

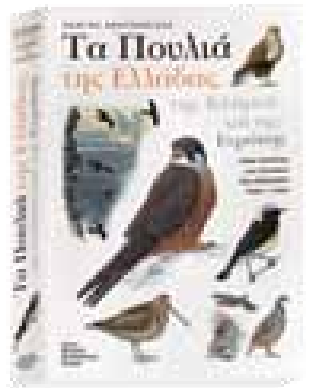
Οδηγός πουλιών

Ο καλύτερος οδηγός για τα πουλιά της Ευρώπης Collins Bird Guide κυκλοφορεί πλέον και στα Ελληνικά από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Σε μετάφραση Χ. Αλεβιζάτου, επιμέλεια Κ. Παπακωνσταντίνου και με τη συνεργασία πολλών καταξιωμένων ορνιθολόγων, «Τα Πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης» (2007) καλύπτουν ένα μεγάλο έλλειμμα στο χώρο των οδηγιών πεδίου.

Στο βιβλίο περιγράφονται όλα τα είδη πουλιών που απαντώνται στην Ελλάδα, την Κύπρο και την Ευρώπη, όπως επίσης και στις γειτονικές περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Οι εξαιρετικοί πίνακες εικονίζουν 850 είδη (συχνά με υποείδη και φυλές), συνήθως στον τυπικό τους βιότοπο, ενώ σύντομες περιγραφές και δείκτες πάνω στις εικόνες επιτρέπουν τον άμεσο εντοπισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών καθενός. Το κείμενο που συνοδεύει τις εικόνες περιγράφει αναλυτικά κάθε είδος και δίνει όλα τα στοιχεία που χρειάζονται για την αναγνώριση, συνοδεύεται δε από χάρτες εξάπλωσης. Ο οδηγός αυτός είναι αναντικατάστατο εργαλείο όχι μόνο για αρχάριους αλλά και για έμπειρους παρατηρητές πουλιών και κάθε έναν που αγαπά τα πουλιά.

Η διάθεσή του γίνεται από την ΕΟΕ στα γραφεία της στην Αθήνα (τηλ 210 8228704) και τη Θεσσαλονίκη (τηλ 2310 244245) και στο Γραφείο Επικοινωνίας της ΕΟΕ στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» (τηλ 210 2316977).

Ν. Πέτρου

Ορτυκομάνα (Φωτ. Jari Peltomäki)

Σκανδαλώδης λαθροθηρία στη Λέσβο Εξόντωση παγκοσμίως απειλούμενου πτηνού με παράνομα μέσα

του Ξενοφώντα Κάππα*

Θλιβερή πρωτιά καταγράφηκε στη Λέσβο καθώς στα τέλη Σεπτεμβρίου αποκαλύφθηκε μία από τις πιο κραυγαλέες περιπτώσεις λαθροθηρίας που έχουν γίνει γνωστές στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Έπειτα από ελέγχους της Ομοσπονδιακής Θηροφυλακής, και όπως επιβεβαιώθηκε και από τον πρόεδρο της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Αρχιπελάγους, κ. Παντελή Δεμάνη, τριάντα-δύο Ορτυκομάνες (*Crex crex*) εξοντώθηκαν από λαθροθήρες με παράνομους μηχανισμούς προσέλευσης πουλιών («κράχτες»). Το γεγονός διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια του καθιερωμένου ελέγχου θηροφυλάκων στην περιοχή του Δήμου Αγιάσου.

Η Ορτυκομάνα είναι παγκοσμίως απειλούμενο είδος, που προστατεύεται από την Ευρωπαϊκή Οδηγία για τα Πτηνά και για το οποίο βρίσκονται σε εξέλιξη τεράστια προγράμματα προστασίας στη Βόρεια και Δυτική Ευρώπη.

Το γεγονός ξεπερνά τα κοινά όρια της λαθροθηρίας και εκθέτει τη χώρα μας διεθνώς, ως ένα από τα κράτη με τη μεγαλύτερη αδυναμία και έλλειψη

βούλησης να επιβάλει στοιχειώδη μέτρα προστασίας για τα άγρια πουλιά και τη φύση γενικότερα. Σύμφωνα με την ΕΟΕ «Η λαθροθηρία στην Ελλάδα αποτελεί ανοιχτή πληγή η οποία δυστυχώς δεν φαίνεται να επουλώνεται. Αυτή τη στιγμή μόνο η Ομοσπονδιακή Θηροφυλακή προσπαθεί και διενεργεί ελέγχους, καθώς τα Δασαρχεία που είναι και τα πλέον αρμόδια, αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στα σχετικά καθήκοντά φύλαξης, εγκαταλείμμενα από την κεντρική διοίκηση.»

Εναντίον των τριών λαθροθηρών έχουν κατατεθεί μηνύσεις στη Δ/νση Δασών Λέσβου και έχουν κατασχεθεί οι άδειες, τα κυνηγετικά τους όπλα και φυσικά τα σπάνια «θηράματα».

Η Ε.Ο.Ε. παρακολουθεί με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την υπόθεση με την ελπίδα να αποτελέσει παράδειγμα δίκαιης εφαρμογής της νομοθεσίας.

* Ο Ξενοφών Κάππας είναι Διευθυντής της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας

Και όμως δεν αποτελεί σενάριο ταινίας...

του Κώστα Βιδάκη

Χρόνος: Πρώτο σαββατοκύριακο του φθινοπώρου. Η φύση ακολουθεί τους προαιώνιους ρυθμούς της και ετοιμάζεται να ντυθεί την πολύχρωμη φορεσιά της...

Τόπος: Δάσος Φρακτού στα βόρεια του νομού Δράμας. Ένα από τα ωραιότερα ορεινά δασικά τοπία της Ελλάδας και από τα πιο πολύτιμα δασικά οικοσυστήματα, λίγα μόλις χιλιόμετρα από τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα.

Πρωταγωνιστές: Πέντε ενήλικες που στην προσπάθεια να ξεφύγουν από την ανία της κοντινής μεγαλούπολης (Θεσσαλονίκη) προσεγγίζουν εποχούμενοι την περιοχή. Εξοπλισμένοι κατάλληλα είναι έτοιμοι να «χαρούν» τη φύση μέσα από τις συγκινήσεις που τους προσφέρει το «άθλημα» του κυνηγιού.

Δύο φύλακες της Δασικής υπηρεσίας που βρίσκονται στις εγκαταστάσεις του δασικού εργοταξίου της περιοχής.

Δύο από τους μόνιμους εκπροσώπους της τριχωτής πανίδας, ένα ζαρκάδι και ένα αρσενικό αγριόγιδο. (Αυτά ακολουθούν απλά την καθημερινή τους ρουτίνα στον αγώνα για την επιβίωση).

Πράξη πρώτη

Οι φύλακες πλησιάζουν την περιοχή του «Αυχένα» Φρακτού όπου και βλέπουν τους τρεις από τους κυνηγούς. Τους παρακολουθούν διακριτικά χωρίς να γίνουν αντιληπτοί. Τη σιωπή διακόπτουν τέσσερις τουφεκιές (στην αρχή μία και μετά τρεις συνεχόμενες) από το βάθος της ρεματιάς που βρίσκεται λίγο χαμηλότερα. Γαυγίσματα δεν ακούγονται. Υποψιασμένοι περιμένουν ...

Πράξη δεύτερη

Ζητούν μέσω ασυρμάτου τη συνδρομή και άλλων δασικών δυνάμεων. Αποφασίζουν να προχωρήσουν σε έλεγχο αδειών των τριών, φοβούμενοι μη χάσουν αυτούς που πυροβόλησαν. Ρωτώντας ένας από τους τρεις κυνηγούς, μέσω του ασυρμάτου που διέθετε για επικοινωνία, τι χτύπησαν παίρνοντας την απάντηση «δύο από τ' άλλα». Δηλώνοντας άγνοια για το τι μπορεί να σημαίνει αυτό επιχειρούν να αποπροσανατολίσουν τους φύλακες.

Πράξη τρίτη

Ο γηραιότερος φύλακας παίρνει την απόφαση να κατέβει στο ρέμα για να δει από κοντά τα χτυπημένα «άλλα». Κατεβαίνει σφυρίζοντας την πυκνή πλαγιά και η ταυτότητά του γίνεται αντιληπτή την τελευταία στιγμή. Οι δυο κυνηγοί (πατέρας και γιος) δεν προλαβαίνουν να αντιδράσουν. Έχουν ήδη σύρει τα σκοτωμένα ζώα το ένα δίπλα στο άλλο. Κάποιες διαπραγματεύσεις που ξεκινούν

στο βάθος του ρέματος δεν «ευδοκιμούν», ενώ η ξαφνική ενόχληση της καρδιάς του πατέρα κυνηγού δεν θα πάρει κανένα θεατρικό βραβείο. Τους αφαιρούνται τα όπλα και ανεβαίνουν στο δρόμο όπου βρίσκονται οι άλλοι. Ανεβάζουν τα άψυχα ζώα ενώ καταφτάνει η θηροφυλακή κυνηγετικών οργανώσεων.

Επίλογος

Κατάσχονται τα όπλα, οι άδειες θήρας των κυνηγών και τα σκοτωμένα ζώα (τα οποία, μετά από παραχώρηση της Διεύθυνσης Δασών Δράμας, θα ταριχευτούν για να μπουν σε ειδικό τμήμα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Παρανεστίου χωρίς όμως τους κυνηγούς...). Τους προτρέπουν να παραδοθούν στον Αστυνομικό Σταθμό Παρανεστίου (ακόμα τους περιμένουν).

Την επόμενη εργάσιμη συντάσσεται η μηνυτήρια αναφορά και το λόγο πλέον έχει η δικαιοσύνη.

Αγριόγιδο στο Φρακτό

Αχελώου συνέχεια...

Της Θεοδότας Νάντσου*

Η υποβολή καταγγελίας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) για παραβίαση της Κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι η πιο πρόσφατη στο πλαίσιο της κοινής προσπάθειας για αποτροπή της εκτροπής του Αχελώου. Την κοινή προσπάθεια ξεκίνησαν το 1992 οι περιβαλλοντικές οργανώσεις WWF Ελλάς, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού και τη συνεχίζουν με αμείωτους ρυθμούς και προσήλωση, παρά την εμμονή όλων των κυβερνήσεων της τελευταίας εικοσαετίας.

Η καταγγελία προς την ΕΕ τεκμηριώνει σοβαρή παραβίαση της Κοινοτικής Οδηγίας Πλαίσιο για το Νερό (2000/60/ΕΚ), καθώς και των Οδηγιών 2001/42/ΕΚ για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και 2003/35/ΕΚ για τη συμμετοχή του κοινού σε ορισμένα σχέδια και προγράμματα που αφορούν το περιβάλλον. Βασικό αντικείμενο της καταγγελίας αποτελεί η δια νόμου σκανδαλώδης έγκριση των έργων εκτροπής στη Συκιά που πέτυχε ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ Γιώργος Σουφλιάς πέρυσι το καλοκαίρι, στρέφοντας ουσιαστικά τη Βουλή των Ελλήνων κατά του ανώ-

τατου δικαστηρίου της χώρας, του ΣτΕ, το οποίο έχει ήδη εκδώσει τέσσερις αποφάσεις ακύρωσης των έργων εκτροπής. Αυτή η απαράδεκτη παρέμβαση υπουργού με στόχο την ακύρωση της Δικαιοσύνης ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων τόσο σε πολιτικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η εν λόγω τροπολογία, που τελικά ψηφίστηκε από την κυβερνητική πλειοψηφία, βρίσκεται πλέον εν ισχύει ως άρθρο 13 του Νόμου 3481/2006 για το Κτηματολόγιο.

Στην καταγγελία τους οι συνεργαζόμενες περιβαλλοντικές οργανώσεις αποδεικνύουν πως με το άρθρο αυτό η χώρα μας παραβιάζει τις προαναφερόμενες κοινοτικές οδηγίες που θέτουν μεταξύ άλλων, το πλαίσιο για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού και προβλέπουν δικαίωμα του κοινού για προσφυγή στη Δικαιοσύνη και υποχρέωση σύνταξης και δημοσιοποίησης στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης για τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (ξανα)καταδικάζει την Ελλάδα για το περιβάλλον

Στον μακρύ κατάλογο των παραβάσεων της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας προστέθηκε η καταδίκη της Ελλάδας όπως ανακοινώθηκε στις 25/10 από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Σύμφωνα με τη δικαστική απόφαση, η Ελλάδα κρίθηκε ένοχη, καθώς δεν έχει ολοκληρώσει τον χαρακτηρισμό επαρκούς αριθμού και έκτασης Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), όπως υποδεικνύει η Ευρωπαϊκή Οδηγία για τη Διατήρηση των Πτηνών. Οι ΖΕΠ είναι προστατευόμενες περιοχές εξαιτίας της σημασίας τους για την ορνιθοπανίδα και αποτελούν τμήμα του ευρωπαϊκού δικτύου «Natura 2000».

Κριτήριο και σημείο αναφοράς για τον καθορισμό των περιοχών που χρήζουν προστασίας λόγω της σημασίας τους για τα πουλιά, αποτελεί ο κατάλογος των «Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά» τον οποίο έχει καταρτίσει η παγκόσμια ομοσπονδία ορνιθολογικών οργανώσεων, Birdlife International που εκπροσωπείται στην Ελλάδα από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Στην Ελλάδα, οι Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά καλύπτουν περίπου το 26% της επικράτειας, οι ΖΕΠ όμως που έχουν έως σήμερα θεσμοθετηθεί και ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000, δεν ξε-

περνούν σε έκταση το 10% της επικράτειας.

Η ένταξη μιας περιοχής στο δίκτυο Natura έχει λειτουργήσει σε πολλές χώρες, αλλά και στην Ελλάδα, σαν αναπτυξιακή ευκαιρία για τις περιοχές αυτές, δίνοντας ώθηση σε δραστηριότητες ήπιας ανάπτυξης όπως ο οικότουρισμός και η εκτατική γεωργία. Χαρακτηριστικά παραδείγματα στην Ελλάδα αποτελούν η Δαδιά, οι Πρέσπες και η Γιάλοβα.

«Δυστυχώς, η χώρα μας αδυνατεί να αντιληφθεί την περιβαλλοντική σημασία των περιοχών αυτών αλλά και τις χαμένες ευκαιρίες ήπιας και εναλλακτικής ανάπτυξης που θα έδιναν λύσεις σε μια σειρά προβλημάτων σε αυτές τις περιοχές» δηλώνει η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.

Σύμφωνα με έρευνα της Birdlife, που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στην επιστημονική επιθεώρηση Science, η Οδηγία για τα Πτηνά έχει βοηθήσει αποτελεσματικά στην προστασία των πλέον απειλούμενων ειδών της Ευρώπης. Επιπλέον, η σωτηρία αρκετών απειλούμενων ειδών όπως ο Γυπαετός, το Όρνιο και ο Ασπροπάρης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ορθή εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας στη χώρα μας.

Ξενοφώντας Κάππας

Είδατε ένα δελφίνι ή άλλο κητώδες, ζωντανό ή νεκρό; Φωτογραφείστε το και επικοινωνείτε με το Ινστιτούτο «Πέλαγος»!

Κάποια είδη έχουν αρχίσει να σπανίζουν, λόγω ανθρωπογενών πιέσεων που τα εξαφανίζουν, ενώ κάποια άλλα είναι σπάνια από τη φύση τους. Μία φωτογραφία σας μπορεί να συμβάλει σημαντικά τόσο στην καλύτερη γνώση της κατανομής τους, όσο και στην ανάδειξη της ανάγκης προστασίας περιοχών, όπου κινδυνεύοντα είδη μπορεί να επιβιώσουν ακόμη.

Μπορείτε και εσείς να συμβάλλετε στο έργο της προστασίας και καταγραφής των κητωδών της Ελλάδας, φωτογραφίζοντας δελφίνια, φάλαινες ή φουσητήρες στη διάρκεια μιας συνάντησης μαζί τους στα ελληνικά πελάγη. Πιθανόν πολλοί από εσάς να έχουν ήδη τέτοιες φωτογραφίες αλλά να μη γνωρίζουν την αξία τους. Ένα αντίγραφο από τις φωτογραφίες ή το video σας, ακόμα κι αν δεν είναι καλά τεχνικά ή αισθητικά, μαζί με την ημερομηνία και τη γεωγραφική θέση της παρατήρησής σας μπορούν να γίνουν

πολύτιμο υλικό στα χέρια των επιστημόνων.

Το Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών «Πέλαγος» είναι μία επιστημονική μη κερδοσκοπική οργάνωση με βασικούς σκοπούς την έρευνα και προστασία των κητωδών και του περιβάλλοντός τους στην Ελλάδα και τη Μεσόγειο, καθώς και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού. Για το σοβαρό επιστημονικό του έργο και τη συμβολή του στην προστασία των κητωδών, το Ινστιτούτο Πέλαγος είναι ένας από τους πρώτους φορείς διεθνώς και ο μοναδικός στην Ελλάδα που φέρει τον τιμητικό τίτλο «ACCOBAMS Partner».

Για σχετικές αναφορές μπορείτε να επικοινωνείτε τηλεφωνικά ή ηλεκτρονικά στις διευθύνσεις:

Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών «Πέλαγος», Τερψιχόρης 21, 166 71 Βουλιαγμένη, Τηλέφωνο: 210-8960108, Διαδίκτυο: <http://www.pelagosinstitute.gr>

Νέα της ελληνικής χλωρίδας

Acer negundo

Δεν περνάει χρόνος που να μην προστεθούν στην Ελληνική χλωρίδα νέα είδη φυτών που δεν είχαν μέχρι τώρα επισημανθεί. Με κάποια καθυστέρηση δημοσιεύουμε μερικά από αυτά, που δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό Willdenowia το 2004.

1. *Acer negundo*: Είναι το γνωστό Αμερικανικό σφενδάμι, το οποίο έχει αρχίσει να γίνεται αυτοφυές στη χώρα μας. Σύμφωνα με τους Th. Strid και A. Γιαννίτσαρο, το είδος έχει επισημανθεί ως αυτοφυές στον ποταμό Νέστο κοντά στο χωριό Κίρνος Ξάνθης, στον ποταμό Στρυμόνα, δυτικά του χωριού Προβατάς, στον Όλυμπο, γύρω από το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου, βορειοδυτικά του Μεσολογγίου, ακόμη και σε πάρκα της Αθήνας.

2. *Lithospermum glandulosum*: Ένα μονοετές είδος που ήταν γνωστό από τη Βουλγαρία και Ρουμανία. Βρέθηκε από τους E. Ελευθεριάδου Κ. Θεοδωρόπουλο και Th. Raus στο νομό Θεσσαλονίκης, στο Μυλοτόπι Πολίχνης.

3. *Lomelosia calocephala*: Ένα Ασιατικό είδος που βρέθηκε από την Kit Tan και δημοσιεύθηκε από τον A. Strid. Τόπος εύρεσης η Δ. Μακεδονία, κοντά στο χωριό Πύργοι, νοτιοανατολικά της λίμνης Βεγορίτιδας.

4. *Cyperus pannonicus*: Φυτό γνωστό από τις

γειτονικές μας χώρες (Αλβανία, FYROM, Βουλγαρία). Βρέθηκε από τον Th. Raus σε αμμώδη ακτή του Λιτοχώρου.

5. *Vulpia unilateralis*: Βρέθηκε από τους Th. Raus και Schiers στο όρος Πατέρας καθώς και κοντά στο χωριό Κερνίτσα, στο δρόμο Διακοφτού - Καλαβρύτων αλλά και κοντά στη Νεοστάνη Αρκαδίας.

Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι οι περισσότεροι από τους ευρετές είναι μέλη της Εταιρίας μας.

Τα μέλη μας Kit Tan και Burkhardt Biel, μαζί με τον Andreas Schuler, ανακοίνωσαν την ανακάλυψη σε μια παραλία της Σαμοθράκης, δυο νέων για την Ελληνική Χλωρίδα ειδών, των *Fimbristylis bisumbellata* και *Fimbristylis squarrosa*, της οικογένειας Cyperaceae (Phytologia balcanica Sofia 2007).

Επί πλέον ο Burkhardt Biel ανακάλυψε στη Σαμοθράκη τα *Atriplex littoralis* και *Ciagea saxatilis*, επίσης νέα είδη για την χλωρίδα της χώρας μας.

Γ. Σφρίκας

Fimbristylis bisumbellata

Μη πετάτε τις μεταχειρισμένες μπαταρίες!

Η ΕΕΠΦ συνεργάζεται με την ειδικευμένη επιχείρηση ΑΦΗΣ, που συλλέγει και διαχειρίζεται με τον κατάλληλο τρόπο τις μεταχειρισμένες μπαταρίες όλων των τύπων, ώστε να μη μολύνεται το υπέδαφος με την απόρριψή τους μαζί με τα άλλα σκουπίδια.

Στα γραφεία μας υπάρχει μόνιμα το ειδικό δοχείο συλλογής των μπαταριών της ΑΦΗΣ. Χρησιμοποιήστε το στις επισκέψεις σας.

Γενική Συνέλευση της εταιρίας μας

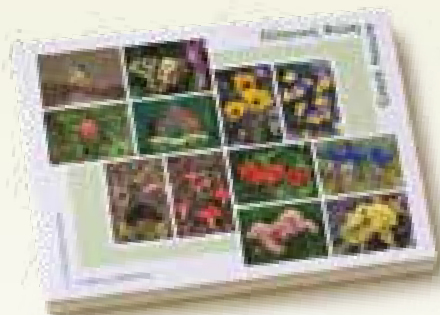
Η τακτική Γενική Συνέλευση της Εταιρίας μας θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 20 Φεβρουαρίου 2008, στα γραφεία μας, Νίκης 20, στις 5 μ.μ.

Η Πίττα της ΕΕΠΦ

Στις 23 Ιανουαρίου θα γιορτάσουμε τον ερχομό του νέου χρόνου 2008 στο ξενοδοχείο Electra Palace, Νικοδήμου 18, Αθήνα. Παρακαλούμε να δηλώσετε έγκαιρα τη συμμετοχή σας στη γραμματεία της ΕΕΠΦ, τηλ. 210 3224944.

Ευχητήριες κάρτες

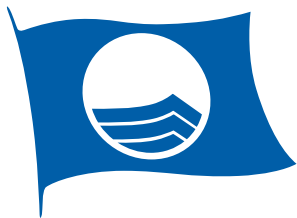
Δώδεκα από τις καλύτερες φωτογραφίες που έχουν τραβήξει μέλη μας με θέμα πουλιά, πεταλούδες, φυτά και μανιτάρια, χρησιμοποιήθηκαν για να διακοσμήσουν ισάριθμες κάρτες, τις οποίες έχει εκδόσει η Εταιρία μας σε ειδική συσκευασία, μαζί με τους αντίστοιχους φακέλλους. Το εσωτερικό κάθε κάρτας είναι κενό, για να γραφεί εκεί σιδήποτε: ένα σημείωμα, μία Χριστουγεννιάτικη ή Πρωτοχρονιάτικη ευχή κλπ. Το πακέτο με τις κάρτες αποτελεί ένα πολύ ωραίο δωράκι και πωλείται προς 10 Ευρώ.

Βιβλία και σήματα

Σας υπενθυμίζουμε ότι διατίθενται στα γραφεία μας τα βιβλία: «**Η Ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία**» και «**Φυτά στα αρχαία ελληνικά νομίσματα**» του Έλμουτ Μπάουμαν, «**Τα πουλιά του Αμβρακικού**» και «**Τα ψάρια του Αμβρακικού**» του Φώτη Περγαντή, «**Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα**» του Γιώργου Σφήκα, «**Αναζητώντας την ελληνική φύση**» της Μυρτώς Απέργη, καθώς επίσης και το Σήμα της Εταιρίας, ο Κρητικός Αίγαγρος.

Διεθνής συνάντηση στον Καναδά για τις Γαλάζιες Σημείες

Συμπληρώθηκαν είκοσι χρόνια από τότε που το Πρόγραμμα «ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ» άρχισε να υλοποιείται πιλοτικά στη Γαλλία με πρωτοβουλία του FEE (Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση) το οποίο ενεθάρρυνε τις ακτές να συμμορφωθούν με τα κριτήρια της τότε Ευρωπαϊκής Οδηγίας που αφορούσαν τα νερά κολύμβησης.

Πολύ σύντομα, τα εξαιρετικά αποτελέσματα που προέκυψαν από την εφαρμογή του Προγράμματος το εδραίωσαν και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες αφού Περιβαλλοντικοί Οργανισμοί με ιδιαίτερα πλούσια δράση για την προστασία του περιβάλλοντος ανέλαβαν την υλοποίησή του. Σιγά σιγά το Πρόγραμμα βρίσκει όλο και περισσότερους αποδέκτες σε όλον τον κόσμο και έτσι σήμερα υλοποιείται με επιτυχία σε τριάντα επτά χώρες, σχεδόν σε όλες τις Ηπείρους, όπου η ΓΑΛΑΖΙΑ ΣΗΜΑΙΑ απονέμεται ως βραβείο σε ακτές και μαρίνες που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των κριτηρίων που

ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ

αφορούν στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Πληροφόρηση, στην Ποιότητα του Νερού, στην Ασφάλεια και τις Προσφερόμενες Υπηρεσίες που την εξασφαλίζουν, καθώς και στην Περιβαλλοντική Διαχείριση της ακτής.

Κάθε χρόνο πραγματοποιείται συνάντηση των εθνικών χειριστών του Προγράμματος, από όλες τις χώρες στις οποίες υλοποιείται, για να ληφθούν σημαντικές αποφάσεις που αφορούν στην καλή εφαρμογή του και στην περαιτέρω αναβάθμιση των κριτηρίων που προσδιορίζουν ποιοτικά την ακτή ή τη μαρίνα που βραβεύεται με τη ΓΑΛΑΖΙΑ ΣΗΜΑΙΑ.

Εφέτος, η συνάντηση των εθνικών χειριστών του Προγράμματος πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο στο Τορόντο του Καναδά. Περιβαλλοντικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) από διάφορες χώρες που υλοποιούν το Πρόγραμμα ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ εκπροσωπήθηκαν στη συνάντηση αυτή, στην οποία ανταλλάγησαν σκέψεις, προβληματισμοί, ιδέες και πρακτικές που οδηγούν στην καλή εφαρμογή του. Επισημάνθηκε ότι στόχος του Προγράμματος

είναι η ευαισθητοποίηση για την προστασία του υδάτινου και παράκτιου περιβάλλοντος, γεγονός που θα οδηγήσει στη λήψη αποφάσεων που θα ενθαρρύνουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και την περιβαλλοντική διαχείριση στις παράκτιες περιοχές μέσα από τοπική δράση και εμπλοκή, καθώς η ΓΑΛΑΖΙΑ ΣΗΜΑΙΑ αποτελεί αναγνωρίσιμο περιβαλλοντικό σύμβολο ποιότητας.

Όλοι έχουμε ένα σημαντικό ρόλο να παίξουμε για να ανταποκριθούμε στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει το εύθραστο παράκτιο και θαλάσσιο περιβάλλον. Οι επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών σε παράκτιους προορισμούς, η ποιότητα του νερού και η υγεία, καθώς και οι συνέπειες της παράκτιας ανάπτυξης αποτελούν σημαντικές προκλήσεις που αναζητούν λύσεις για άμεση προστασία του περιβάλλοντος και βιώσιμο παράκτιο τουρισμό.

Το Πρόγραμμα ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ αποτελεί μια πολύτιμη νησίδα ποιότητας που εγγυάται καλύτερη ποιότητα ζωής στις παράκτιες περιοχές. Γι' αυτό, θεωρείται αναγκαίο να υιοθετηθεί και να υλοποιηθεί με επιτυχία σε όσο το δυνατόν περισσότερες ακτές και μαρίνες μας.

Εξαιρετική εισαγωγή για τη συνάντηση των εθνικών χειριστών απέτελεσε το Συνέδριο με τίτλο «2007, Γύρος στις ακτές του κό-

Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε Δήμους και συνεργαζόμενους ιδιώτες φορείς, που διαχειρίζονται οργανωμένες ακτές και μαρίνες σε 40 χώρες. Φορέας του Προγράμματος στην Ελλάδα είναι η ΕΕΠΦ. Για να απονεμηθεί η «Γαλάζια Σημεία», απαιτούνται καθαρή θάλασσα και ακτή, άρτια οργάνωση και καλές υπηρεσίες, ασφάλεια λουομένων και επισκεπτών, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και προστασία της ακτής και του παράκτιου χώρου.

Χορηγός του Προγράμματος «Γαλάζιες Σημείες» είναι η ALPHA BANK, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

σμου» που προηγήθηκε της συνάντησης. Οργανώθηκε από τον Περιβαλλοντικό Οργανισμό του Καναδά ENVIRONMENTAL DEFENCE και είχε ως στόχο την αφύπνιση για τη σωτηρία του Πλανήτη.

Οι εισηγητές στο Συνέδριο με τις μεστές σε περιεχόμενο παρουσιάσεις τους μοιράστηκαν με τους άνω των διακοσίων συνέδρους την αγωνία τους για την Προστασία του Περιβάλλοντος και επεσήμαναν την ανάγκη για περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση. Κοινό ήταν το μήνυμα των εισηγήσεων ότι θα πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες που θα εξασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος. Κοινό ήταν το μήνυμα για την άμεση ανάγκη ενεργοποίησης όλων όσων εμπλέκονται και παίρνουν απο-

φάσεις για την ανάπτυξη ενός τόπου ώστε η ανάπτυξη που θα προκύψει να είναι βιώσιμη. Κοινό ήταν το μήνυμα για αναμόρφωση των σχεδίων μας με στόχο την προστασία του Πλανήτη, αφού η παγκόσμια κρίση απαιτεί δράση ΤΩΡΑ!

Το Συνέδριο «2007, Γύρος στις Ακτές του Κόσμου» απετέλεσε ένα ακόμα ισχυρό βήμα για έκφραση της ανησυχίας για περιβαλλοντικά θέματα, καθώς οι κλιματικές αλλαγές στον πλανήτη έχουν δημιουργήσει έκρηξη ευαισθητοποίησης και ενδιαφέροντος σε όλον τον κόσμο.

Το εξαιρετικά ενδιαφέρον πρόγραμμα του Συνεδρίου, οι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος προβληματισμοί και θέσεις των συμμετεχόντων στη συνάντηση των εθνι-

κών χειριστών του Προγράμματος ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ, η εξαιρετική οργάνωση και φιλοξενία των οργανωτών, η ξενάγησή μας σε τόπους περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, καθώς και αυτό το ξεστό φιλικό κλίμα μέσα στο οποίο όλες οι προγραμματισμένες από τους οργανωτές δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν, έκαναν την παραμονή μας στο Τορόντο μια αξέχαστη και ιδιαίτερα ευχάριστη εμπειρία μάθησης, προβληματισμού και ευαισθητοποίησης σε θέματα που έχουν σχέση με τα παρόντα οικοσυστήματα τα οποία εκπέμπουν μηνύματα για άμεση παρέμβαση και δράση με σκοπό τη σωτηρία τους. ■

Διονυσία Παπαδοπούλου

Εθελόντρια Επιθεωρήτρια του Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες»

Το δάσος είναι, σύμφωνα με την AGENDA 21, Rio de Janeiro 1992, ένα από τα κρίσιμα θέματα της τοπικής και παγκόσμιας προτεραιότητας. Αποτελεί πολύτιμο οικοσύστημα το οποίο υποστηρίζει τη ζωή στον πλανήτη. Η καταστροφή των δασών υπονομεύει την οικολογική ισορροπία και την αρμονία της φύσης. Αυτό είναι μια υπόθεση που αφορά τον πλανήτη μας, την ήπειρό μας, τη χώρα μας, την πόλη μας, τη συνοικία, το χωριό μας, το σπίτι μας, την οικογένειά μας, τον εαυτό μας. Η υπερεκμετάλλευση των δασικών πόρων, οι πυρκαγιές, οι καταπατήσεις, η ανε-

ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

ξέλεγκτη και παράνομη υλοτόμηση, η υπερβόσκηση, η εντατική χρήση τους από πολλούς ανθρώπους εξακολουθούν να απειλούν και να καταστρέφουν τα δασικά οικοσυστήματα.

Για το λόγο αυτό θα πρέπει να προστατευτούν κατά τον καλύτερο τρόπο, από κάθε μορφής κίνδυνο και ιδιαίτερα από τις δασικές πυρκαγιές. Τα τελευταία χρόνια, με αποκορύφωμα το φετινό καλοκαίρι του 2007, είδαμε να καταστρέφονται πολύτιμα δάση της χώρας μας και το τραγικότερο να χάνονται απάνθρωπα ανθρώπινες ζωές.

Η δεκαετία 2005-2014 έχει χαρακτηριστεί από τα Ηνωμένα Έθνη και την Unesco-Unep ως δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία. Το ΥΠΕΠΘ συμβαδίζοντας προτείνει θεματικό περι-

εχόμενο για κάθε σχολικό έτος. Συγκεκριμένα η σχολική χρονιά 2007-08 έχει ως θεματικό περιεχόμενο: «Δάσος - Πράσινο Πλανήτη».

Το Διεθνές δίκτυο «Μαθαίνω για τα δάση», έχει ως σκοπό να ενθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς να συμπεριλάβουν το δάσος στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Αγωγής.

Θεμελιώδη επίδωξη του δικτύου είναι η συμμετοχή μεγάλου αριθμού μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων, που θα ήθελαν να προστατέψουν, να βελτιώσουν τα δάση καλλιεργώντας οι ίδιοι στάσεις κοινωνικής ευθύνης, συμμετοχής, εθελοντισμού και να τα χρησιμοποιήσουν με βιώσιμο τρόπο, ώστε να παραδοθούν στις επόμενες γενιές, αν όχι σε καλύτερη

Το «Μαθαίνω για τα δάση» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που έχει στόχο να ενθαρρύνει σχολεία και εκπαιδευτικούς, ώστε να συμπεριλάβουν τα δάση στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες, να τα πλησιάσουν οι μαθητές και να μάθουν από αυτά. Χορηγός του Προγράμματος είναι το ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΒΕΝΤΗ, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

κατάσταση, τουλάχιστον όπως τα παρέλαβαν εκείνοι από την προηγούμενη γενιά.

Το δίκτυο στηρίζει συστηματικά το έργο των εκπαιδευτικών με διάφορους τρόπους: με εκπαιδευτικό υλικό, τακτική ενημέρωση, σεμινάρια.

Το εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου «Μαθαίνω για τα δάση» είναι ένα πολύτιμο εργαλείο, τόσο για τους εκπαιδευτικούς, όσο και για τους μαθητές, για να προσεγγίσουν το δάσος, να παρατηρήσουν φυτά, ζώα, ανθρώπινες δραστηριότητες σχετικές με το δάσος, να συλλέξουν πληροφορίες, να τις επεξεργαστούν, να κωδικοποιήσουν μηνύματα, να αναγνωρίσουν την αξία των δασών, να συνειδητοποιήσουν τα προβλήματά τους, να προτείνουν λύσεις. Να νιώσουν δημιουργικοί και να τονώσουν το αυτοσυνείσθημά τους.

Οι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται μέσω της ιστοσελίδας της ΕΕΠΦ, www.eepf.gr, των περιοδικών «Φύση» και «Φυλλαράκι» και με τα δελτία «Τα νέα του προγράμματος» σχετικά με την εξέλιξη του δικτύου. Συγκεκριμένα η ΕΕΠΦ έχει προβεί στην έκδοση του φυλλαδίου «Οι φωτιές μας καίνε» όπου δίνονται οδηγίες για το τι μπορούμε να κάνουμε ως πολίτες, ως εθελοντές, για να βοηθήσουμε στις δύσκολες ώρες μετά τις φωτιές αλλά και για να αποφύγουμε ή και να αντιμετωπίσουμε στο μέλλον παρόμοιες καταστάσεις.

Επιπλέον στο φυλλάδιο «Βοηθή στην ανάκτηση και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας σε διαταραγμένες ή υποβαθμισμένες περιοχές» υπάρχουν οδηγίες για προτεινόμενες δράσεις: αύξηση του φυτικού κεφαλαίου με σπορές με σβώλους καθώς και οι κατασκευές φωλιών και ταϊστροών για τα πουλιά. ■

Σοφία Καινούργιου

Υπεύθυνη Π.Ε. της Β' Δ/σης Αθήνας
Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής
Δικτύου Π.Ε. «Μαθαίνω για τα Δάση»

Φωτογραφίες από τις δραστηριότητες του Νηπιαγωγείου Έμψωνα Ρόδου.

Τα Οικολογικά Σχολεία στην Ελλάδα - 5 Best Practices

Απόσπασμα από το δημοσίευμα της εφημερίδας «Καθημερινή» στο ένθετο του «Economist - Μέρισμα» - περιοδική έκδοση για την κοινωνική ευθύνη Οκτώβριος 2007

1. Οι μαθητές της Δ' τάξης του «Οικολογικού» Δημοτικού Σχολείου Χιλιμοδίου ανακυκλώνουν τα οργανικά απορρίμματα και φτιάχνουν λίπασμα στο Σχολείο τους.

Το Περιβαλλοντικό Σχέδιο Δράσης στο οποίο κατέληξε η Περιβαλλοντική Επιτροπή περιελάμβανε τις εξής θεματικές ενότητες: Τα απορρίμματα στην τάξη, στο σχολείο, στο σπίτι, στη γειτονιά, στην πόλη, στον πλανήτη, το ταξίδι των απορριμμάτων και λιγότερη κατανάλωση - επαναχρησιμοποίηση - ανακύκλωση.

Οι μαθητές προσκάλεσαν ειδική επιστήμονα η οποία τους μίλησε για τη διαχείριση των απορριμμάτων.

Από το χειμώνα ξεκίνησαν την ανακύκλωση οργανικών απορριμμάτων και έφτιαξαν λίπασμα στο Σχολείο. Ζωγράφισαν τους κάδους του σχολείου και ανακύκλωσαν χαρτί, πλαστικό,

Τα «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στο οποίο συμμετέχουν Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια από όλη την Ελλάδα, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών, αυριανών πολιτών, με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους. Αποτελεί δε το μεγαλύτερο Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με 12.000 σχολεία σε 31 χώρες της Ευρώπης, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, 1.000.000 μαθητές και 50.000 εκπαιδευτικούς. Πρόσφατα, στην Ελλάδα, προστέθηκε η νέα μας περιβαλλοντική δράση «Η ουλή των οικολογικών σχολείων... σαν στο σπίτι μας»

Χορηγός του Προγράμματος είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Φ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

αλουμίνιο και μπαταρίες. Έγραψαν οικοκώδικα, για σωστή χρήση των φυσικών πόρων και τον μοίρασαν στους μαθητές του σχολείου και στους γονείς τους. Ανάρτησαν στο Δημαρχείο ταμπλό με τα νέα του προγράμματος, παρουσίασαν θεατρικό δράμα στο λαϊκή αγορά για τη χρήση της πλαστικής σακούλας και τις επιπτώσεις που έχει για το περιβάλλον.

Πίσω από όλα αυτά υπάρχουν πάντα κάποιοι εκπαιδευτικοί με μεράκι και δυναμισμό, όπως η κ. Παναγιώτα Σιδόλα, συντονίστρια του Προγράμματος και η κ. Μαρία Μαστοράκη, καθώς και ο διευθυντής του σχολείου, κ. Γεραρής.

2. “Συμμετοχή, δημιουργία, συνεργασία” είναι το τρίπτυχο που ανέπτυξε το 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς στα πλαίσια του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οικολογικά Σχολεία» με το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Comenius

Πολύ σημαντική η συμμετοχή της ομάδας σε Comenius, καθώς και η εξασφάλιση συνεργασίας με σχολεία άλλων ευρωπαϊκών χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Στο εν λόγω, τριετούς διάρκειας, πρόγραμμα με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος, το οποίο άρχισε να υλοποιείται από την αρχή του τρέχοντος σχολικού έτους, συμπράττουν σχολεία από πέντε χώρες: Ελλάδα, Γαλλία, Αγγλία, Μάλτα και Πολωνία.

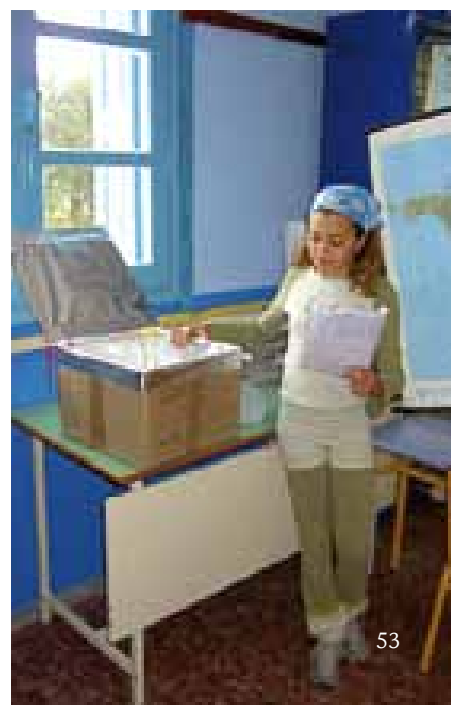
Καθηγητές και παιδιά βίωσαν μοναδικές στιγμές και αποκόμισαν πολύτιμες εμπειρίες στη Γαλλία, στο πλαίσιο εφαρμογής του Προγράμματος αλλά και του δικτύου Π.Ε. «Οικολογικά Σχο-

λεία». Συναντήθηκαν με άλλα σχολεία, συζητήσαν θέματα του Διεθνούς Δικτύου «Οικολογικά Σχολεία» και παρουσίασαν τις δράσεις τους, ενημερώθηκαν για τις δράσεις που υλοποίησαν άλλες σχολικές μονάδες και συμφώνησαν να συνεχίσουν τη συνεργασία με την πραγματοποίηση κοινών δράσεων.

3. Το Οικολογικό Διθέσιο Δημοτικό Σχολείο Καλύμνου κερδίζει τη συμμετοχή του στον τελικό διαγωνισμό που διοργανώνει η σουηδική αυτοκινητοβιομηχανία Volvo σε συνεργασία με την UNEP, το Volvo Adventure.

Το Διθέσιο Δημοτικό Σχολείο του Άργους Καλύμνου, που συμμετέχει για πέμπτη συνεχή χρονιά στο Διεθνές Δίκτυο των Οικολογικών Σχολείων και έχει βραβευτεί ήδη δυο χρονιές, κατέχει επάξια τον τίτλο του.

Στον τελικό διαγωνισμό επι-

λέχθηκαν δέκα σχολεία από 44 χώρες και 351 περιβαλλοντικές ομάδες. Ανάμεσα σ' αυτές και η ομάδα του σχολείου με το όνομα 'Save the Earth' και με τίτλο του project του: 'Recycle means Life!'. Το σχολείο πήρε μέρος με πέντε μαθητές οι οποίοι παρουσίασαν την εργασία τους.

Όλα τα παιδιά εργάστηκαν συστηματικά για να ενημερώσουν τους μαθητές άλλων σχολείων, αλλά και τους συμπολίτες τους για την ανακύκλωση και τα οφέλη της και πώς αυτή συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος. Συντονιστής του Προγράμματος ο δάσκαλος του σχολείου κ. Παύλος Τρικοίλης.

4. Το 11ο Γυμνάσιο Πειραιά δημιουργεί κήπο στην ταράτσα του Σχολείου.

Ένα πραγματικό «Οικολογικό Σχολείο». Το Περιβαλλοντικό Σχέδιο Δράσης που εκπόνησε η Περιβαλλοντική

Επιτροπή του Σχολείου περιελάμβανε στόχους πρωτότυπους, προσανατολισμένους στην αειφορική διαχείριση του σχολικού περιβάλλοντος. Με βάσει το εκπαιδευτικό υλικό της ΕΕΠΦ με θέμα «Στην αυλή των Οικολογικών Σχολείων... σαν το σπίτι μας», έφτιαξαν κήπο στην ταράτσα του σχολείου, βελτίωσαν τον υπάρχοντα κήπο της αυλής, κατασκεύασαν ενυδρείο, ζωγράφισαν τους διαδρόμους και διαμόρφωσαν χώρους. Οι παρεμβάσεις τους στο σχολικό χώρο μπορούν να αποτελέσουν παράδειγμα για τα άλλα σχολεία.

5. Δράσεις 8 Νηπιαγωγείων: Νηπιαγωγείο Ασπροκκλησιάς

Καστοριάς - 14ο Νηπιαγωγείο Χαλανδρίου - 1ο & 7ο Νηπιαγωγείο Μυτιλήνης- 20ο Νηπιαγωγείο Ευόσμου- 6ο Νηπιαγωγείο Αγ. Νικολάου - 1/θέσιο Νηπιαγωγείο Βρίσας - 1ο Νηπιαγωγείο Μελισσίων

Ανάμεσα στα 314 σχολεία από όλη τη χώρα, που συμμετείχαν στο πρόγραμμα τη φετινή σχολική χρονιά 2006/7, ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρουσία Νηπιαγωγείων, όπου οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης - προσαρμοσμένες στο επίπεδο της προσχολικής αγωγής- έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας από τα νήπια. Οι λιλιπούτειοι μαθητές ασχολήθηκαν με το νερό, τα απορρίμματα, την ενέργεια και τη σχολική αυλή. Έφτιαξαν σελιδοδείκτες, πόστερ, αφίσες, είπαν δικά τους παραμύθια και τραγούδια, ενώ τα δείγματα της δουλειάς τους, που απέστειλαν στα γραφεία της Εταιρίας, είναι εντυπωσιακά. ■

Νίκος Στεφανόπουλος

Υπ. Π.Ε. Δ' Αθήνας Α/θμιας Εκπ/σης

Μέλος Συντ. Επιτρ. Δικτύου Π.Ε.

«Οικολογικά Σχολεία»

Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου

Τα παιδιά της Α' τάξης ανακαλύπτουν τις πράσινες γωνιές της γειτονιάς τους...

Γιατί οι «Πράσινες γωνιές της γειτονιάς μας» είναι ένα πρόγραμμα ιδιαίτερα ενδιαφέρον για τα παιδιά της Α' τάξης του δημοτικού σχολείου;

Επειδή οι μικροί μαθητές βιώνουν καθημερινά θέματα που αφορούν στις πράσινες γωνιές που υπάρχουν γύρω τους, στην αυλή του σχολείου στα διαλείμ-

ματα, στα μπαλκόνια των σπιτιών τους και στους κήπους της πλατείας τους την ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού τους, στις γωνιές των πεζοδρομίων όπου περπατούν.

Επειδή εκεί βρίσκουν καταφύγιο στα παιχνίδια τους, εκεί κάνουν τις πρώτες τους παρατηρήσεις για τη φύση, που δυστυχώς για τα παιδιά της πόλης βρίσκεται πολύ μακριά.

Σε μια πράσινη γωνιά θα

Οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» είναι πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν νηπιαγωγεία, δημοτικά και γυμνάσια, τα οποία καλούνται να γνωρίσουν και να υιοθετήσουν τις μικρές ή μεγάλες πράσινες γωνιές, καταφύγια ζωής, που βρίσκονται μέσα στις πόλεις.

αποκτήσουν γνώσεις μέσα από την παρατήρηση και την έρευνα, θα κατανοήσουν πρώτα απ' όλα πως δεν είμαστε μόνο εμείς οι άνθρωποι οι μοναδικές ζωές του πλανήτη, θα ανακαλύψουν τις μικρές αλλά σημαντικές ζωές που ζουν κάτω από το χώμα, που κινούνται πάνω στα φύλλα

των λουλουδιών, που κουνιάζουν πάνω στα κλαδιά των δέντρων ή φωλιάζουν στους κορμούς τους.

Εκεί θα ανακαλύψουν την αξία της συμβίωσης και της αλληλεξάρτησης με τα ζώα και τα φυτά, θα κατανοήσουν τη σημασία της ποιοτικής αναβάθμισης και προστασίας του περιβάλλοντα χώρου τους με προσωπική εμπλοκή και δράση.

Πώς μπορούν να δράσουν μέσα σε μια πράσινη γωνιά οι μικροί μας μαθητές;

Με ατομικές ή ομαδικές δραστηριότητες μπορούν να εξερευνήσουν τα κοντινά στην περιοχή τους δάση, να παρατηρήσουν και να καταγράψουν τα φυτά και τα ζώα της κάθε πράσινης γωνιάς, να ξετρυπώσουν γεωσκώληκες, να ακολουθήσουν τα ίχνη των σαλιγκαριών, να ταΐσουν χελώνες, να παρατηρήσουν το πέταγμα των ζουζουνιών, να εξερευνήσουν την παιδική χαρά της γειτονιάς τους και να δείξουν πως νοιάζονται για την αναβάθμιση και τη φροντίδα των πράσινων τόπων, να ανακαλύψουν τα αρωματικά φυτά και τις ευεργετικές τους ιδιότητες και να εμπλουτίσουν τους κήπους τους με βότανα, να αντιληφθούν τη σημασία της συνεχούς φροντίδας και καθαριότητας των πάρκων και να διεκδικούν το δικαίωμα στην ποιότητα ζωής, να διαπιστώσουν την αξία της ανακύκλωσης, της επαναχρησιμοποίησης και της κομποστοποίησης με στόχο τη μείωση του όγκου των σκουπιδιών, να παρεμβαίνουν δημιουργώντας φωλιές για τα πουλιά, πινακίδες που να προτρέπουν στην προστασία της γωνιάς, υδρόκηπους, θερμοκήπια, ανθώνες, λαχανόκηπους, βοτανόκηπους ...

Κι έτσι σπιθαμή προς σπιθαμή η έκταση του πράσινου να μεγαλώνει και το μάθημα να γίνεται παιχνίδι μέσα στην πράσινη γωνιά κι από το σχολείο η συνήθεια να περνάει στο σπίτι,

όπου οι γλάστρες και οι μικρόκηποι να αυξάνονται και να πρασινίζουν τα μπαλκόνια και τις μικρές αυλές των σπιτιών της πόλης και η φροντίδα του πράσινου κι ο σεβασμός στη φύση και στα ζώα να γίνεται τρόπος ζωής.

Φυσικά τίποτε δε μένει φυλαγμένο στο σχολείο ή στο σπίτι, ο στόχος είναι να περάσει το μήνυμα και στην τοπική κοινωνία και αυτό τα παιδιά το πετυχαίνουν με τον καλύτερο τρόπο.

Πρώτα απ' όλα με την αμεσότητα του λόγου τους που είναι πάντα ειλικρινής, απλοϊκός, αλλά εύστοχος και ξεκάθαρος άλλα και με τη δημιουργική και καλ-

λιτεχνική τους έκφραση. Τα παιδιά εκφράζονται μέσα από το διάλογο με τους τοπικούς φορείς, μέσα από τα παραμύθια που τόσο τους αρέσει να γράφουν, μέσα από τις ζωγραφιές και τις κατασκευές τους, μέσα από το παιχνίδι των ρόλων και το παιδικό θέατρο που με αυτοσχεδιασμό και πολύ φαντασία παρουσιάζουν τα προβλήματα του τόπου τους (έλλειψη πράσινου, ρύπανση κ.ά.) και προτείνουν λύσεις (δενδροφύτευση, προστασία, ανακύκλωση κ.ά.). ■

*Ελένη Σούμα,
δασκάλα 13ου Δημοτικού
Σχολείου Κερατσινίου*

ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Διεθνής Συνάντηση στην Κροατία

Την Πέμπτη 22 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε η ετήσια Συνάντηση των Εθνικών Χειριστών του Διεθνούς Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», στην Κροατία, όπου συζητήθηκε εκτενώς το μέλλον του Προγράμματος και οι πρακτικές που οδηγούν στην καλή εφαρμογή του και στη διασφάλιση της ποιότητάς του.

Ο Διεθνής Συντονιστής επεσήμανε την ανάγκη να ακολουθείται πιστά η προτεινόμενη μεθοδολογία του Προγράμματος από τις Ερευνητικές Ομάδες του ΥΡΕ και τους Υπεύθυνους Εκπαιδευτικούς, ώστε να εξασφαλιστεί η καλή λειτουργία του. Απαραίτητα βήματα της μεθοδολογίας αυτής είναι η επιλογή ενός επίκαιρου τοπικού περιβαλλοντικού προβλήματος ή θέματος, η δημοσιογραφική έρευνα, η σύνταξη άρθρων ή άρθρων και η δημοσιοποίηση τους στον Τοπικό Τύπο.

Το Δίκτυο δίνει τη δυνατότητα στα σχολεία που συμμετέ-

χουν να επιλέγουν το θέμα τους προς μελέτη, με βάση το ενδιαφέρον των μελών των Ερευνητικών Ομάδων, οι οποίες απαρτίζονται από εκπαιδευτικούς και μαθητές. Είναι, όμως, απαραίτητο να επιλέγουν και να ερευνούν κάποιο θέμα που να έχει τοπικό ενδιαφέρον και ύστερα να μελετούν την παγκόσμια διάστασή του. Οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν και να κατανοούν το περιβάλλον γύρω τους προτού ερευνήσουν παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα. Η βιβλιογραφική μελέτη και η αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο δεν αρκεί για την σύνταξη ενός άρθρου. Είναι σημαντικό να πραγματοποιείται και έρευνα πεδίου. Τα άρθρα θα πρέπει να είναι σύντομα και περιεκτικά, και να στηρίζονται σε επιστημονικές πληροφορίες και δεδομένα. Η δημοσιοποίηση στον τύπο είναι απαραίτητη, καθώς ο στόχος του Προγράμματος είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών, των εκπαιδευτικών, των γονέων, της σχολικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας για την Προστασία του Περιβάλλοντος. Κρίθηκε

απαραίτητο στοιχείο τα άρθρα να είναι πάντα θετικά και να προτείνουν λύσεις στα περιβαλλοντικά προβλήματα που διερευνούνται. Πολύ σημαντικό για την αξιολόγηση της εφαρμογής του Προγράμματος είναι η επικοινωνία με τους Εθνικούς Χειριστές και οι αναφορές των Ερευνητικών Ομάδων.

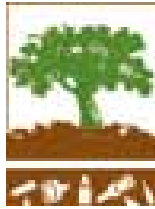
Στη Συνάντηση, το ενδιαφέρον όλων τράβηξαν οι Εθνικοί Χειριστές της Πορτογαλίας, της Κύπρου και της Ολλανδίας με τις παρουσιάσεις τους για τη λειτουργία του Προγράμματος «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον» στις χώρες τους. Οι παρουσιάσεις ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσες και διαφωτιστικές, πλούσιες σε ιδέες και προτάσεις.

Η Συνάντηση διοργανώθηκε από την Περιβαλλοντική Οργάνωση Lijepa naša. Η φιλοξενία ήταν εξαιρετική και η οργάνωση άψογη. Η ατμόσφαιρα ήταν ζεστή και η διάθεση όλων των συμμετεχόντων καλή. Οι Εθνικοί Χειριστές είχαν την ευκαιρία να γνωριστούν μεταξύ τους και να ανταλλάξουν ιδέες, σκέψεις και προβληματισμούς. Η παραμονή στην Κροατία ήταν πολύ ευχάριστη για όλους, αλλά δυστυχώς σύντομη. Οι μέρες ήταν γεμάτες και ο χρόνος περιορισμένος και έτσι δεν είχαμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε καλύτερα την χώρα. Σίγουρα, όμως, όλοι θα την ξαναεπισκεφτούμε. ■

Μαρία – Ιωάννα Κουτσουδάκη

Το Δίκτυο απευθύνεται στα Γυμνάσια και Λύκεια, όπου ομάδες μαθητών, σε συνεργασία με άλλα σχολεία στην Ελλάδα, όσο και σ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, χειρίζονται ως δημοσιογράφοι κάποιο κοινό πρόβλημα του περιβάλλοντος, με εργαλείο επικοινωνίας το Internet. Ευχαριστούμε θερμά το νέο χορηγό του Προγράμματος Π.Ε. «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», τον ΟΤΕ, για την υποστήριξή του.

Φύση χωρίς Σκουπίδια

Απόσπασμα από το άρθρο «Οικολόγοι μόνο στα...λόγια» της Έλλης Θεοχάρη στην εβδομαδιαία εφημερίδα «ΠΟΛΙΤΗΣ» 4 - 11 Οκτωβρίου

....
Για να προστατέψουμε το περιβάλλον, που αναμφισβήτητα εξασφαλίζει ποιότητα στη ζωή μας, ας κάνουμε πράξη το Δεκάλογο της Οικολογικής Συμπεριφοράς:

Στόχος του Προγράμματος, που γίνεται με τη συνεργασία της ΕΕΠΦ, Εθελοθνητικών Ομάδων και Τοπικών Αρχών, είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την καλύτερη διαχείριση των απορριμμάτων και για τη διατήρηση ενός καθαρού και πολιτισμένου περιβάλλοντος.

Χορηγός του Προγράμματος είναι η ALPHA BANK. Υποστηρικτές είναι το μέλος μας κ. Hellmut Baumann, συγγραφέας του βιβλίου «Η Ελληνική Χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία». Τους ευχαριστούμε θερμά.

1. Υιοθετώ το σύνθημα «ΜΕΙΩΝΩ, ΞΑΝΑ-ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ, ΑΝΑΚΥΚΛΩΝΩ».
2. Κρατώ, όταν βρίσκομαι σε εξωτερικό χώρο, οτιδήποτε άχρηστο έχω μέχρι να βρω δοχείο απορριμμάτων για να το πετάξω.
3. Φυλάσσω μέσα στο αυτοκίνητό μου οτιδήποτε άχρηστο και περιττό έχω μέχρι να βρω κάδο του Δήμου για να το απορρίψω.
4. Παίρνω μαζί μου όταν φεύγω τα υπολείμματα τροφών και είδη συσκευασιών που χρησιμοποίησα σε χώρο αναψυχής που επισκέφθηκα.
5. Σφραγίζω καλά τη σακούλα απορριμμάτων του σπιτιού μου και την τοποθετώ πάντα μέσα στον κάδο του Δήμου λίγο πριν να περάσει το απορριματοφόρο.
6. Ζητώ από την Υπηρεσία Καθαριότητας του Δήμου να αυξήσει τον αριθμό των δοχείων απορριμμάτων σε χώρους όπου ο αριθμός τους είναι μικρός.
7. Απαιτώ από την Υπηρεσία Καθαριότητας του Δήμου να αναλάβει τη σχολαστική καθαριότητα των δημοσίων χώρων και δρόμων εντός και εκτός της πόλης ευθύνης τους.
8. Δημιουργώ στον κήπο μου χώρο απόθεσης των υπολειμμάτων τροφών και αξιοποιώ στη συνέχεια το χρήσιμο προϊόν του «ΚΟΜΠΟΣΤ».
9. Προτιμώ συσκευασίες από ανακυκλώσιμα υλικά.
10. Συμβάλλω στην καλή εφαρμογή του Προγράμματος Ανακύκλωσης του Δήμου και αναζητώ ειδικό χώρο για τη συγκέντρωση υλικών με τοξικές ουσίες, (μπα-

ταριών, καταλυτών αυτοκινήτων, κ.λ.π.).

Τότε, είναι βέβαιοι ότι η ποσοτική αναβάθμιση της ζωής μας θα αποτελεί σημαντική «κατάκτηση ζωής»!

Ο χρόνος αποσύνθεσης των υλικών:

Χαρτί (εφημερίδα, εισιτήριος): 2-4 εβδομάδες / **Χαρτί με επιστροφή πλαστικού**: 5 χρόνια / **Πλαστική σακούλα** / **Πάνα μωρού**: 10 - 20 χρόνια / **Πλαστικό ποτήρι**: 250 χρόνια / **Πλαστικό μπουκάλι**: περισσότερο από 450 χρόνια / **Αλουμινένια κουτιά**: 80 - 500 χρόνια / **Τενεκές κονσέρβας**: 100 χρόνια / **Γυάλινο μπουκάλι**: περισσότερο από 500 χρόνια / **Αποσίγαρα**: 1- 5 χρόνια / **Φλούδες πορτοκαλιού** / **μπανάνας**: 2 - 5 εβδομάδες / **Φύλλα φυτών**: 1 - 3 μήνες / **Βαμβακερό ύφασμα**: 1 - 5 μήνες / **Μάλλινο ύφασμα**: 1 χρόνος / **Προϊόν από νάιλον**: 30 - 40 χρόνια / **Σχοινί**: 3 - 14 μήνες / **Ραβδί από μπαμπού**: 1 - 3 χρόνια / **Ξύλινος πάσσαλος** (βαμμένος): 13 χρόνια / **Δέρμα**: έως 50 χρόνια ■

Πηγή: από το εκπαιδευτικό υλικό του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Φύση χωρίς Σκουπίδια» της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ)

Φωτ. Χ. Βλάχος

Ομιλία για τον Μαυροπετρίτη

Όσα από τα μέλη μας πίστεψαν στις Κασσάνδρες της τηλεόρασης για την κακοκαιρία και δεν ήλθαν στην ομιλία της 22ας Οκτωβρίου έχασαν, ενώ τελικώς οι μετεωρολογικές προβλέψεις διαψεύστηκαν!

Ο Ξενοφών Κάππας, Διευθυντής της Ορνιθολογικής, μας παρουσίασε με ενδιαφέροντα, αναλυτικά στοιχεία, το έργο του προγράμματος LIFE για την προστασία του Μαυροπετρίτη που ανέλαβε η ΕΟΕ και ήδη συμπληρώνεται με επιτυχία.

Το εντυπωσιακό αυτό αρπακτικό μεταναστεύει κάθε χρόνο από τη Μαδαγασκάρη και έρχεται να ζευγαρώσει και να μεγαλώσει τους νεοσσούς του σε ξερονησία όλης της Ελλάδας, όπου συγκεντρώνεται ο μεγαλύτερος αριθμός ατόμων από όλη τη λεκάνη της Μεσογείου.

Τα ενδιαφερόμενα μέλη μας μπορούν να βρουν στοιχεία της αξιολόγησης αυτής εργασίας στα αρχεία μας αλλά και απ'ευθείας στην ιστοσελίδα της Ορνιθολογικής Εταιρείας .

Λεωνίδας Κόλλας

Φωτ. Λ. Κόλλας

Λευκάδα

Η Λευκάδα μας υποδέχτηκε καταπράσινη. Εμείς, εκ νοτίου Ελλάδος προερχόμενοι, από τοπία ταλαιπωρημένα από μακρά ανομβρία και καταστροφικές πυρκαγιές, βιώσαμε την άφιξή μας σ' αυτόν τον κόσμο της πλούσιας βλάστησης, σαν ευεργετικό βάλαμο.

Υψηλόκορμα λιόδεντρα που θύμιζαν μεγάλες ιτιές, συχνά με αρχαίους κορμούς σαν από την εποχή του Ομήρου, άφθονη φτέρη, βελανιδιές και σφενδάμια, τεράστια πεύκα και κυπαρίσσια, αυτοφυείς μυρτιές και δάφνες, όλα κνιγμένα σε κισσό, αγράμπελη και αρκουδόβατο, μας συνόδεψαν στην αρχική μας πεζοπορία, στο Νυδρί. Εκεί λοιπόν, στα πρνή του μονοπατιού, στα σημεία όπου υποχωρούσε η σκιερή βλάστηση δίνοντας τη θέση της στη μακία, μας περίμενε το μαγικό *Leucojum ionicum*. Το εί-

Φωτ. Λ. Κόλλας

χαμε πετύχει στην καλύτερή του ώρα.

Πολλοί προσπάθησαν πρηνηδόν και με ευλάβεια να φωτογραφίσουν απ' όλες τις γωνίες τα λευκά ανθάκια, που καθώς γέρνουν προς τα κάτω, κρύβουν τους κίτρινους στήμονες, και ίσως μάλιστα, με ένα κρυφό ξόρκι, να ευχήθηκαν την επιβίωση του μοναδικού αυτού ενδημικού, στους χαλεπούς καιρούς που έπονται.

Την επόμενη μέρα βρεθήκαμε να πλεύουμε με ένα καλοτάξιδο σκαρί, στο μικρό αρχιπέλαγος, ανατολικά της Δευκάδας. Ελπίζαμε να δούμε τα δύο είδη δελφινιών που συχνάζουν σ' αυτά τα μέρη. Ο Μαρτίνος Γκαίτλιχ, οργανωτής, αρχηγός και ψυχή της εκδρομής, ανγάντευε με τα κιάλια τον ορίζοντα καρφωμένος στη πλώρη. Τα δελφίνια όμως δε μας έκαναν τη χάρη και έμειναν άφαντα. Χαλάλι τους. Εμείς προσεγγίσαμε νησάκια πνιγμένα στο πράσινο, με ονειρεμένες αμμουδιές και σαν τουρίστες πανάκριβων εξωτικών προορισμών κολυμπήσαμε σε πρασινογάλαζα, διάφανα νερά.

Την τελευταία μέρα, διασχίσαμε το φαράγγι του Δημοσάρη. Η υδατόπτωση του καταρράκτη ήταν μια λεπτή γραμμή νερού, συνέπεια της φετινής ξηρασίας, ωστόσο τα κάθετα σμίλεμένα βράχια ολόγυρα, μαρτυρούσαν την δύναμη και την ποσότητα των υδάτινων όγκων σε καλύτερες εποχές.

Καταφέραμε να εξασφαλίσουμε χρόνο για μια μικρή βόλτα στα γραφικά καντούνια της πόλης της Δευκάδας, πατρίδα των Βαλαωρίτη και Σικελιανού που μας τους ζωντάνεψε από μικροφώνου η Ζωή Ξαρχλή με τον ποιητικό της λόγο και κλείσαμε την συναρπαστική περιήγησή μας στο νησί, με τη λιμνοθάλασσα της Γύρας όπου είχαν πλέον αρχίσει να καταφθάνουν φαλαρίδες, κορμοράνοι, ερωδιοί και μαγευτικές αλκυόνες.

Νάσια Αθανασίου

Φωτ. Α. Κόλλας

Φαρμακάς

Ο πολύ καλός καιρός συνέβαλε στην επιτυχία της εκδρομής 33 μελών και φίλων της Εταιρίας στους ορεινούς δρόμους του Φαρμακά Κορινθίας, με αρχηγό τον Τίμο Χααραλαμπόπουλο.

Η πεζοπορία, σε υψόμετρο γύρω στα 1.100 μέτρα, μέσα σε έλατα και μικρές συστάδες κέδρων (άρκευθοι), με εξαιρετες θέες των γύρω βουνοκορφών μέσα από χαμηλή νέφωση, διήρκεσε περί τις δύο ώρες. Πλήθος λευκών κρόκων και λιγα άτομα κολχικών προσέθεταν στην οπτική ευχαρίστηση.

Τον ευχάριστο περίπατο στη φύση συμπλήρωσε, το απόγευμα, επίσκεψη στο Οινοποιείο του κ. Αθανασίου Παπαϊωάννου, στην Αρχαία Νεμέα, που μας μύησε στο πάθος του για την πρότυπη, οργανική φυτεία των αμπελιών και τη βιολογική παραγωγή των διεθνώς πολυβραβευμένων κρασιών του.

Λεωνίδας Κόλλας

Φωτ. Α. Κόλλας

Πάρνηθα

Περίπου 25 μέλη και φίλοι της ΕΕΠΦ ξεκίνησαν στις 20 Οκτωβρίου με προορισμό την Πάρνηθα. Στην αρχή, ορισμένοι από μας είχαμε αμφιβολίες αν ήταν σωστή η επιλογή της Πάρνηθας εκείνη τη μέρα. Οι προβλέψεις για τον καιρό ήταν κάθε άλλο από ευνοϊκές, και οι φόβοι μας ήταν ότι θα βλέπαμε ένα τοπίο μαύρο από τις πρόσφατες πυρκαγιές. Διαψεύστηκαν οι δύο μας τις ανησυχίες. Ο καλός καιρός κράτησε, και το μόνο που είδαμε ήταν πράσινα δέντρα και λειβάδια στις μεγάλες αποστάσεις που διασχίσαμε.

Ξεκινώντας από το Κατοιμίδι, μια θέση στην ανατολική πλευρά του βουνού, περάσαμε σ' ένα δασικό δρόμο με ανοιχτά λιβάδια αριστερά μας και με καλή θέα προς την θέση Μόλα και τις βουνοκορυφές. Καμία οικία και κανένα αυτοκίνητο πουθενά. Τα πεύκα, τα πουρνάρια και οι άρκευθοι ήταν παντού γύρω μας, και στις άκρες του δρόμου είδαμε πολλά μικρά λουλούδια, κυκλάμινα και κολχικά (*Colchicum cyrapii*). Δύσκολα πιστεύαμε ότι βρισκόμαστε τόσο κοντά στην Αθήνα. Μετά από μισή ώρα, κόψαμε αριστερά σ' ένα μικρό μονοπάτι (κοντά στη θέση Βροκόλι), και ανεβαίνοντας προς μια ράχη περάσαμε ένα θαυμάσιο κουμαρόδασος, γεμάτο από κόκκινα κούμαρα. Το επιστημονικό όνομα του, *Arbutus unedo*, δηλαδή τρωσά φρούτο και ποτέ άλλο, διαψεύτηκε από αρκετά μέλη μας, που φάγανε πολλά και με μεγάλη όρεξη. Σταματήσαμε, μετά από δυόμιση ώρες, σε μια πράσινη βουνοπλαγιά, για να φάμε λίγο κολατσιό, και μετά περπατήσαμε πάλι, διπλά σε μικρά ωραία φαράγγια και χείμαρους, πριν ξεκινήσουμε την κατάβαση προς τον σταθμό του τράινου, στη Σφενδάλη, κοντά στη Μαλακάσα. Μόλις μπήκαμε στη μικρή ταβέρνα, άρχισε να βρέχει με το τουλούμι.

Ευχαριστούμε πολύ τον Μάκη Απέργη, τον αρχηγό μας, που διάλεξε την ωραία διαδρομή, και μας ξενάγησε σε μία τόσο ευχάριστη εκδρομή.

Ντον Μάθιους

Κίσσαβος

Στο εορταστικό τριήμερο από 26 ως 28 Οκτωβρίου, ο δεινός ορειβάτης και αγαπημένος μας αρχηγός Τίμος Χαραλαμπόπουλος, μας οργάνωσε μια εκδρομή στον Κίσσαβο.

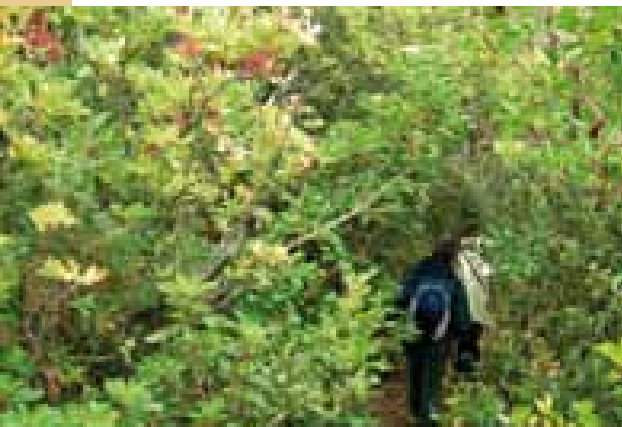
Την πρώτη μέρα κατευθυνθήκαμε προς το ορεινό χωριό Ανατολή απ' όπου ένας ανηφορικός χωματόδρομος μας έφερε σε υψόμετρο 1100 μέτρων, στην ιστορική Μονή Τιμίου Προδρόμου. Είχαμε σκοπό να κάνουμε εκεί μια σύντομη στάση, δεν είχαμε όμως υπολογίσει την δυναμική ηγούμενη που μας καλοδέχθηκε στο άνετο αρχονταρίκι της μονής, όπου μας καθήλωσε επί δώρο καθώς με ευφράδεια και χιούμορ μας εξιστορούσε τον αγώνα του ποιμνίου της να μετατρέψει τον πρώην ερειπίωνα στη σημερινή ακαμία μονή.

Αποχαιρέτισαμε τις νεαρές, χαρωπές μοναχές και φύγαμε με την αίσθηση πως είχαμε συναντήσει παράξενα ζωτικά του δάσους στη μοναξιά του ορεινού τοπίου, έχοντας καθυστερήσει αρκετά για τη διαδρομή ως το χωριό Σπηλιά όπου και θα διανυκτερεύαμε. Ο γενναίος οδηγός του πούλμαν ωστόσο, αποφάσισε να ακολουθήσει τον χωματόδρομο που με απότομες στροφές, αναβάσεις και καταβάσεις ανάμεσα σε καστανιές, βελανιδιές και καρυδιές, μας έφερε στον προορισμό μας μετά από έντεκα μόνο χιλιόμετρα.

Η επόμενη μέρα ξημέρωσε με ψιλόβροχο και από τον μόλις πριν λίγες μέρες εγκαινιασμένο ασφαλτόδρομο φτάσαμε στο καταφύγιο όπου μας περίμενε ο ιστορικός πρόεδρος του ΕΟΣ Λαρίσης κύριος Αχιλλέας. Το κυκλικό τζάκι στον κεντρικό θάλαμο του άνετου καταφύγιου μας πρόσφερε για αρκετές ώρες τη θalπωρή του, ενώ περιμέναμε να διαλυθεί η πυκνή ομίχλη. Κατά το μεσημέρι, όταν φάνηκε πως βελτιώθηκε λίγο η ορατότητα, κάναμε μία προσπάθεια να φτάσουμε στην κορυφή, χωρίς όμως αποτέλεσμα καθώς η ομίχλη ξαναπύκνωσε και δε βλέπαμε ούτε τη μύτη μας. Προς αποζημίωση μας ωστόσο, κατευθυνθήκαμε στα ανατολικά του βουνού και απολαύσαμε μία εκπληκτική πεζοπορία στην πυκνά δασωμένη πλευρά του Κίσσαβου με φαντασμαγορικά φθινοπωρινά χρώματα. Το βραδινό τοιμπούσι στο καταφύγιο, όπου στο μεταξύ είχε καταφθάσει μία μεγάλη ομάδα ορειβατών από την Ελευσίνα, με εκατέρωθεν ανταλλαγές προπόσεων, έκλεισε την περιπετειώδη εκείνη μέρα.

Στην επιστροφή, πριν πάρουμε το δρόμο προς Αθήνα, τραβήξαμε προς Αμπελάκια όπου μας συγκίνησαν όχι μόνο τα μηνμεία αλλά και ο ταπεινός εορτασμός της εθνικής επετείου με τη μικρή και εφ' ενός ζυγού παρέλαση των λιγοστών πια παιδιών του ιστορικού χωριού.

Νάσια Αθανασίου

Φωτ. Μ. Αγοσταζή

Μέθανα πηγές - ηφαίστειο

Το Σάββατο 10 Νοεμβρίου και παρόλες τις δυσώινες προβλέψεις για τον καιρό, πραγματοποιήθηκε η πολύ ενδιαφέρουσα εκδρομή στα Μέθανα.

Αρχηγός ήταν ο Ντον Μάθιους και ξεναγοί οι γεωλόγοι Γωγώ Γκιώνη και Δρόσος Σταυρόπουλος.

Στη διαδρομή τα χρώματα εναλλάσσονταν τριγύρω μας μέχρι που τελικά μας αποκαλύφθηκε η χερσόνησος των Μεθάνων σε όλο της το μεγαλείο με έναν καταγάλανο ουρανό και πανέμορφα σύννεφα.

Στην πρώτη στάση στη πόλη των Μεθάνων είδαμε τα έρημα Λουτρά και θαυμάσαμε τα ιστορικά κτήρια Υδροθεραπευτήριο (1930) και Ξενοδοχείο Αι Πηγαί (1906). Κρίμα που δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ο Ιαματικός Τουρισμός που θα ζωντάνευε και τον τόπο και τους ανθρώπους. Φανταστείτε τι καλά θα ήταν να λειτουργούν και το χειμώνα! Οι

γεωλόγοι ξεναγοί μας έδειξαν όλα τα ενδιαφέροντα σημεία του τοπίου και μας εξήγησαν τα πάντα σχετικά με τις πηγές και τα Λουτρά.

Στη συνέχεια ανηφορίσαμε για το ηφαίστειο. Οι περισσότεροι ανεβήκαμε τη διαδρομή πάνω στη πετρωμένη λάβα για να δούμε τον κρατήρα (έναν από τους τριάντα), και την συναρπαστική θέα. Και να φανταστείτε ότι για τους γεωλόγους αυτό θεωρείται ενεργό ηφαίστειο!

Με τη φαντασία να καλπάζει σε εικόνες τρομακτικές αλλά και μεγαλειώδεις κατηφορίσαμε για φαγητό στο γραφικό λιμανάκι Βαθύ και στις ψαροταβέρνες του.

Για μια ακόμα φορά με αυτή την εκδρομή επιβεβαιώθηκε ότι υπάρχουν τόποι μαγικοί που μας ταξιδεύουν στον χώρο και στο χρόνο και συχνά βρίσκονται τόσο κοντά μας.

Μαργαρίτα Αγιασματζή

Πρόγραμμα Εκδρομών

Διαδικασία εκδρομών: Τα μέλη και οι φίλοι μπορούν να εγγραφούν στις πολυήμερες εκδρομές αμέσως μετά την ανακοίνωση του προγράμματος εκδρομών, αλλά μόνο με ταυτόχρονη πληρωμή προκαταβολής στο γραφείο Syrtigos Travel (210-3223000, 3235500). Η ελάχιστη προκαταβολή προσδιορίζεται σε 20 Ευρώ ανά διανυκτέρευση ανά άτομο. Η εξόφληση του τιμήματος της εκδρομής πρέπει να γίνει το αργότερο δύο εβδομάδες πριν από την αναχώρηση. Σε περίπτωση ακύρωσης μετά την ημερομηνία αυτή ή μη ολικής εξόφλησης, η ΕΕΠΦ διατηρεί το δικαίωμα να παρακρατήσει την προκαταβολή, εκτός εάν η θέση καλυφθεί από τη λίστα αναμονής της εκδρομής. Για τις μονοήμερες εκδρομές, ισχύει λίστα προτεραιότητας ως προς την εγγραφή.

Παρασκευή - Κυριακή 4-6 Ιανουαρίου	Αμβρακικός. Επίσκεψη στους υγροτόπους του Αμβρακικού καθώς και στο Κέντρο Επισκεπτών της Ροδιάς. Αρχηγός: Μαρτίνος Γκαϊλίχ
Σάββατο 26 Ιανουαρίου	Ελικώνας. Στα χνάρια του Ησίοδου: Πρόποδες Ελικώνα, Άσκηρ, Καταρράκτης Πέτρας. Αρχηγός: Μαρτίνος Γκαϊλίχ
Σάββατο 16 Φεβρουαρίου	Επίσκεψη στο Κέντρο Αρχέλων , Γλυφάδα. Πορεία στο Πάρκο Σουνίου με αφετηρία τη Καμάριζα. Αρχηγός: Ντον Μάθιους Ξεναγός: Δημήτρης Καζάνης, Επιμελητής Βοτανικού Μουσείου Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σάββατο 8 Μαρτίου	Επίσκεψη και περπάτημα στην Πάρνηθα Αρχηγός: Παναγιώτης Λατσούδης, Δασολόγος
Πέμπτη-Κυριακή 27-30 Μαρτίου	Κύθηρα. Επίσκεψη στο ενετικό Κάστρο, στο Σπήλαιο της Αγίας Σοφίας, στο φαράγγι Ορφανής και την Παλαιόχωρα. Αρχηγός: Αλέξια Νικηφοράκη
Παρασκευή - Κυριακή 4-6 Απριλίου	Μετώρα. Αρχηγός: Γεωργία Φέρμελν
Κυριακή 13 Απριλίου	Τζιά. Αρχηγός: Μαρτίνος Γκαϊλίχ
Παρασκευή - Κυριακή 16-18 Μαΐου	Το φαράγγι του Δημοσάρη , Εύβοια. Διάσχιση του φαραγγιού (καταφορικό περπάτημα 5-6 ώρες) . Αρχηγός: Σταμάτης Ζόγκαρης, Βιολόγος

Πρόγραμμα Ομιλιών - Εκδηλώσεων

Οι ομιλίες αρχίζουν πάντοτε στις 7.00 μ.μ., στα γραφεία μας, Νίκης 20.

Δευτέρα 14 Ιανουαρίου	Η Εξέλιξη του πολιτισμού με κύριο παράγοντα τη βιογεωγραφία Ομιλητής: Νίκος Πέτρου
Τετάρτη 23 Ιανουαρίου	Πίπα της Εταιρίας , στο ξενοδοχείο Electra Palace, Νικοδήμου 18, Αθήνα, στις 6 μ.μ.
Δευτέρα 4 Φεβρουαρίου	Ο Αρχέλων και η Προστασία της <i>Caretta caretta</i> Ομιλήτρια: Άννα Μαργαριτούλη
Τετάρτη 20 Φεβρουαρίου	Γενική Συνέλευση , στα γραφεία μας στις 5 μ.μ.
Δευτέρα 3 Μαρτίου	Πάρνηθα Ομιλητής: Γιώργος Αμοργιανιώτης , Δασάρχης Πάρνηθας
Δευτέρα 7 Απριλίου	Ανθρωπογενής αποσάθρωση της ακτογραμμής στην Ελλάδα, και η επερχόμενη κλιματική αλλαγή Ομιλητής: Κώστας Συνολάκης , Καθ/τής, Πολυτεχνείο Κρήτης Εργαστ. Φυσικών Καταστροφών
Δευτέρα 12 Μαΐου	Τα προγράμματα Life και η προστασία της Φύσης στην Ελλάδα Ομιλήτρια: Τζωρτζία Βαλαώρα , της Εξωτερικής Ομάδας παρακολούθησης προγραμμάτων Life

ΠΡΟΣΟΧΗ: Λόγω των εορτών και των διαφόρων εκδηλώσεων του διμήνου, οι συναντήσεις μελών στα γραφεία μας την πρώτη Δευτέρα του μηνός δε θα πραγματοποιηθούν τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο 2008.

Νέα Μέλη

Αν ευχαριστηθήκατε διαβάζοντας το Περιοδικό μας και θέλετε να βοηθήσετε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο έργο της, **γίνετε σήμερα μέλος ή γράψτε κάποιον γνωστό σας**, συμπληρώνοντας την παρακάτω αίτηση και στέλνοντάς τη στα γραφεία μας, μαζί με τη συνδρομή. Θα λαμβάνετε τότε το περιοδικό κάθε τρίμηνο και θα έχετε έκπτωση στις εκδρομές και σε ορισμένες εκδόσεις μας.

Η συνδρομή για το 2008 είναι: Τακτικό μέλος 35 ΕΥΡΩ Νέος (έως 24 ετών) 18 ΕΥΡΩ
Αρωγό μέλος (οργανισμός, επιχείρηση) 70 ΕΥΡΩ Μέλος εξωτερικού 45 ΕΥΡΩ

Θέλω να εγγραφώ μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Τακτικό μέλος Νέος (έως 24 ετών) Μέλος εξωτερικού Αρωγό μέλος

Όνομα: Επώνυμο:

Επάγγελμα / Ιδιότητα:

Διεύθυνση:

T.K.: Πόλη: Χώρα:

Τηλέφωνο κατοικίας: Τηλέφωνο εργασίας:

Fax: E-mail:

Σας στέλνω τη συνδρομή μου με:

- Κατάθεση στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**
- ή **Πάγια Εντολή** στον ίδιο λογαριασμό
Στην τελευταία περίπτωση θα πρέπει να συμπληρώσετε το έντυπο Πάγιας Εντολής Σταθερού Ποσού σε οποιοδήποτε κατάστημα της **ALPHA BANK**, σημειώνοντας το ονοματεπώνυμό σας στην 'Αιτιολογία'.
- Τραπεζική επιταγή
- Ταχυδρομική επιταγή

Παλαιά Μέλη: Μπορείτε και σείς να εξοφλήσετε τη συνδρομή σας για το 2008 με έναν από τους παραπάνω τρόπους. Θα σας εξυπηρετούσε, ίσως, να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο της **Πάγιας Εντολής**. **Ειδοποιήστε μας αν κάποια στοιχεία σας έχουν αλλάξει.**

Σημείωση: Η ημερομηνία οφειλής της συνδρομής των μελών αναγράφεται σε κάθε ετικέτα αποστολής του περιοδικού. Παρακαλούμε σημειώστε τη.

Δωρεές

Δεχόμαστε ευχαρίστως δωρεές που ενισχύουν τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕΠΦ. Μπορείτε να καταθέσετε τη δωρεά σας στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**, **ειδοποιώντας μας**, ή να μας τη στείλετε με όποιον τρόπο επιθυμείτε. Σε κάθε περίπτωση θα σας δοθεί το νόμιμο παραστατικό, για φορολογική χρήση.

Μεταξύ Αυγούστου και Νοεμβρίου 2007 είχαμε λάβει τις παρακάτω δωρεές για τους σκοπούς της Εταιρίας:

Γενικές δωρεές προς την Εταιρία:

Τουριστικές Επιχειρήσεις Χαλκιδικής (Eagle Hotel Palace) 1.456, Αξιοποίηση Ακτών Ελλάδας 1.000, Γκρους Αλέξανδρος 300, Λεούσης Αντώνης 300, Γιώργος και Βίλκα Αγουρίδη 300, Κουλέπη Αλίκη 300, Αντίπα Μιλένα 200, Γεραμάς Γιάννης 150, Βουτσίδου Δομνίκη 150, Οικογένεια Ελευθερίου Βενιζέλου 150, Κώνστα Διδώ 100, Κώνστας Αλέξανδρος 100, Λεωνίδα και Ηρώ Κόλλα 100, Οικογένεια Γαβριήλ 100.

Διάφορες μικρότερες δωρεές έδωσαν οι: Λιβανός Παναγιώτης.

Ευχαριστούμε θερμά τους δωρητές.

ΕΝΤΥΠΟ
ΚΛΕΙΣΤΟ
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ
1166/97
Κ.Ε.Μ.Π.Α.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τεκ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.
Αριθμός Άδειας
2126

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Η "Αράχνη" του Γιώργου Βλάχου κέρδισε το βραβείο καλύτερης φωτογραφίας στον πρόσφατο διαγωνισμό μας.